

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

Hakan BAYRAM

MALAZGİRT YEREL BASIN ÖRNEĞİNDE KÖYÜN SESİ
GAZETESİNE YANSIYAN KÜLTÜREL, SİYASAL VE SOSYAL
GELİŞMELER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2023

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

Hakan BAYRAM

MALAZGİRT YEREL BASIN ÖRNEĞİNDE KÖYÜN SESİ
GAZETESİNE YANSIYAN KÜLTÜREL, SİYASAL VE SOSYAL
GELİŞMELER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi Gülbin FIRAT ONAT

MUŞ-2023

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT	III
ÖNSÖZ.....	IV
TABLolar DİZİNİ	VI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE YEREL BASININ TARİHİ

1.1. BASIN KAVRAMI	3
1.2. YEREL BASIN KAVRAMI.....	4
1.3. OSMANLI'DA BASININ TARİHSEL GELİŞİMİ	7
1.3.1 Osmanlı Taşrasında İlk Yerel Basın Örnekleri: Vilayet Gazeteleri.....	14
1.4. ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE YEREL BASININ GELİŞİMİ	20
1.5. ÇOK PARTİLİ HAYAT VE SONRASINDA YEREL BASIN	23

İKİNCİ BÖLÜM

MUŞ'TA YEREL BASININ GELİŞİMİ

2.1. MUŞ'A MATBAANIN GELİŞİ VE YEREL BASIN İL ÖRNEKLERİ	25
2.2. MALAZGİRT YEREL BASININ GELİŞİMİ VE GAZETELER.....	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÖYÜN SESİ GAZETESİNE GÖRE MALAZGİRT'TE KÜLTÜREL, SOSYAL VE SİYASAL HAYAT

3.1. KÜLTÜREL HABERLER.....	32
3.2. SİYASAL HABERLER.....	43
3.3. SOSYAL HABERLER	66
SONUÇ.....	79
KAYNAKÇA	83
EKLER.....	85

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MALAZGİRT YEREL BASIN ÖRNEĞİNDE KÖYÜN SESİ GAZETESİNE YANSIYAN KÜLTÜREL, SİYASAL VE SOSYAL GELİŞMELER

Hakan BAYRAM

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Gülbin FIRAT ONAT

2023, 99 sayfa

Bu çalışma 1964 yılında Malazgirt'te yayımlanmaya başlayan *Köyün Sesi* gazetesini ele almaktadır. Malazgirt yerel basınının bir örneği olarak gazetenin yayımlandığı dönemin siyasal ve sosyal konularını nasıl ele aldığı incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı, *Köyün Sesi* gazetesi özelinde dönemin kültürel, siyasal ve sosyal konularının Malazgirt yerel basınına yansımalarını ele almaktır. Ayrıca yerel basın, yayımlandığı bölgenin hafızasını da oluşturduğundan, basında yer alan veriler bu anlamda önemlidir.

Malazgirt'te ilk yerel basın çalışmaları 1964 yılında yayımlanan *Köyün Sesi* gazetesi ile başlamaktadır. Bu çalışmada *Köyün Sesi* gazetesinin tüm sayıları incelenmiş ve haberler kültürel, siyasal ve sosyal olarak tasnif edilmiştir. Gazetede yer alan siyasi haberlerin dönemin siyasal atmosferini ne ölçüde yansıttığı tartışılmış ve ulusal gündemde yer alan konuların yerele olan yansımaları ele alınmıştır. Söz konusu ele alınan gazetenin sadece yer verdiği haberler dolayısıyla değil, gazetede yer alan gündelik hayata ilişkin haberler dolayısıyla yerel tarih açısından önemli veriler barındırdığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Malazgirt, Yerel Basın, Köyün Sesi

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
CULTURAL, POLITICAL AND SOCIAL DEVELOPMENTS REFLECTED IN
THE KÖYÜN SESİ NEWSPAPER IN THE EXAMPLE OF MALAZGIRT
LOCAL PRESS

Hakan BAYRAM

Advisor: Assistant Professor Gülbin FIRAT ONAT

2023, Page: 99

This study deals with the newspaper *Köyün Sesi*, which started to be published in Malazgirt in 1964. As an example of the Malazgirt local press, how the newspaper dealt with the political and social issues of the period in which it was published was examined. The aim of this study is to deal with the reflections of the cultural, political, and social issues of the period in the local press of Malazgirt, in particular with the *Köyün Sesi* newspaper. In addition, since the local press also creates the memory of the region where it is published, the data in the press is important in this sense.

The first local press activities in Manzikert started with the newspaper *Köyün Sesi* which was published in 1964. In this study, all the issues of the *Köyün Sesi* magazine were examined and the news was classified as cultural, political, and social. The extent to which the political news in the newspaper reflected the political atmosphere of the period was discussed and the local reflections on the issues on the national agenda were discussed. It is thought that the newspaper in question contains important data in terms of local history, not only because of the news it covers, but also because of the news about daily life in the newspaper.

Key Words: Malazgirt, Local Press, Köyün Sesi.

ÖNSÖZ

Türkiye basınının geçmişi çok eskilere dayanmamaktadır. Avrupa'da basım ve gazetecilik ile tanışmaları matbaanın geliştirilmesiyle olmuştur. Ancak Osmanlı devleti basım ve gazetecilik ile geç tanışmıştır. İlk gazete örnekleri matbaanın açılması ile olmuş olsa da geliştirilmesi oldukça zaman almıştır. Osmanlı Devleti'ndeki yerel gazetecilik Vilayet Gazeteleri ile başlamıştır. Muş ilinde yerel basın örnekleri ise 1953 yılına dayanmaktadır. Muş'un Malazgirt ilçesinde ilk yerel basın örneği 1964 yılında yayın hayatına başlayan Köyün Sesi gazetesi ile olmuştur. Çalışmada konu olan Köyün Sesi gazetesinin sayılarını Ankara'da Milli Kütüphane Başkanlığı'ndan temin edilmiştir.

Tez konusunu belirleme sürecinden son aşamasına kadar çalışmanın tüm süreçlerinde değerli katkıları olan danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Gülbin FIRAT ONAT'a, tez jürisinde olup eksiklerimin giderilmesinde rehberlik eden Doç. Dr. İrşad Sami YUCA ve Doç. Dr. Bilal ALTAN hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Muş Alparslan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü hocalarıma, okuma sürecinde katkı veren Dr. Öğr. Üyesi İhsan ŞEHİTOĞLU hocama, tez yazım aşamasından sonuna kadar sürecin takipçisi olan Dr. Öğr. Üyesi Yunus ANTER hocama ve manevi desteklerini esirgemeyen mesai arkadaşlarım ile aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Muş-2023

Hakan BAYRAM

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Vilayet Gazeteleri	15
-------------------------------------	----

GİRİŞ

Malazgirt, Türkiye tarihinde özel bir konuma sahiptir. Tarih yazıcılığında 1071 yılında yapılan Malazgirt Meydan Savaşı'nın, Anadolu'yu Türklerin yurt edinmesini sağlayan bir zafer olarak sunulması, Malazgirt'e özel bir önem atfetmektedir. Ancak bu öneme rağmen Malazgirt'te ekonomik ve sosyal bir geri kalmışlık söz konudur. Cumhuriyet Dönemi'nde 1929 yılında ilçe statüsüne kavuşmasına rağmen Malazgirt'in geri kalmışlığı uzun bir süre devam etmiştir. Cumhuriyet rejiminin yeniden düzenlediği eğitim politikalarının Malazgirt'te hayata geçmiş olsa da Malazgirt geri kalmışlığın pençesinden bir türlü kurtulamamıştır. I. Dünya Savaşı'ndan sonra genel ekonomik sıkıntılardan dolayı sosyal ve kültürel olarak bazı taşralar gibi gelişme sıkıntısı yaşayan yerlerden biridir. Basın konusu da bu gelişmişlik ile aslında doğru orantılı olmuştur. Muş iline bağlı olan Malazgirt, Muş merkezde basılan ilk gazete olan *Muş'un Sesi* gazetesinden yaklaşık olarak on iki yıl sonra ilk gazetesini çıkarmıştır. 1964 yılında çıkan *Köyün Sesi* gazetesi, iki yıl gibi kısa bir süre yayınlanmış ve sonrasında gazetenin ne zaman yayın hayatına son verdiği ve sebepleri bilinmemektedir. 1968 yılında Malazgirt ilçesinde basılan diğer bir gazete ise *Yeni Süphan* gazetesi olmuştur. Bu gazete 1976 yılına kadar yayınlanmaya devam etmişse de *Köyün Sesi* gazetesi gibi kapandığı tarih ve kapanma sebeplerine ulaşılamamıştır. Belki de bu gazeteler yayınlanmaya devam etmiş, ancak bu bilgilere ulaşamadığımız için muhtemelen kapanmıştır. *Yeni Süphan* gazetesinden sonra uzunca bir süre, 1990'lara kadar Malazgirt özelinde bir yerel basın çalışmasına rastlanılmamıştır. Halkın yaşamış olduğu ekonomik zorluklar, göç, eğitim ile ülkenin ve bölgenin siyasal koşulları bu durumun nedenleri arasında sayılabilir.

Araştırmanın Konusu ve Önemi

Bu tez çalışmasında, 1964 yılında yayımlanmaya başlayan *Köyün Sesi* gazetesi ele alınmıştır. Gazetenin nüshaları incelenmiş, dönemin kültürel, sosyal ve siyasal olaylarının gazeteye olan yansımaları tartışılmıştır. *Köyün Sesi* gazetesi Malazgirt'te ilk yayımlanan gazete olması nedeniyle önemlidir. Malazgirt'te yerel basının ilk örneği olarak yayımlanma süreci, gazetenin kadrosu, yer alan haberlerin içeriği, yayımlanma periyodu tasnif edilerek incelenmiştir. Bunun yanı sıra Malazgirt özelinde yerel basının tarihsel gelişimi ve mesleki önemi anlaşılmasına çalışılmıştır. Yapılan bu tez çalışmasının

Malazgirt basın tarihinde ilk çalışma olması nedeniyle literatüre ve yerel basın çalışacak olanlara önemli katkı sunacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda bu çalışma Malazgirt ilçesinin o dönemde sosyal, kültürel ve siyasi yapısı hakkında bilgi vermesi nedeniyle ayrıca önemli bir yere sahiptir.

Yöntem

Köyün Sesi gazetesinin yayımlandığı dönemin gündemini gazeteye nasıl yansıdığı, gazetede yer alan yazıların söylem analizi çerçevesinde incelenmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla gazetenin yayımlanan sayılarında haberler incelenmiş ve başlıklar altında tasnif edilmiştir. Bu haberlerin içeriği dönemin tarihsel süreçleri ile ele alınmıştır. Ayrıca sadece yayımlandığı bölgeye özgü yerel haberler de aynı şekilde incelenmiştir. Diğer bir taraftan gazetede yer alan haberlerin ulusal gündemle olan ilişkisi de ele alınmış ve diğer yandan bölgeye özgü haberlerin yerel tarih açısından önemi kaydedilmeye çalışılmıştır.

Literatür ve Kaynaklar

Bu çalışmada birincil kaynak olarak *Köyün Sesi* gazetesi kullanılmıştır. Gazetenin tespit edilen ve temin edebildiğimiz tüm nüshaları taranmış ve incelenmiştir. İkincil kaynaklar olarak ise Türkiye’de yerel basın ile ilgili telif ve tetkik eserler ile Muş basın tarihini kapsayan çalışmalardan yararlanılmıştır. Ulusal ve yerel basın alanında basılmış kitap, yüksek lisans tezleri, doktora tezleri, makale ve dergilerden yararlanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE YEREL BASININ TARİHİ

1.1. BASIN KAVRAMI

Yerel basının ya da bir diğer adıyla yöresel basının, kimi zaman “Anadolu basını” veya “taşra basını” olarak da adlandırıldığı görülmektedir. Genel olarak bakıldığında yerel basın belirli bir bölge hakkında bilgilendirme, eğlendirme, eğitime işlevine sahip olan ve kamuoyunun kendiliğinden oluşmasına aracılık eden bir iletişim aracı olarak tanımlanabilir (Girgin, 2001: 160). Belirli bir bölge olarak nitelendirdiğimiz çevre ise kent, ilçe ve beldelerdir. Konu edilen haberler genellikle halkın sıkıntıları, eğlenceleri, ihtiyaçları ve yerel yönetim ile ilgilidir. Bu haberler, yapılması gereken veya yapılması planlanan her türlü bilgiyi halka sunduğu için yerel idarecileri de dolaylı olarak denetlemektedir. Yerel basın bu görevlerinden dolayı oldukça önemli bir yere sahiptir. Yerel basın belli bir bölgede yaşanan olayları aktarma işlevine sahip bir basın yayın faaliyetidir. Sınırlı bir bölgede yaşanan önemli olayları aktaran yerel basın aynı zamanda kent tarihi açısından da önemli veriler sunmaktadır. Bir bölgenin hafızasını ve tarihini kayda alan yerel basın tarih için önemli bir kaynaktır. Dolayısıyla etkinliğinin yaygın basından daha fazla olduğu söylenebilir (Girgin, 2009: 1).

Yerel basınla uğraşan kurum ve kuruluşlar ancak objektif olduklarında söz konusu bölge için faydalı işler ortaya çıkarabilirler. Ama bu halkın sorunlarını dile getirirken; kamusal idarecilerden, bölgenin ileri gelenlerinden, zengin ve maddi manevi çıkarları olabilecek kesimden uzak durmaları ile mümkün olabilecektir. Elbette bu basın yayın faaliyetinde karşılaşılabilecekleri sorunların en başında, yöneticilerden gelen çeşitli zorlayıcı baskı türleri de olacaktır. Ancak bu baskı ve menfaat ilişkilerinden kısmen veya tamamen uzak durmaları da güçlü bir mali yapıya sahip olmalarıyla mümkündür. Güçlü mali yapıya sahip bir yerel basın kuruluşu hem kurumlar üzerindeki dolaylı denetim görevini gerçekleştirir hem de olan bitenden halkı haberdar etmek için asıl basın görevlerini de gerçekleştirmiş olurlar. Maddi olarak kurum ve kuruluşlara bağımlı olmaları durumunda ise haber yazıları her ne kadar yazar kaleminden çıkmış olsa da dolaylı bir şekilde bağımsız olmayacaktır. Bu durumla karşı karşıya bırakılan yerel basın kuruluşları asıl görevlerini icra edemeyeceklerinden dolayı toplumun sağlıklı bir şekilde haberdar edilmesi görevini de yerine getirmeyecektir (Pehlivanlı, 2014: 8).

Dolayısıyla Nezih Demirkent'in "*Türkiye'de demokrasinin güçlenmesini isteyenler yerel medyaya destek vermelidir*" biçiminde ifade ettiği bu durum hem yerel basın gücünü hem de demokrasiler açısından önemini vurgulamaktadır (Gezgin, 2007: 4).

1.2. YEREL BASIN KAVRAMI

Toplumunu ilgilendiren ya da ilgi duyulacak, haber değeri taşıyan her çeşit bilginin araştırma sonucu ortaya çıkarılıp, yorumlanarak kaleme alınması ve dağıtımına hazır hale getirilmesi basın kavramını açıklamaktadır. Başka bir deyişle yaşanan gelişmelerden haberdar etme amacını taşıyan süreli yayın faaliyetleridir. Genel anlamda basın kavramı haber değeri taşıyan, ya da haber değeri taşıdığı düşünülen her şeydir (Koloğlu, 2020: 16). Türk Dil Kurumuna göre ise "basın; gazete ve dergi gibi belirli zamanlarda çıkan yazılı yayınların bütünü" olarak açıklamaktadır (<https://sozluk.gov.tr>). Haber değeri taşıyan toplumsal olayların toplanarak ve belli bir düzen içerisinde yazılı hale getirilip basılması olarak da tanımlanabilir.

Yukarıda açıkladığımız basın kavramına bakıldığında, basını iletişim ile ilgili yapılan çalışmalar olarak da değerlendirebiliriz. Çünkü iletişim, hayatın belli zamanlarında kişinin başka bir kişi ya da kişilerle, aynı zamanda kişinin toplumla ve nihayetinde bir topluluğun başka bir topluluk ile bağ kurması ya da kurmaya çalışma biçimidir. Toplum ya da toplumun en küçük çekirdeği konumundaki bireyin başka kişi ya da topluluklarla iletişim yapma durumu aslında bir ihtiyaç diğer bir ifadeyle zorunluluktur. Hayatın herhangi bir kesitinde başka canlı varlıklar ile ister istemez iletişim halindeyiz. İletişim etkinliği insan hayatında en önemli eylemlerden birisini oluşturmaktadır (Girgin, 2009: 3).

Basın konusu ele alındığında akla ilk olarak gazete ve dergiler gelmektedir. Gazeteler içinde bulunan dönemin olaylarını kaleme alırken, aslında olayların bir nevi yok olup unutulmalarını da engellemektedir. Arşivlenmiş gazeteler geçmiş hakkında bilgilendirme yaparken, aynı zamanda toplumsal bir hafızanın oluşmasına önemli katkılar da sunmaktadır. Olayların yaşandığı zamanda kaleme alınan bu veriler ileri tarihlerde önemli bir kaynak ve doğru bilgiyi bulmada mühim bir tarihi belge olarak karşımıza çıkmaktadır. Gazete nüshaları bir arşiv niteliğinde olup, bu arşivleri korumak ve ileriye taşımak oldukça büyük önem arz etmektedir. Gazete arşivleri toplum, birey ve devletler için büyük bir hazinedir (Şapolyo, 1976: 1). Bu arşivleri korumak ve geleceğe

taşımak için gerekli önem verilmelidir. Gazeteler aslında geçmişte yaşananlara ayna olmak görevini üstlenen nadir belgelerdendir.

Amacı haber toplayıp duyurmak olan basının geçmişi insanlık tarihinde çok eskilere dayanmaktadır. Yapılan arkeolojik kazılar neticesinde dünyada ilk gazete örneğine Mısır topraklarında rastlanmıştır. Günümüzden yaklaşık olarak 3400 yıl öncesine ait olan bu gazete tablet üzerine yazılmış ve bu tabletlerden yaklaşık olarak kırk adet bulunmuştur. Bu tuğla gazetelerden başka papirüsler üstüne yazılmış örneklere de rastlanmıştır. Genel olarak bu gazete örneklerinde üst kesim idareciler ile ilgili haberler işlenmiştir. Mısır'da bulunan bu gazetelerden başka Sümerler'de de gazete örneklerine rastlanmıştır. Sümerler topraklarında yaşanan önemli durumları vatandaşlarına duyurmak ve ayrıca devletin emirlerini uygulamak için basit bir matbaa sistemi kurmuşlardır. Bu matbaada çamurdan tabletler üzerine çivi yazısıyla gazeteler çıkarılmıştır (Şapolyo, 1976: 11). Günümüzdeki gazetelerin yaygınlaşması ise kâğıt ile matbaanın icat edilmesi ve teknolojik açılardan geliştirilmesiyle ivme yakaladığını söyleyebiliriz. Mısır ve Sümerler zamanında kullanılan yöntemlerle çıkarılan gazete örnekleri hem sayıca az hem de yeteri kadar insana ulaşmasında bazı sıkıntılar yaşanmaktaydı. Oysa bu durum günümüz gazetelerin teknolojik gelişmelerle beraber gelişmesi ve yaygınlaşması halkın haberdar edilmesini kolaylaştırmıştır.

Basın kavramının ilk olarak ne zaman ortaya çıktığı ve kimler tarafından kullanıldığı hakkında farklı görüşler mevcuttur. Bu görüşler arasında en yaygın olan yayımcılığın 8. yüzyılda Asya kıtasında başladığını varsayan görüştür. Bu alanda en önemli kanıt ise 11. yüzyılın ikinci yarısına dayanmaktadır. Çinliler sırasıyla balçık, kalay ve daha sonraları da tahta harfler yaparak yazı yazmışlar ve bu dizgi harfleri ile yazılan yazı örneklerinin Çin Türkistan'ında yaşayan Uygur Türkleri'nin kullandığı birçok araştırmacı tarafından kabul edilmektedir. Sonraki çağlarda dizgi harfleriyle basım/baskı uygulamasına başka coğrafyalarda da rastlanmıştır. Örneğin; Mısır coğrafyasında kapsamlı bir araştırma yapan Howard Carter, Memluk Devleti zamanında bu şekilde Kur'an basıldığını dile getirmiştir. Basım-Yayın tarihinin seyrini değiştiren önemli bir icat ise matbaanın ta kendisidir. Yine matbaanın icadı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Ancak Johan Gensfleisch Gutenberg basımcılık tarihini değiştirmek için matbaayı geliştiren kişi olarak kabul edilmektedir. Gutenberg matbaayı

geliştirdikten sonra Avrupa’da baskı ve yayın faaliyetleri hızla gelişmeye başlanmıştır (Kabacalı, 2000: 3).

Uzakdoğu ülkelerinde kullanılmaya başlanan matbaa, Avrupa ülkelerine çok sonraları geçmiştir. Avrupa’da kurulan ilk matbaa örneğine Hollanda’nın Harlem şehrinde rastlanılmaktadır (Boran, 2018: 12). 1430 yılında kentte kurulan bu matbaa Laurens Coster öncülüğünde olmuştur (Girgin, 2009: 4). Gutenberg yayıncılığı bu basım evinde Coster’in çırağından öğrenmiştir (Kabacalı, 2000: 3). Dolayısıyla Gutenberg matbaayı icat eden değil geliştiren olarak karşımıza çıkmaktadır. Geliştirilen matbaa Avrupa’nın çeşitli kentlerinde yaygınlaşmaya başlamıştır. Ama her ne kadar 1430’lu yıllarda Hollanda’da açılmış olsa da modern basın gelişip ve yaygınlaşması 1450’den sonra olmuştur (Işık, 2013: 22).

İlk matbaaların kurulmasından sonra Avrupa ülkelerine hızlı bir şekilde yayılmıştır. İtalya’da kurulan ilk matbaa 1465 yılında Subiaco Manastırında olmuştur. Akabinde 1467’de Roma’da, 1469’da Venedik’te, 1471’de Napoli, Bologna ile Floransa’da kentlerinde matbaalar kurulmuştur. Devamında İtalya’nın diğer şehir ve kasabalarında da açılarak 1500’lü yıllara gelindiğinde toplamda 72 matbaa ile Avrupa’da matbaacılık konusunda en gelişmiş ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. İtalya’da bu gelişmeyle beraber diğer Avrupa ülkelerinde ise, Fransa’da 1469-1470, Almanya’da 1473, Hollanda’da 1473, İngiltere’de 1474, Avusturya-Macaristan’da 1473, İspanya’da 1475, Norveç’te 1656 yılında yeni matbaaların açılması birbirini izlemiştir. Avrupa kıtasında genel olarak 1460-1660’lı yıllarda açılan matbaa, Amerika’da ise 1639 yılında Harvard Kolejinde açılmıştır (Kabacalı, 2000: 4).

Francis Bacon, “*Modern çağları açan üç öge basımevi, barut ve pusuladır*” demiştir. Bu üç öge de Doğu toplumları (Türk, Çin, Arap) tarafından icat edilmiştir. Durumun ilginç bir tarafı ise bu üç ögenin icat eden toplumlardan alan Avrupalı devletler tarafından geliştirilip yaygınlaştırılmasıdır. Avrupa toplumunun ilerleyişi ve Doğu toplumuna kıyasla önde görülmesi basın konusunda Doğu toplumlarından en az üç-dört yüz yıl önce ilerleme kaydetmelerinden kaynaklanmaktadır. Avrupa’da basın en alt zümrenin çabaları sonucu topluma mal edilmiş ama bunun tam aksine Doğu toplumları basımı geliştirecek bir ihtiyaç duymamışlardır. Doğu toplumlarında sadece devlet bürokrasisini bilgilendirmek için basımdan yararlanılmıştır. Müslüman ülkelerde basının Avrupa’dan çok sonra kullanılmasını her ne kadar dinî nedenlere dayandıranlar

varsa da bu görüşü çürütecek kanıt niteliğinde bulgular vardır. Bu bulgular 16. ve 17. yüzyıllarda Osmanlı ve İran devletlerinde baskı ve yayıncılıkla ilgilenen gayr-ı Müslimlerin varlığıdır (Koloğlu, 1985: 68).

1.3. OSMANLI'DA BASININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Avrupa kıtasında matbaa ve basımevi gelişmeleri yaşandığı tarihlerde Osmanlı Devleti'nin başında II. Mehmet (Fatih Sultan Mehmet) vardı. 1453 yılında İstanbul'un fethi ile tarih sahnesinde Bizans gibi köklü bir geçmişe sahip devleti de aynı zamanda yok etmiş bir padişah olan II. Mehmet bilimin gelişmesine de önem veren biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa'nın önemli ressamlarını kendi portresini yaptırmak için getiren bir padişah profiline sahipti. Dolayısıyla matbaa ve basımevlerinden padişahın haberinin olmaması oldukça düşük bir ihtimaldir. Batı toplumuna İstanbul'un fethi ile yaklaşmış olan Osmanlı Devleti elbette Avrupa'daki gelişmeleri yakından takip etmeye başlamıştır. Buna rağmen yeniliklere açık bir padişahın matbaa ve basımevi gibi icatları ülkesine sokulmasına izin vermemesini sakıncalı bulmasına bağlayabiliriz (Kabacalı, 2000: 5)

Osmanlı Devleti matbaa ile ilk olarak 15. yüzyılda tanışmıştır. Yahudilerin İspanya'dan çıkarılması nedeniyle buradan kaçan Yahudilerin bir kısmı İstanbul'a gelmişlerdir. 1491 yılında İstanbul'a gelen Yahudiler yanlarında matbaayı da getirmişler ve İstanbul'da yerleştikten sonra önceki işlerinden biri olan matbaa ve basım işlerine yönelmişlerdir. 1493 yılında açılan ilk matbaa ile Osmanlı topraklarına batılı anlamda basım tekniği girmiş oldu (Girgin, 2009: 11). Bu durum Osmanlı topraklarında yazma işleri ile uğraşan hattatları rahatsız etmiş ve işlerine zarar vermesinin anlaşılması ile hemen yönetime şikâyet etmişlerdir. Bu matbaalarda, İbranice Tevrat yazıldığı da düşünülmekteydi. Bu dönemde II. Beyazıt *"Bu kabil işlerle meşgul olanların işleri menedilsin ve bu işe devam ederlerse başları vurulsun"* diye bir ferman çıkararak bu matbaaları kapattırılmıştır. II. Beyazıt'ın ölümünden sonra tahta geçen Yavuz Sultan Selim de mevcut buyruğu sürdürmüştür (Şapolyo. 1976: 25). Böylece Avrupa devletlerinin tamamında yaygınlaşmış olan matbaanın Osmanlı topraklarındaki serüveni kısa sürmüştür.

Venedik'te 1511 yılında Ermeniler tarafından kurulan matbaa, tarihi net olarak bilinmemekle beraber tahmini olarak 1564-1567 yıllarında Ermenilerin İstanbul'a göç

etmeleriyle Osmanlı topraklarına taşınmış olan ilk Ermeni matbaası kurulmuştur. Ermenilerin kurmuş olduğu bu matbaa Surp Nigoğos Kilisesi'nde Tokatlı Abgar Tıbir adında bir din görevlisi tarafından kurulmuştur. İstanbul'da ilk Rum matbaası ise rahip Nicodimus Metaxes tarafından 1627 yılında kurulmuştur. Rum matbaasında basılan ilk eser, "Museviler Aleyhine Bir Risale (Court Traitê Contre Les Juifs)" olarak karşımıza çıkmaktadır (Girgin, 2009: 11). Rum matbaasının serüveni kısa sürmüş, Fransızlar tarafından desteklenen Cizvitler (Hristiyanlık'ta İsa Derneği olarak bilinen tarikata üye olan Hristiyan kimseler) bu matbaanın çalışmasını engellemek için Yeniçeri askerlerini kışkırtarak matbaanın tahrip edilmesine neden olmuşlardır. Kofelonyalı matbaa sahibi Nicodimus Metaxes tutuklanmış ancak bir süre sonra beraat etmiştir. Beraat eden Nicodimus matbaasını da alarak ülkeyi terk etmiştir (Şapolyo, 1976: 26). Hem Ermenilerin hem de Rumların matbaasının dinî görevliler tarafından kurulmuş olması Avrupa'daki kiliseler ile Osmanlı topraklarındaki kiliselerin iletişim halinde olmalarından kaynaklanmaktadır.

Ermeni ve Rum kesimlerinin İstanbul'da kurmuş oldukları bu matbaalar dışında devletin bazı büyük şehirlerinde de yine farklı gayrimüslim grupları tarafından kurulan matbaalar olmuştur. Museviler tarafından Selanik, Edirne ve Halep şehirlerinde kurulan matbaalar bunlardan bazılarıdır. Ermeni ve Rum kesimlerinin matbaa ile tanışmaları neticesinde Hristiyan vatandaşlar da bu yeni kültüre adım atmış oldular. Hristiyan kesimden bazıları matbaa işletmelerini açarak onlar da baskı makinesinden istifade etmişlerdir. Tüm bu gelişmeler yaşanırken Müslümanlar aradan yüzyılların geçmesini beklemiştir. Müslümanların ilk matbaa deneyimi ise İbrahim Müteferrika öncülüğünde Paris sefiri olan 28. Mehmet Çelebi'nin oğlu Sait Efendi'nin yardımlarıyla kurulmuştur (Taşkın, 2018: 187). Böylece Osmanlı topraklarında Müslümanlara ait Türkçe baskı yapan ilk matbaa açılmış oldu.

Matbaanın Türkler tarafından 18. yüzyıla kadar kullanılmamasının belli başlı sebepleri vardır. En önemlisi geçimini yazıcılık ile sağlayan kesimlerin ve dinî metinleri kaleme alanların şeyhülislamlık ve medrese yönetimleri tarafından korunmalarıdır (Girgin, 2009: 12). Osmanlının matbaa konusunda Avrupa'dan geri kalmasının en önemli nedenlerinden birini de şöyle açıklayabiliriz: Avrupa toplumu "Yeni Çağ" öncesi derebeyler ile kilise yönetiminin baskısı altında idi. Bu baskıdan dolayı yenilikler ancak yönetimlerin izin verdikleri alanlarda olmuştur. Bu düzen içinde halk yoksul

birakılmıştı. Rönesans hareketleri sonucunda, güzel sanatlar alanlarının genişlemesi, ilim fikirlerinde ilerleme ve felsefi düşüncelerin yaygınlaşması ile hür fikirlerle tanışan halkın modernleşme süreci başlamış oldu. Bu gelişmeler sayesinde Avrupa toplumunun her alanda olduğu gibi basın ve matbaacılık alanlarında da Osmanlıdan çok daha önce gelişme kaydetmesine neden olmuştur. Avrupa'da bu gelişmeler olurken Osmanlı Devleti'ndeki ticaret yolları bulunan deniz yolları nedeniyle önemlerini kaybetmiştir. 17. yüzyılda ıslahatlar yapılmak istenmişse de bazı kuvvetler ile ileri gelenlerin bir kısmı tarafından engellenmiştir. 1703 yılında tahta geçen III. Ahmet ıslahat yapmak için düşüncesine uygun olan Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'yı sadrazam yapmıştır. Bu dönemin bir diğer önemi de Avrupa'yı örnek alan ıslahatların yapılması olmuştur. Böylece yeniliklere ilk kez açık hale gelmiş bir Osmanlı yönetimi görülmüş oldu. Lale devri bu dönemlere denk gelmektedir. Lale Devri her ne kadar şaşaalı bir devir olarak bilinse de önemli ıslahatlar da bu devir de gerçekleşmiş ve ülke için bir dönüm noktası olmuştur. Lale Devri'nde Tercüme Encümeni adında bir kuruluş teşkil edilmiştir. Bu sayede Türkçeye yabancı dillerden birçok önemli eser çevrilmiştir. Bu gelişmeler yaşanırken Osmanlı topraklarında Türklerin kurmuş olduğu bir matbaa henüz kurulmuş değildi (Şapolyo, 1976: 27). Osmanlı Devleti bu dönemde yeniliklere açık bir yönetim anlayışını benimsemesi nedeniyle Avrupa'daki gelişmeler yakından takip edilmiştir. Bu nedenle uzun zamandır Avrupa kıtasında var olan matbaanın Osmanlılar tarafından açılması da mümkün olmuştur.

Avrupa'daki gelişmeleri yakından takip etmeye başlayan Osmanlı Devleti yerinden tespitler yapılması için ve gelişmelerden uygun olanların hayata geçirilmesi adına Batı'ya elçiler göndermeye başlamıştır. Bu durum Osmanlı Devleti'nin Avrupa devletlerinden geri kaldığını kabul ettiği anlamına gelmektedir. Fransa'ya elçi olarak gidip dönen, Yirmi sekizinci Çelebi Mehmed Efendi, oğlu Said Efendi'yi İbrahim Müteferrika ile matbaa açmak için bir araya gelmelerini sağlamıştır. 1727 yılında İbrahim Müteferrika matbaanın açılması için Sadrazam Damad İbrahim Paşa'ya bir dilekçe vermiştir. Bu dilekçeye 1719 yılında çizmiş olduğu bazı harita örneklerini de eklemiş, eğer izin verilirse bunlardan daha iyi olanları yapılabilir notunu düşmüştür. Matbaanın açılması izni alındıktan sonra Şeyhülislam Abdullah Efendi'den de izin alınmıştır. Şeyhülislam tarafından Hadis, Tefsir, Kelam ve Fıkıh kitaplarının basılmaması şartı ile matbaanın açılmasına fetva verilmiştir. Tüm bu prosedürler

işlendikten sonra 1727 yılının aralık ayında Said Efendi-İbrahim Müteferrika ortaklığında ilk Türk matbaası kurulmuş oldu (Kabacalı, 2000: 18-19). Türk matbaasının açılması ile basın ve basmacılık ile ilgili işlerde ilerleme hızlanmaya başlamıştır. Ayrıca matbaanın açılması yeni matbaaların da kısa süre içerisinde açılmasına öncülük etmiştir. Matbaanın kurulması ile kitap basım işleri hızlanmıştır.¹ Matbaanın ilk yılları, eserlerin basımı ile devam etse de Patrona Halil İsyanı ile sekteye uğramıştır. 1730-1744 yılları arasında neredeyse hiç kitap basımı olmamıştır. 1745 yılından itibaren matbaa için yeni alınan makinelerle tekrar basım işleri hız kazanmıştır (Şapolyo, 1976: 43).

Bu dönemde yerel basın ise, Osmanlı Devleti sınırları içerisinde gazete ve yerel basın, matbaanın resmi olarak kurulması ile yeni yeni oluşmaya başlamıştır. Osmanlı Devleti sınırları içerisinde çıkan ilk gazeteler yabancı ülkelerin elçilikleri tarafından çıkarılmıştır. Bunun ilk örneği İstanbul'daki Fransız Elçiliği "Bulletins Des Nouvelles" (Haberler Bülteni) adındaki gazetedir. Bu ilk gazete 1795 yılının ağustos ayında Fransızca yayımlanmaya başlamıştır (Akalin, 2014: 26). Avrupa devletlerinde gazete kültürü gelişmişken, Osmanlı Devleti sınırlarında gazete ile tanışma matbaanın açılmasından yaklaşık 70 yıl sonra olmuştur. Bu denli geç gelişim göstermesi toplumun eski alışkanlıklarını devam ettirmesi ile devlet otoritesinin çekişmeleri etkili olmuştur. Fransızların çıkarmış oldukları bu gazeteden sonra çeşitli dillerde yeni gazeteler ortaya çıkmıştır. Devletin sınırları içerisinde çıkan bu gazetelerin dilleri; Almanca, Arnavutça, Arapça, Farsça, Çerkezce, Gürcüce, Hırvatça, Hintçe, İngilizce, İtalyanca, Kürtçe, Rumence, Rusça, Sırpça, Ermenice, Rumca, Bulgarcadır. Aslında bu denli dil çeşitliliği Osmanlı gazeteciliğinin yerel gazetecilik için önemli bir alan olduğunun da göstergesidir (Akalin, 2014: 26). Neredeyse yirmiden fazla dilde yayımlanan gazeteler Osmanlı Devleti'nde yerel gazete kültürü oluşturulmaya başladığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Çünkü yerel basın belli bir kesime hitap olarak ortaya çıkmaktadır. Azınlık halinde yaşayan bu dil mensupları kendi gereksinim ve

---

¹Sırasıyla basılan kitapların isimleri şunlardır: Farablı Cevheri (Van Kulu Lugatı), Tehlet-ül kibar fi Esfar-ülEbhar (Kâtip Çelebi'nin denizcilik tarihi), Tarihi Seyyah (Bir Efgan Tarihi), Tarihi Hindi Garbi (Amerika'ya dair bir eser), Tarihi Timuri Gürgen, Tarihi Mısır, Gülşeni Hülefa (Adli bir Tarih), Üsul-ül hikem fi nizam-ül-ümem, FüyuzatıMıknatısıye, Cihannuma (Kâtip Çelebi), Takvim-üt Tevarih (Kronolojik Eser),Tarihi Nâma I. ve II. Ciltleri, Tarihi Raşit I. ve II. Ciltleri, Tarihi Asım, Lisan-ül Acem (Kabacalı,2000: 20,21)

paylaşımını kendi dillerinde mensup oldukları kesime hitaben açıklama imkânı elde etmişlerdir. Bu anlayış yerel basının en temel özelliğini oluşturmaktadır.

Türk basın tarihine bakıldığında Türk basınının çok eski tarihlere dayanmadığı, 1831 yılında yayımlanmaya başlayan ve tamamı Türkçe olan “Takvimi Vekayi” ismiyle karşımıza çıktığı görülmektedir (Şapolyo, 1976: 99). Yakın tarihlere kadar ilk gazetenin Takvimi Vekayi olduğu bilinse de araştırmacı yazar Orhan Koloğlu, Takvimi Vekayi’den önce basın hayatına başlayan bir gazetenin olduğunu kanıtlamıştır. Tespit edilen bu gazete 1831 yılında basılan Takvimi Vekayi’den üç sene önce yayın hayatına başlayan Vakayi Mısriye olarak kayıtlara geçmiştir. 1828 yılında basılmaya başlayan Vakayi Mısriye gazetesinden sekiz yıl öncesinde Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa tarafından Mısır’da bir matbaa kurulmuştur. Kurulan bu matbaanın adı Bulak Matbaası olarak bilinmektedir. Vakayi Mısriye gazetesinin çıkmasından önce Mısır Valisinin talimatıyla Arap gazetelerindeki haberlerin Türkçeye çevrilip değerlendirildiği bilinmektedir. Bu haberlerin derlenmesi için bir divan oluşturulmuştur. Divanın ismi Curnal Divanı’dır. Curnal Divanı kurulunda derlenen ve önemli olduğu değerlendirilen haberler “Curnal el Hidivi” adı verilen bülten şeklinde yüz sayı olarak basılıyordu. Basılan bu bültenler devlet büyükleri ve yöneticilerine gönderilmekteydi. Yedi-sekiz yıl bu şekilde devam edilmiş olsa da yeterli bulmayan Mehmet Ali Paşa 1828 yılında Türkçe-Arapça çıkan Vaka-yı Mısriye adında gazeteyi bastırmıştır. Bu tarihten sonra gazete haftada bir basılmak üzere basım hayatına başlamış oldu (Topuz, 2016:13). Yarısı Türkçe yarısı Arapça basılan bu gazete araştırmalar neticesinde ilk Türkçe gazete olarak kabul edilmektedir. Yukarıdaki açıklamalarda da görüldüğü üzere Osmanlı Devleti başka dillerde basılan ya da başka ülke gazetelerinin varlığını bilmekle beraber kendi gazete kültürüne çok sonraları sahip olmuştur. Vaka-yı Mısriye’nin basım hayatına başlamasından yaklaşık olarak iki sene sonra yine Mehmet Ali Paşa tarafından Vaka-yı Giridiye ismi ile yeni bir gazete çıkarılmıştır. 1830 yılında Girit’te basıma başlayan bu gazetenin dili Türkçe ve Yunanca olarak eşit düzeydeydi (Topuz, 2016: 15).

Ruslar ile 1829 yılında Edirne Antlaşması’nın imzalanmasından sonra, devlet işlerinde reformlar yapılmak istenmiştir. Reformları yapabilmek için Islahat Meclislerinin toplanması gerekli görülmüştür. Mısır’da çıkarılan gazetenin devletin işlerini kolaylaştırıldığı görülmesi üzerine, II. Mahmut Hükümeti de bir gazete çıkarma

fikrinde birleştii. Komisyonun gazete için isim önerileri olmuşsa da II. Mahmut tarafından hiçbirini beğenilmemiş yeni gazete için “Takvim-i Vakayi” adı bizzat kendisi tarafından koyulmuştur. Gazetenin çıkarılması ile ilgili çıkarılan padişah fermanında “*Mülkçe pek çok yararları olacağı dahi herkes tarafından kabul edilmiştir*” şeklindeki açıklama ile devlete faydalı olacağı duyurulmuştur. (Girgin, 2009: 40). Bu gazetenin çıkarılma nedenleri gazetenin özel sayısında “Mukaddeme-i Takvim-i Vakayi” adlı başlıkta aşağıdaki gibi açıklanmaktadır:

“Eskiden Vak’anüvis denilen resmi tarih yazarları vardı. Bunlar dönemlerinin önemli olaylarını yazarlardı. Ancak yazılar yirmi, otuz yıl sonra bastırabildiğinden, halk gerçekleri zamanında öğrenemiyor, çoğu kez olaylar yanlış yorumlanıyordu. İşte bu sakıncaları önlemek, iç ve dış olayları halka zamanında duyurabilmek için Takvim-i Vakayi çıkmaktadır” (Girgin, 2001: 19).

Atilla Girgin’in yukarıdaki açıkladığı ve gazetenin özel sayısında yazıdan da anlaşılacağı üzere çıkarılacak olan gazetenin hem devletin işini kolaylaştıracağı hem olayları zamanında kaleme alınmasını sağlayacağı hem de yaşanan olayların halk tarafından yanlış anlaşılmasının önüne geçileceği konusunda faydalı bir çözüm olacağı belirtilmektedir. Padişah II. Mahmut bu gazeteyi oldukça önemsemiştir.

Osmanlı İmparatorluğu çok uluslu bir yapıya sahip olmasından ötürü, Takvim-i Vakayi gazetesini Türkçe ile başka dillerde de yayımlanmasını sağlamıştır. 1831 yılında ilk yabancı dilde basılan bu sayısında Avrupa’ya seslenmeyi amaçlamıştır. Fransızca basılan gazetenin adı “*Le Moniteur Ottoman*”dır. Gazetenin basım hayatı 1850 yılına kadar sürdüğü, ancak ne zaman sonlandırıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Fransızca’dan başka Ermenice, Rumca, Farsça ve Arapça gibi dillerde de aynı zamanda gazete nüshaları basılmıştır (Kabacalı, 2000: 51).

Takvim-i Vakayi gazetesinden yaklaşık olarak dokuz yıl sonra yarı resmi olarak Ceride-i Havadis ismiyle bir gazete daha basım hayatına başlamıştır. Dili Türkçe olan ikinci gazete olmuştur. Bu gazeteyi İngiliz William Churchill çıkarmıştır. Gazete yayın hayatına yirmi yıl devam etmiştir. Churchill’in çıkarmış olduğu bu gazetede yazılar genellikle Amerika, Avrupa, Hint ve Çin gibi devletlerde olan ilginç olayları kaleme almıştır. Bu nedenle gazeteyi alan kesimler genellikle devlet memurları, valiler ve aydın kesimlerdi (Şapolyo, 1976: 108). Belli bir kitlenin ilgisini çektiğinden ilk başlarda satış yapamayan gazetenin satışında daha sonraları iyileşmeler görülmüştür. Türkçe

yayımlanan gazete Takvim-i Vakayi'den sonra dili Türkçe olan ikinci gazete olma özelliğini taşımaktadır.

Ceride-i Havadis gazetesi hem devlet hem de özel girişim eliyle basıma başlaması nedeniyle yarı resmi ilk Türkçe gazete olarak kabul edilmektedir (Girgin, 2009: 44). Gazetede yurt dışı olaylara daha fazla önem verildiği görülmüştür. Enver Behnan Şapolyo, gazete için İskenderiye'den haber yazıları gönderen bir gazeteci için basın tarihimizin ilk muhabiridir demiştir. Başlarda iyi tiraj yapmayan gazete Kırım Savaşı sonrasında en parlak dönemini yapmıştır. Hatta savaş başladıktan sonra gazete yapraklarında eklemeler yapılmıştır. Gazetenin bu özel sayıları için Ruzname-i Ceride-i Havadis denilmiştir. Churchill öldükten sonra gazeteyi oğlu Alfred Churchill devralmıştır (Topuz, 2003:19). Gazete 27 Eylül 1864 yılında kapanmıştır. Yayın hayatı boyunca 1212 sayı çıkmıştır (Şapolyo, 1976: 111).

1856 yılında Islahat Fermanı'nın çıkmasından dört yıl sonra ilk özel gazete Tercüman-ı Ahval yayımlanmıştır. Gazetenin kurucusu Agâh Efendi'dir. Agâh Efendi daha önceleri Hersek Meclisinde geçici üye olarak görev yapmıştır (Kabacalı, 2000: 63). 1840 yılından önceleri özel girişim ile kurulmuş olan İngiliz Basını için İngiliz Donanması ile İngiliz kömürü değerinde bir değere sahiptir şeklindeki açıklamalara bakarak o dönemde özel girişim ile kurulan basının kıymeti oldukça fazladır. Osmanlı Devleti'nde ise özel girişim eliyle ilk gazete ancak 1860 yılında kurulabilmiştir. Devlet hazinesinden hiçbir yardım almadan çıkarılan Tercüman-ı Ahval gazetesi Türk basın tarihi için bir dönüm noktasıdır (Girgin, 2009: 57). Gazetenin çıkmasında Agâh Efendi'ye yardımları olan Şinasi'nin rolü büyüktür. Şinasi gazetenin çıkmasından kısa bir süre sonra ayrılmış, ayrılmasından ötürü yazı işleri müdürlüğünü Mirat Gazetesi sahibi Refik Bey üstlenmiştir (Şapolyo, 1976: 115). Türk basın tarihi, devlet eliyle ortaya çıkan ve resmi ilk gazete olan Takvim-i Vakayi ile başlayarak devamında yarı resmi olan Cerde-i Havadis ile birinci devrini tamamlamıştır. İkinci devir Tercüman-ı Ahval ile Tasvir-i Efkâr olarak bilinmektedir (Şapolyo, 1976: 120). Tasvir-i Efkâr gazetesi, Agâh Efendi ile Tercüman-ı Ahval'i çıkaran Şinasi tarafından 1862 yılında çıkarılmıştır. Tasvir-i Efkâr anlamı "düşüncelerin anlatımı" olarak telaffuz edilir. Şinasi gazetenin bazı yazılarında düşünce özgürlüğü konularını ele almış, bu yazılar yönetim tarafından bazen pek hoş karşılanmamıştır. Bir arkadaşının tutuklanmasından sonra yurt dışına kaçmıştır. Şinasi'nin yurt dışına kaçmasından sonra Namık Kemal gazeteyi

çıkarmaya başlamış ancak o da Şinasi'nin etkisinde kalmıştır. Namık Kemal'in "Şark Meselesi" başlıklı yazısından sonra gazeteciliği yasaklanmıştır. Bu yasaktan sonra o da Şinasi gibi Avrupa'ya kaçmıştır (Şapolyo, 1976: 121). Şinasi'nin gazeteye bakışı, "Gazete, bilimin ve eğitimin gelişmesi sorunlarını ele alacaktır. Halk ancak, gazete aracılığıyla kendini ilgilendiren konularda düşüncelerini belirtebilir. Bunun için de gazete, her kültürlü ulus için gereklidir" şeklinde olmuştur (Girgin, 2009: 68). Namık Kemal'den sonra Tevsir-i Efkârı daha önce gazete deneyimi olmayan Recaizade Mahmud Ekrem devraldı. Gazetenin kapanma tarihi 1868-69 tam bilinmemekle beraber 830. sayısını çıkardıktan sonra kapandığı bilinmektedir (Kabacalı, 2000: 67).

Bu dönemlerde gazeteler dışında resmi olarak bazı dergiler de çıkarılmıştır. İlk dergi Hekimbaşı tarafından 1849 yılında Vaka-yi Tıbbiye olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dergiyi 1860 yılında Ceride-i Askeriye, 1862 yılında Mecmua-i Fünun ile 1865 yılında Takvim-i Ticaret dergileri izlemiştir. Bu dergiler arasında Mecmua-i Fünun dergisi pozitif bilimlere yer vererek eğitim konusunda öne çıkmaktadır (Girgin, 2009: 47).

1.3.1 Osmanlı Taşrasında İlk Yerel Basın Örnekleri: Vilayet Gazeteleri

Tanzimat reformları arasında "eyalet" sisteminden "vilayet" sistemine geçiş sonucunda tüm vilayetlerde matbaa açılmasına önem verilmiştir. Bu matbaalarda valilerin ihtiyaçları doğrultusunda basımlar yapılmıştır. Çoğu vilayet merkezlerinde valiliklerin çabalarıyla vilayet gazeteleri de çıkarılmıştır. Vilayet gazetelerinde kullanılan dil, vilayet sınırlarında yaşayan kesimlere göre genellikle Türkçe dışında bir yabancı dilde de basımlar gerçekleştirilmiştir. Vilayet gazetelerinin ilki Niş, Silistre ve Vidin'nin birleşiminden olan Tuna vilayetinde ortaya çıkmıştır. Tuna adıyla çıkan gazete Türkçe-Bulgarca olarak yayın hayatına başlamıştır (Kabacalı, 2000: 89). Devlet desteği ve devletin kendi işleyişini rahatlatma bakımından gazeteler oldukça önemli yere sahiptir. Eyalet sisteminden vilayet sistemine geçildikten sonra vilayetlerde matbaa açılması kayda değer bir gelişmedir. Matbaanın açılması hem devlet işleyişini kolaylaştırmış hem de halkın bilinçlenmesinin önü açılmıştır. Yönetim ve idarecilerin halka duyurmak istedikleri konular kendi imkânlarıyla matbaada çıkardıkları gazeteler sayesinde olmuştur.

Tablo 1.1. Vilayet Gazeteleri

YIL	VİLAYET	GAZETE ADI	DİLİ
1860	Beyrut	Hadika al-Ahbar	Türkçe-Arapça
1865	Ruşçuk	Tuna	Türkçe-Bulgarca
1865	Şam	Suriye	Türkçe-Arapça
1866	Trablusgarp	Trablusgarp	Türkçe-Arapça
1867	Halep	Gadir el Fırat	Türkçe-Arapça
1867	Cebeli Lübnan	Lübnan	Arapça-Fransızca
1867	Erzurum	Envâr-ı Şarkiye	Türkçe-Ermenice
1867	Girit	Girit	Türkçe-Rumca
1868	Edirne	Edirne	Türkçe-Rumca
1868	İşkodra	İşkodra	Türkçe
1868	Yanya	Yanya	Türkçe-Rumca
1869	Diyarbakir	Diyarbakir	Türkçe-Ermenice
1869	Bursa	Hüdavendigâr	Türkçe-Ermenice
1869	Halep	Fırat	Türkçe-Arapça
1869	Konya	Konya	Türkçe-Rumca
1869	Selanik	Selanik	Türkçe-Rumca/ Bulgarca-Yahudice
1869	Trabzon	Trabzon	Türkçe-Rumca
1869	Bağdat	Zevra	Türkçe-Arapça
1871	Prizren	Prizren	Türkçe-Sırpça
1872	Kastamonu	Kastamonu	Türkçe
1872	Adana	Seyhan	Türkçe-Rumca
1872	Yemen	Yemen	Türkçe-Arapça
1873	Manastır	Rumeli	Türkçe
1874	Ankara	Ankara	Türkçe
1874	İzmir	Aydın	Türkçe
1876	Hersek	Neretva	Türkçe-Sırpça
1877	Priştine/Üsküp	Kosova	Türkçe-Sırpça
1877	San'a	San'a	Türkçe-Arapça
1878	Sivas	Sivas	Türkçe
1882	Rodos	Cezair-i Bahri Sefid	Türkçe-Rumca
1883	Mamuretü'l Aziz	Mamuretü'l Aziz	Türkçe
1884	Musul	Musul	Türkçe- ?
1884	Manastır	Manastır	Türkçe
1888	Beyrut	Beyrut	Türkçe-Arapça
1903	Kudüs	Kudüs	Türkçe-Arapça
1908	Hicaz	Hicaz	Türkçe-Arapça

Kaynak: Kabacalı, 2000: 90.

Vilayet merkezlerinde devlet eliyle matbaaların kurulması özel gazetelerin çıkmasında büyük kolaylıklar sağlamıştır. Zira o dönemde matbaa kurmak yüksek maliyet nedeniyle oldukça güçtü. Büyük vilayetlerin hemen hemen hepsinde gazete çıkarılmış hatta devlet tarafından da desteklenmiştir. Vilayet gazetelerinin büyük çoğunluğunun vilayetin ismi ile yayın hayatlarına başladığı görülmektedir. Gazetelerde resmi dil olarak genellikle iki dil kullanılmıştır. Türkçe dışında bölgede yaygın ikinci hatta üç ve dördüncü dilin kullanımı diğer dil mensubu halka eşit mesafede kaldığının bir göstergesidir. Türkçe ve diğer dilin birlikte kullanılması ayrıca o dilin gelişmesinin de fırsatının olması halkın Türkçeye zorlanmadığını gösterir (Koloğlu, 2020: 33). Vilayet gazetelerinin çıkması yerel gazeteciliğin Türk toplumundaki temelini oluşturmaktadır. Daha sonraki yıllarda diğer bölge ve kasabalarda gazete kültürünün gelişmesine önayak olmuştur. Türk dilinin yanında diğer dillerin kullanılması da yerel gazetecilik için bir başlangıç olarak kabul edilebilir.

Basın ve gazetecilik ile ilgili yasaklar 1858 yılındaki Ceza Kanunu ile başlamıştır. Bu kanun çıkarıldığı yıllarda henüz iki tane gazete ile bir tane dergi Türkçe yayın yapmaktaydı. Gazeteler Takvim-i Vakayi ile Ceride-i Havadis, dergi ise Vakay-i Tıbbiye idi. Kanunun 138. maddesi:

“Devleti Aliyye'nin emir ve ruhsatıyla açılmış olan matbaalarda Saltanatı Seniye (yüce saltanat), erbabi hükümet (yöneticiler) ve tebaa-ı Saltanatı Seniyeden olan bir millet aleyhinde gazete veya kitap ve evrak-ı muzirre (zararlı belgeler) tab ve neşrine mütecasir olan kimselerin, iptida bastırmış olduğu şeylerin zaptıyla derecesi cürmüne göre matbaası muvakkaten veya bütün bütün (kesinlikle) kapatıldıktan sonra on mecdidiye altınından elli mecdidiye altınına kadar cezayı nakti (para cezası) ahz olunur (alınır)” (Topuz, 2003: 44).

Bu kanun ile basında ilk sansür hayata girmiş oldu. Bu kanunu 1864 yılında Matbuat Nizamnamesi izlemiştir. Kanun ile yerli ve yabancı basın eşit hak ve sorumluluklara sahip olmuştur. Sadece yerli basına uygulanan sansür bundan sonra yabancı basın için de geçerli olacaktı. Ayrıca 1858 yılındaki Ceza Kanunu'na göre daha özgürlükçü maddeler olsa da devlet yöneticileri tarafından kontrol uygulaması olan Matbuat Dairesi (sansür, kontrol) tarafından denetimler yapılıyordu. Kanunun getirmiş olduğu rehavet nedeniyle gazetelerde doğrudan olmasa da dolaylı olarak eleştiriler olmuştur. 1867 Mart ayında yayınlanan Muhbir ve Tasvir-i Efkâr gazetelerindeki Girit politikası konulu eleştiri ile devletin yeni yasaklar almasının önü açıldı (Koloğlu, 2020: 60). Bu eleştiriler yönetim tarafından pek hoş karşılanmamış ki, 1867 yılında

Kararname-i Âli adı ile kısıtlamalar getirilmiştir. Getirilen kısıtlamalar birçok dergi ve gazetenin kapanmasına yol açmıştır (Kabacalı, 2000: 79). Alınan kararlar sonucunda toplumun hayatına henüz giren ya da girmeye çalışan ulusal ve yerel gazete ile dergilerin önü kesilmeye çalışılmıştır. Atilla Girgin Matbuat kanun tasarısının bazı özelliklerini şöyle sıralamıştır:

“Gazete çıkarmak için hükümetten izin istenecek; izin verilip verilmeyeceği 15 gün içinde ilgiliye bildirilecektir. Yayımlanan her sayıdan ikişer nüsha, başkente matbuat dairesine, taşrada ise valiliklere verilecek ve yöneticilerden bir belge alınacaktır. Belge almayanlara her sayı için iki Osmanlı altını ceza verilecektir. Milletvekilleri yazı işleri müdürü olamayacaktır. Hükümet’e ve ilgililere cevap ve düzeltme hakkı tanınmıştır. Gazeteler düzeltme yazılarını ilk sayıda yayımlamak zorundadır. Bir gazetede herhangi bir duruşma ile ilgili bir haber yayımlanırsa, gazete, mahkemenin ileride vereceği kararı da yayımlamakla yükümlüdür. Mebusan Meclisi’ndeki tartışmaların, yanlış anlam ve yorumlara yol açacak biçimde yayınlanması yasaktır. Devlet’in güvenliğini sarsacak bir suçun işlenmesini kışkırtacak yazı yayımlayan gazeteler süresiz olarak kapatılacaktır. Hazreti Padişah’a dokunacak yazı yayımlayan gazeteler kapatılacak; sorumlulara 1-3 yıla kadar hapis cezası verilecektir. Anayasa ile kurulmuş düzene karşı yazı yayımlamanın cezası bir aydan bir yıla kadar hapistir” (Girgin, 2009: 124).

Toplum üzerinde gazete ve dergilerin önemli ölçüde etkisinin olduğuna inanan Namık Kemal ise;

“Ülkemizin Avrupa’dan birkaç yüzyıl geri kalmasının başlıca nedeni, basın olmamasıdır. Basın, bugünkü uygarlıklarda görülen olgunluğun asli sebebi sayılır. Basının görevi, bir ağızdan çıkan sözü dünyanın her yanına dağıtmaktır. Baskı altında olmadığı dönemlerde basının, edebiyata ve halk eğitimine çok çok yararlı etkileri olur. Gazeteler, ülkeye ve devlete büyük yarar sağlamış; olumlu işler görmüşlerdir. Niçin baskı altında tutulurlar?” (Girgin, 2009: 97).

Şeklindeki açıklamalarıyla basın üzerindeki devlet baskısının devlete ve topluma büyük bir zarar verdiğini dile getirmiştir. Türkiye basın geçmişine bakıldığında Anadolu şehirlerinde basılan ilk Türkçe gazete Envar-ı Şarkıyye’dir. 1867 yılında basılmaya başlayan gazete Abdülaziz’in desteği ile yayın hayatına başlamıştır. Envar-ı Şarkıyye gazetesi Erzurum vilayetinde yayın hayatına başlamıştır. Gazetenin basım yeri de Erzurum’da bulunan vilayet matbaasında olmuştur. Bu gazetenin yayın hayatı Cumhuriyetin kurulmasına kadar dayanmaktadır. Millî Mücadele Dönemi’nde Ankara Hükümeti’ni destekleyen bir çizgide yayımlanmaya devam etmiştir (U.Nalcıoğlu, 2017: 256). Baskı uygulamaları karşısında birçok edebiyatçı ile gazeteci ülkeyi terk etmiştir. Avrupa’ya kaçan Namık Kemal, Ziya Paşa, Ali Suavi, Agah Efendi, Reşat ve Rıfat Bey gibi şahsiyetler gazetecilik alanında çalışmalarına orada devam etmiştir. Ayrıca Avrupa’da ilk Jön Türk gazetelerini de bu kişiler çıkarmıştır (Girgin, 2009: 101).

Buradan da anlaşılacağı üzere gazetecilik meslekleri sürgünlerine neden olmuş olsa da gittikleri yerlerde devam etmişlerdir.

Vilayet gazetelerinin genel özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- 1- Vilayet gazeteleri Anadolu basınına, yerel basına öncülük, önderlik ve rehberlik etmişlerdir.
- 2- Vilayet gazeteleri sayesinde birçok yerde ilk kez süreli yayın çıkarılmıştır.
- 3- Gazeteler sayesinde kurulan matbaalar, devlet işlerinin yanında gerçek kişiler için de girişimler sağlamıştır. Yerel basın, devlet tarafından çıkarılan gazeteler ve özel gazeteler böylece yayın hayatlarına başlamıştır.
- 4- Bazı illerde çıkan gazeteler o yörede ilk yayın olma özelliğinin yanında toplumun gelişmesini de üstlenmiştir.
- 5- İllerde “sanat okulları, sanayi okulları” açılmış, bu okullar için matbaa yerleri birer uygulama merkezleri niteliği taşımıştır.
- 6- İllerde açılan matbaalarda önceleri İstanbul’dan eleman getirilmiş daha sonraları yöreden de matbaacılar yetişmiştir.
- 7- Vilayet gazetelerinde çıkan resmi ve gayri resmi yazılar vilayette sorumlu mektupçunun denetiminden geçmiş. Bir denetleme mekanizması görevini bu vilayet mektupçuları yapmışlardır.
- 8- Vilayet mektupçuları eğitilmiş ve gazetecilik işlerinden anlayan ve deneyim sahibi olan kişiler arasından seçilerek görevlendirilmiştir.
- 9- Çoğu vilayet gazetelerinde kalemi kuvvetli kişiler gazetelerin başında görevlendirilmiştir.
- 10- Gazete yazıları genellikle imzasızdır.
- 11- Yazarlar genellikle aydın kesimlerdir.
- 12- Yazı konularına bakıldığında zaman zaman farklılıklar görülmüştür. Bu farklılıkları genellikle günün şartları belirlemiştir.
- 13- Yayınlarla bakıldığında genel olarak bilinçli bir yaklaşım yoktur.
- 14- Kültürel olarak toplumun gelişmesine öncülük edilmiştir. Şiirler, tarihsel konular, araştırma ve inceleme konuları ele alınmıştır.
- 15- Bazı yazıların İstanbul gazetelerinden alındığı ya da özetlenerek verildiği görülür. Bu yönüme “Altın Makas” adı verilmiştir.

16- Bazı zamanlarda yazılanlar nedeniyle hükümetçe hoş karşılanmamıştır. II. Abdülhamid zamanında 1889 yılında Dâhiliye Nezareti adıyla yayımlanan genelge ile kısıtlamalar ile karşılaşmıştır. İstanbul gazetelerinde bulunan yazıların dışına çıkılmaması zorunlu kılınmıştır.

17- Daha sonraları edebiyat konularına yer verilmemesi kararı alınmıştır.

18- Bu uygulamalar ile zamanla vilayet gazetelerine ilgi azalmıştır. 1903 yılında yeni bir genelge yayınlanarak; yörenin tarım ve doğal kaynakları ile ilgili sıkıntıları aydınlatamadığı, halkın kültürel ve mesleki bakımdan yetiştirilemediği belirtilmiştir.

19- Aynı kararnamede bu olumsuzluğun giderilmesi için gazete sahibi olan bilgili kişilerin yazı yazmaları, yazıların halkın anlayacağı sade bir kullanmaya özen gösterilmesi ve muhtar olan kişilerin bu gazetelere üye olmaları kararı alınmıştır.

20- İki dil ile yayın yapan gazetelerde yazılar aynı olmalı.

21- Anadolu vilayetlerinde yayımlanan bazı gazetelerde, Türkçe yazılar Ermeni ve Rum alfabesi ile ancak Türkçe yazılmalı.

22- Türk dili dışında yayım yapan süreli yayınların devamlılıkları olmamıştır.

23- Bu gazeteler günün koşullarına bağlı olarak ilave yayımlar yapmışlardır.

24- Haftalık olarak çıkan bu gazetelerde düzensiz yayın günleri görülmektedir.

25- Sayfa sayısı 2-4 olarak görülmektedir.

26- Vilayet gazetelerinde resim ve karikatüre çok az rastlanmaktadır. Baskı adetleri genelde 500 dolaylarındadır.

27- Bu gazeteler halkın okunması için şehrin belli bölgelerine asılmaktaydı.

28- Vilayet gazetelerin bir kısmı birkaç yıl bazıları ise günümüze kadar sürmüşlerdir.

29- Bazı gazetelerin kapatılmasının altındaki neden Cumhuriyet kurulduktan sonra özel gazeteleri teşvik etme olmuştur.

30- Vilayet gazeteleri, basının İstanbul'un tekelinden çıkmasına ve diğer bölgelerde basın ve gazeteciliğin gelişmesine etki etmişlerdir.

31- Ortadoğu ülkelerinin basın tarihi Osmanlı dönemindeki vilayet gazeteleri ile başlar.

32- II. Meşrutiyetin ilanından sonra süreli yayın sayısında artış olması Vilayet gazetelerini işlevlerini yerine getirdiğinin göstergesidir.

33- Mustafa Kemal ve arkadaşları Millî Mücadele yıllarında vilayet gazetelerinin basıldığı matbaalardan yararlanmışlardır.

34- Millî Mücadele sırasında bazı vilayet gazeteleri düşman askerlerinin sözcülüğünü de yapmışlardır. Bu gazeteler genellikle işgal edilmiş vilayet merkezlerinde görülmektedir.

35- Bazı gazetelerin Padişah yanlısı yayın politikası izlemesi ve taraflı olmalarından dolayı zaman zaman bazı sıkıntılar ortaya çıkmasına neden olmuştur (Pehlivanlı, 2014: 60,61,62,63).

24 Temmuz 1908'de İkinci Meşrutiyet ilan edilmesi ile basın için de özgür bir dönemin başladığını varsayan gazeteciler, Sirkeci Garı'nın yanında bulunan bir lokantada bunu kutladılar. Basın üzerindeki sansürlerin olmasından dolayı koca İstanbul'da toplam dört tane gazete çıkarılıyordu. Bunlar; İkdam, Sabah, Tercüman-ı Hakikat ve Saadet gazeteleriydi (Topuz, 2003: 82). O günlerde çıkan bazı gazeteler adeta karaborsaya düşerek, satış fiyatının beş-on katına satıldığı söylenmektedir. İkinci Meşrutiyet ilanından sonra; Kalem, Davul, Şaka, Yuha, Eşek, Laklak, Hacivat, Cingöz, Zevzek, Curcuna, El Malum gibi mizah gazeteleri de yayın hayatına başlayan diğer gazeteler olmuştur (Girgin, 2009: 148). Yeni özgürlük hareketi olan adlandırılan II. Meşrutiyet döneminin gelmesiyle basın ve yayın hayatında önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Günden güne gazete ve dergilerin sayısında artışlar olmuştur. 1908-1918 yılları arasında gazete ve dergi sayıları 918'e ulaşmıştır (Girgin, 2009: 149). II. Meşrutiyet ilanıyla beraber gazete ve dergilerde önemli artışlar görülmektedir. Bu dönem Basın ve Basımcılık için bir dönüm noktası olduğunu söylemek mümkündür.

1.4. ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE YEREL BASININ GELİŞİMİ

Osmanlı Devleti katılmış olduğu I. Dünya Savaşı'nda 30 Ekim 1918 tarihinde imzaladığı Mondros Ateşkes Anlaşması ile yenik sayıldığını kabul etmiştir. Bu anlaşma ile İstanbul basını da zorlu bir sürece girmiş oldu. 1919 yılı şubat ayında sansür kararnameleleri yayımlanmaya başladığı görülmektedir. Artık bu tarih ile yayımı yapılacak olan gazete ve dergiler öncesinde askeri yönetim ya da Mülkiye Sansürü (sansürcü) kurulundan özel olarak yazılı bir şekilde izin alması gerekiyordu. 1920'lere gelindiğinde İstanbul'un resmen işgal edilmesi ile bu sansür kararnamelelerinin yanında işgalci devletler uygulamaları da başlamıştır. İşgalden hemen sonra İngilizler tarafından 140'a yakın gazeteci yakalanıp sürgüne gönderilmiştir. Kurtuluş Hareketi başlayınca

İstanbul'daki basın iki farklı görüşe ayrılmış, Anadolu Hareketi'ni destekleyenler ve karşı olanlar olarak görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Anadolu'da başlayan Kurtuluş Hareketi'ni savunan gazete ve dergiler ile burada yazı kaleme alan muhabir ve yazarlara yönelik sansürler ile sorgulamalar yapılmıştır (Kabacalı, 2000: 151). Bu sansür aynı şekilde diğer işgal bölgelerinde de sürmüştür. 15 Mayıs 1919 yılında İzmir'in Yunanlıların kuşatmasına girmesiyle İzmir basını da sansürlenmiştir. Millî Mücadele'yi savunan basının zor kullanılarak Yunanlıların istekleri doğrultusunda yayın yaptıkları görülmektedir (Özkaya, 2007: 7). Her ne kadar sansür uygulanmışsa da basında ikili ayrışmayı görmek halkın bir kısmının mücadeleden umutlu olduğunu gösterdiği söylenebilir. Süregelen savaş ve hayat zorluklarından bıkanların artık kaybedecek bir şeylerinin olmadığından, askeri mücadele yanında toplumsal mücadeleye katkıda bulunmuşlardır.

Mustafa Kemal'in Millî Mücadeleyi başlattığı dönemlerde Anadolu'da karşıt ve yanlı görüşte yayın yapan gazete ve dergiler mevcuttu. Yanlı olan gazetelerin başında "Hukuk-ı Beşer gazetesi" gelmektedir. Mustafa Kemal harekete başlarken iletişim kanallarını kontrol altına almak için girişimlerde bulunmuştur. Burada düşman kuvvetlerinin iletişim konusunu bertaraf etmek ve mücadele birimlerinin iletişim halinde olmasını sağlamak stratejisi olmuştur. Bu konuda ilk icraat telgraf hattının kontrol altına alınması olmuştur. İkinci icraat Sivas Kongresi vesilesiyle *İrade-i Milliye* gazetesini yayına koymak olmuştur. Bu gazete başta mücadeleyi desteklemek amacıyla çıkarılmış olsa da yöneticileri kısa bir zaman sonra Mustafa Kemal'in çizmiş olduğu çizginin dışında kalmışlardır. Bu nedenle Mustafa Kemal Ankara'ya geçtikten kısa bir zaman sonra kendi düşüncesi doğrultusunda *Hakimiyet-i Milliye* gazetesini 1920 yılının ocak ayında çıkartmıştır (Koloğlu, 2020: 114). Bu gazete ile Mustafa Kemal kendi düşüncelerini hayata geçirebileceği ve halka benimsetebileceği inancında olmuştur.

Mustafa Kemal, basına önem veren bir lider ve basının hem içerde hem de dışarda önemli işler başardığını bilen bir kişidir. Bu sebeple yurttan olan hadiselerin hem halk içinde hem de diğer devletler nezdinde bilinmesi maksadıyla 6 Nisan 1920 tarihinde Anadolu Ajansının kurulmasına öncülük etmiştir. Birçok haber kuruluşunun tek haber kaynağı olduğu bilinmektedir (Girgin, 2009: 175). Anadolu Ajansının bir diğer önemi ise yurt genelinde haber yapan kuruluşların kendi başlarına ajans kurma zorluklarından

dolayı önemli bir yere sahiptir. Maddi imkânsızlıklar ve diğer nedenlerden dolayı Anadolu Ajansının Türk basın tarihinde önemli bir yere sahiptir.

Anadolu'nun birçok yerinde yeni gazeteler çıkmış, bu gazetelerin çoğu mücadeleye önemli katkılar sağlamışlardır. Giresun'da "Yeni Giresun", Ordu'da "Ordu Bucak", Samsun'da "Aksiseda", Elazığ'da "Satveti Milliye", Bolu'da "Derdli" ve "Türk Oğlu", Artvin'de "Yeşil Yuva" ve Diyarbakır'da Ziya Gökalp tarafından "Mükrefe" ismini koymak istediği bir dergi çıkarmak istese de Vali tarafından ismi beğenilmeyerek "Küçük Mecmua" olarak çıkarmıştır (Şapolyo, 1976: 216). Bunun gibi diğer vilayetlerde de yerel gazete örnekleri yayın hayatına başlamıştır. Halkın bilgilendirilmesi ve İnkılapların daha sağlıklı bir şekilde halka anlatılması konusunda önemli işler yapmışlardır.

Cumhuriyetin kurulmasından sonra Türk basınının önemli gelişme göstermemesi, yeni kurulmuş olan devletin maddi imkânsızlıklar içinde bulunmasından ve döviz kurunun yüksek olması nedeniyle sanayisi gelişmiş olan ülkelerden yeni makine almanın zor olmasından kaynaklanmaktadır. Bu imkânsızlıklar varken basın elbette durma noktasına gelmemiştir. Eldeki imkânlar ile yayım hayatlarına devam etmeye çalışmışlardır. Türk basını süregelen olaylar ve yönetimler nedeniyle sürekli sansürlenmeye çalışılmış olsa da bazı dönemlerde özgür sayılacak zamanlar da olmuştur. Cumhuriyetin ilanı ile beraber basın yaklaşık iki yıllık özgürce basım hayatı yaşamıştır. Şeyh Said Ayaklanması ile çıkmasıyla basında sansürler görülmeye başlamıştır. Takrir-i Sükûn Kanunu ile bazı yayın organları kapatılmıştır (Kabacalı, 2000: 161). Bu sansürlerin başlamasıyla Anadolu basını da etkilenmiştir denilebilir.

1918-1928 yılları arasında birçok ilde vilayet matbaası kurulması, akabinde yerel basın örneklerini görmek mümkün hale gelmiştir. Günümüz büyük şehirleri dışında her bölgede en az bir vilayette özel ya da devlet destekli matbaa kurulduğu görülmektedir. Örneğin; Afyon, Aksaray, Bartın, Diyarbakır, Isparta, Kars, Kastamonu, Niğde, Sinop vb. illerde matbaa kurulduğu görülmektedir (Kabacalı, 2000: 175,176). Yerel basın örnekleri bu matbaaların kurulmasından sonra hem il merkezlerinde hem de ile yakın yerleşim birimlerinde artmaya başlamıştır. Basın gelişmeleri devam ederken 1928 yılında yapılan Harf Devrimi sonrasında yerelde gazete tirajlarında oldukça sert düşüşler yaşanmıştır. Devletin desteklemeleri ile gelişen yerel basın, özellikle Türk

Ocakları ve Halkevleri sayesinde önemli gelişmeler kaydetmiştir (Yuca, 2016: 204). Halkın yeni alfabeği bilmemesinden kaynaklı olarak yabancılık çekmesi bundaki en önemli etkidir. Halkevleri ve Türk Ocakları ile Millet Mektepleri sayesinde halka yeni alfabenin öğretilmesi sayesinde gazete tirajları eskiden olduğu gibi artmaya başlamıştır.

1940-1947 Sıkıyönetim Dönemi'nde gazete dergi gibi yayın organlarının üzerinde baskın bir yönetim anlayışı hâkim olmuştur. Bu dönemde bazı haberlerin yapılmasını engelleme, matbaaların kapatılmasını kolaylaştırma ve basına sansür uygulama gibi girişimleri kolaylaştıracak yetkiler sıkıyönetim komutanlarına verilmiştir. 1940-1947 yılları arasında basın hayatının denetimli bir hal almasına neden olan bu dönemde basının gelişimi yavaşlamış hatta gerilemiştir. Her ne kadar yerel gazetecilik için önemli gelişme olarak görülen "*Ulus Gazetesi'nin Karagöz eki*" ile köyde yaşayan halka ulaşma çabası olsa da başarılı olmadığı görülmektedir (Girgin, 2009: 348).

1.5. ÇOK PARTİLİ HAYAT VE SONRASINDA YEREL BASIN

Demokrat Parti muhalefet yaptığı dönemlerde basın üzerindeki sansürleri kaldıracağını dile getirerek basın çevrelerindeki desteği almıştır. İktidar olduğunda bu yönde çalışmalar yapmıştır. Basın ile ilgili kanun taslağını önceki çalışmalardan yararlanarak hazırlamışlardır (Girgin, 2009: 352). Az gelişmiş yerleşim yerlerinde yerel basın çalışmaları 1950'li yıllara doğru gelişmiştir. Özellikle matbaaların kurulması yerel basın için bir dönüm noktası olmuştur (Yuca, 2016: 208). Başlangıçta metropol şehirler olarak adlandırdığımız İstanbul, İzmir ve Ankara gibi şehirler dışındaki yerlerde matbaanın olmaması ve gazetecilik girişimlerinin zorluğu nedeniyle yerel basının gelişme göstermesinden bahsetmek oldukça güçtür. Matbaaların kurulması ile yerel gazetecilikte ilerleme kaydedilmiştir. Çevre illerden basılan gazeteler artık bulunduğu il ya da ilçede basılması maddi olarak da bir kolaylık sağlamıştır.

Demokrat Parti Dönemi'nde basılmaya başlayan gazetelerin yerelde günlük olarak değil, haftada bir ya da birkaç gün, ayda bir veya birkaç sefer ya da birkaç ayda bir basılan gazeteler olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise genellikle maddi imkânsızlıklar olmuştur. Ankara, İstanbul, İzmir, Konya ve Bursa yani bu dönemde Basın İlan Kurumu şubesinin olmadığı illerde gazetelerin basılan nüshalarının basım aralığı genellikle birbirinden farklı olmuştur. Bu aralıklar; yılda 290 gün, 19 haftada 5 gün, 1 haftada 4 gün, 8 haftada 3 gün, 69 haftada 2 gün, 10 günde 1, 13 günde 1, 15

günde 1, 30 günde 1 ve 2 ayda 1 sefer yayımlanan gazeteler bulunmaktadır. Bu dönemde basılan yerel gazetelerin isimleri ve basım yılları şöyledir:

“Afyon Türkeli: 1951, Antalya İleri: 1949, Demokrat Çoruh: 1950, Ses (Aydın): 1946, Bayburt Postası: 1953, Düzce Postası: 1951, 14 Eylül (Bursa): 1946, Çamkırı: 1954, Denizli: 1951, Yeni Yurt (Diyarbakır): 1953, Vatandaş (Edirne): 1948, İstikbal (Eskişehir): 1951, Sakarya (Eskişehir): 1946, Demokrat Gümüşhane: 1950, İskenderun: 1947, Körfez: 1950, Öz Vatan: 1949, Demokrat Isparta: 1947, Memleket Postası (Kahramanmaraş): 1946, Babaeski Postası: 1954, Konya Pervasız Gazetesi: 1953, Araplar Postası: 1954, Zümrüt Rize: 1950, Akşam Haberleri (Sakarya): 1951, Yeni Sakarya: 1954, Anadolu (Sivas): 1953, Yeni İnan (Tekirdağ): 1952, Van Sesi: 1943, Şafak (Zonguldak): 1955 ve Uyanış (Zonguldak):1951.” (Erinç, 2007: 108,109).

Buradan da anlaşıldığı üzere Anadolu şehirlerinde Demokrat Parti Dönemi'nde yayın hayatına başlayan çok fazla gazete göze çarpmaktadır. Demokrat Parti muhalefet yıllarında iken hükümete geldiğinde basın üzerindeki sansürleri kaldıracağı gibi açıklamalarının etkisi olduğu söylenebilir. Bu dönemde yerel basın hemen hemen bütün vilayetlerde mevcuttur. Bazı illerde matbaa var iken bazı illerde henüz matbaa yoktur. Matbaanın olmadığı bazı illerin yakın yerlerde bulunan vilayet matbaalarında yayın hayatına başladığı bilinmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

MUŞ'TA YEREL BASININ GELİŞİMİ

2.1. MUŞ'A MATBAANIN GELİŞİ VE YEREL BASIN İL ÖRNEKLERİ

Muş ilinde yerel basının geçmişi Cumhuriyet'in kurulması ile şehirlerde vilayet matbaalarının kurulmasından sonrasına dayanmaktadır. Maddi imkânsızlıklar nedeniyle dönemin şartlarına göre bir matbaanın temin edilmesi oldukça zordu. Cumhuriyet kurulmasından sonra Muş ilinde ilk modern matbaa örneği 1953 yılında görülmektedir (Muş Altınova, 05.01.1953: 1). Kurulan bu matbaa Muş ilindeki ilk matbaa değildir. 1863 yılında bir Ermeni din adamı tarafından Muş Garabed Manastır'ında kurulan matbaanın varlığı bilinmektedir. İlin ilk gazetesi bu matbaada basılmıştır. *Muş Kartalı* isimli gazete bu matbaada basılmıştır. Mıgırdıç Hrimyan adlı din adamı tarafından çıkarılan gazete ilk yerel gazete örneği olarak bilinir. Bu tarihten sonra Muş yerel basın konusunda uzun bir dönem sessizliğe bürünmüştür. Muş'ta *Muş Kartalı* gazetesinden sonra karşımıza çıkan ilk gazete 1952 yılına dayanmaktadır. Yayın hayatına 15 Aralık 1952 tarihinde başlayan *Muş Gazetesi*, Talat Sungur ve Nazif Kurucu tarafından çıkarılmıştır (Işık, 2022: 19). Muş Gazetesinin imkânsızlıklar yüzünden sadece bir sayısı basılabilmektedir. Muş iline 1953 yılında ilk matbaa kurulduktan sonra, 1956 ve 1958 yıllarında başka matbaalar da açılmıştır. Bu matbaaların açılmasıyla beraber gazetelerin basımları il genelinde daha fazla olmuştur (Bayram ve Fırat Onat, 2022: 62). Muş gazetesi çıktığı 1952 yılında Muş ilinde henüz bir matbaa kurulmamıştır. Gazetenin ilk sayısından sonra basılmamasının farklı farklı nedenleri olmuştur. Bunda maddi imkânlardan ziyade matbaanın olmaması en büyük etkenlerden biridir.

Muş Gazetesi, ilk sayısında Muş ilinde birçok eksikliğin yanında bir yerel basın örneğinin olmamasından yakınmıştır. Gazete, Muş'ta matbaanın olmaması nedeniyle Ankara'da bulunan Nur Matbaasında basılmıştır. İlk ve tek sayısında gazetenin, yerel basın eksikliğini gidermek ve memleket için yararlı bir gazete çıkarmayı hedeflediği belirtilmiştir. Siyah beyaz olarak yayın hayatına başlayan gazete dört sayfadan oluşmaktaydı. Yerel ve ulusal haberlerin yer aldığı gazetede herhangi bir ilan yerinin olmadığı görülmektedir (Yuca, 2016: 208). Halkın ve kamu kurumlarının ilan vermemesi gazetenin çıkmaya devam etmesini engelleyen bir diğer etkidir. Ayrıca

birçok yakın şehirde matbaa olduğu halde Ankara gibi daha uzak bir yerde basılma nedeni ise ayrı bir gizemdir.

Muş'ta yerel basın örneğinin ikincisi Muş Altınova Gazetesidir. Muş Altınova Gazetesi 5 Ocak 1953 tarihinde yayın hayatına başlamıştır (Işık, 2022: 19). Gazetenin sahibi aynı zamanda yazı işleri müdürlüğünü de üstlenen Vahdettin Toplu'dur. Muş ilinde henüz bir matbaanın olmamasından dolayı ilk dört sayısı Diyarbakır ilinde bulunan Şark Postası Matbaası'nda basılmıştır (Yuca, 2016: 208). Vahdettin Toplu gazeteyi il dört sayısından sonra Vahdettin Sabuncuoğlu'na devretmiştir. Vahdettin Sabuncuoğlu Muş'a ilk matbaayı getiren kişi olmakla beraber, Muş Altınova gazetesini devir aldıktan sonra Sabuncuoğlu Matbaası adını verdiği kendisine ait matbaada basımını yapmıştır. Böylece Muş Altınova Gazetesi beşinci sayısı ile beraber Muş ilinde yayın hayatına devam edecektir (Muş Altınova, 10.02.1983: 1). Gazete, 1 Haziran 1953 tarihinden sonraki basımlarını günlük olarak yapmaya devam etmiştir. İlk baskısıyla beraber 1 Haziran 1953 tarihine kadar gazete 10 kuruş olarak satılmaya başlamıştır. 1 Haziran 1953 tarihinden 4 Ocak 1960 tarihine kadar olan dönemde ise fiyatı 5 kuruş olarak satılmaya devam etmiştir. Gazete son baskısını 29 Aralık 1961 yılında yapmıştır (Işık ve Erdoğan, 2019: 870-871). Muş iline matbaayı getiren Toplu ailesi Muş yerel basınına önemli katkılarda bulunmuşlardır. Muş iline kazandırdıkları matbaa ile gazeteciliğin gelişmesini sağlamışlardır. Matbaanın gelmesiyle beraber yerel basın dışında ildeki baskı işlerinin daha kolay ve maddi anlamda da önem taşıdığı söylenebilir. İlk başlarda teknik açıdan eleman sıkıntısı olmasına karşın hatalı baskılar ve benzeri eksiklikler görülse de matbaanın kurulmuş olması ile Muş ili için dönemin en önemli ihtiyaçlarından birinin giderildiği söylenebilir. Matbaa aynı zamanda kamu kurumlarının, esnafın, halkın birçok kesimine hizmet verdiği bir makine olması sebebiyle ayrıca önemli bir yere sahiptir.

Muş ili Bulanık ilçesinde ilk yerel basın örneği Alpaslan İli gazetesidir. Haftada sadece bir gün basılan gazetenin sahibi Sait Çelikoğlu'dur. Yayın hayatına 29 Ekim 1953 yılında başlayan gazete Bulanık ilçesinde matbaanın olmamasından dolayı Bitlis ilinde bulunan Yeşil Bitlis Matbaası'nda basılmıştır (Yuca, 2016: 209). Sait Çelikoğlu tarafından çıkarılan gazetenin ilk sayısında "İsmimiz" başlıklı haberde Alpaslan İli isminin nedenleri açıklanmaya çalışılmıştır. Bu haberde "Gazetemizi Alpaslan İli adı ile çıkarırken bunun iddialı bir isim olduğunu düşünenler bulunabileceğini aklımızdan

geçirmedik değil. Fakat başlı başına bir tarih yaratan o muhteşem Türk'ün yüzbinlere karşı bir avuç insanla atın yelesini kabartarak kükrediği Malazgirt Meydan Muharebesi ve onun parlak neticesi olmasaydı, yalnız bizim değil bütün Ön Asya milletlerinin ve dolayısıyla İslamiyet âleminin yerlerinde bugün yeller eseceğini kim inkâr edebilir” denilmiştir (Alpaslan İli, 29.10.1953: 1). Gazetenin satış fiyatı 10 kuruş olarak belirtilmiştir. Gazetede yerel haberlerin yanı sıra bazı reklamların alındığı görülmektedir. Altı sayfadan oluşan gazete, Sait Çelikoğlu, Ferit Danışman, Ali Turan ve Nejat Baturay isimli yazarların kalemıyla haberler vermiştir. Gazete ilk beş sayısından sonra yayın hayatını durdurmuştur (Işık ve Erdoğan, 2019: 871).

Muş ilinde 1954 yılında yayın hayatına başlayan bir diğer yerel basın örneği Muş'un Sesi gazetesi olmuştur. Gazete 15 Şubat 1954 yılında ilk baskısı ile basın hayatına başlamıştır. Bu dönemlerde Demokrat Parti yönetiminin baskıları sonucu kapatılan gazetelerden biridir. Demokrat Parti karşıtı bir yayın politikası izlemesi kapanması nedenlerinden en önemli olanıdır. Gazete yaklaşık dört ay gibi kısa bir süre yayınlanmış ve kapatılmıştır. Kapatılan gazete siyasi ortamın yumuşamasından sonra tekrar yayın hayatına başlamıştır (Işık ve Erdoğan, 2019: 871). Gazetenin ikinci dönemi 15 Şubat 1961 yılında başlamıştır. İkinci döneminde çıkan ilk baskıda Cevdet Karlıdağ “Muş'un Sesi Çıkarken” başlıklı yazısında 1954 yılında gazetenin durumuna değinmiştir. “Muş'un Sesi Çıkarken” başlıklı haberde; “Demokrat Parti'nin gardına uğrayan Muş'un Sesi Gazetesinin uzun bir fasıldan sonra tekrar intişara başlamış olması umumi bir sevince mucip oldu. Bilindiği üzere Demokrat Parti iktidarının en şaşalı devrini teşkil eden 1953-1954 senelerinde basın hayatına yöneltmiş ağır baskılar üzerine CHP'nin giriştiği mücadele saflarında geniş bir feragat ve fazilet duygularıyla yer almış. Muş'un Sesi gazetesinin hayat bakımından mahrum edilmesi sebeplerinden biri olarak basına yapılmakta olan tahsisin tanınmaması ve yapılan müracaatların cevapsız bırakılması başarılı bir şekilde vazifesini ifa ile kültür hayatımıza hizmeti şeref bilen Muş'un Sesi Gazetesi neşriyatına fiilen engel yaratılmış olması sebebiyle faaliyetine son vermek mecburiyetine kalmış bulunuyordu” yazılmıştır (Yuca, 2016: 210). Gazete, önceki siyasi baskı yüzünden kapanma durumunu yeni hükümet ve devlet politikasını fırsata çevirerek tekrar yayın hayatına başlamıştır. Daha önceki dönem ile ilgili açıklama gereksinimi okuyucularından yeni yayım sürecinde destek alma ihtiyacını da ortaya koymaktadır.

Tek Partili Döneme nazaran Demokrat Parti Dönemi'nde basında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Demokrat Parti Dönemi'nde ulusal manada basının gelişmesiyle beraber yerel basında da önemli aşamalar kaydedilmiştir. Basın konusundaki gelişmelerde devlet desteğinin olması büyük katkı sağlamıştır. Gelişmenin bir diğer nedeni de Demokrat Parti'nin basın yoluyla propagandasını halka benimsetmek olduğu söylenebilir. Devletin desteği ve halkın katılımıyla illerde kurulan matbaalar sayesinde yerelde basın çalışmaları artmaya başlamıştır. Nitekim Muş özelinde bakıldığında yerel basının ilk örnekleri Demokrat Parti Dönemi'nde ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunun bir örneği de Muş'ta 13 Temmuz 1956 yılında yayın hayatına başlayan Şark Telgraf Gazetesidir (Yuca, 2016: 210). İmtiyaz sahipliğini Vahdettin Toplu, yazı işleri müdürlüğünü ise Abdülhadi Toplu üstlenmiştir. Şark Telgraf Gazetesi haftada altı gün çıkmış, sadece pazar günleri basılmamıştır. Günlük olarak çıkan siyasi müstakil gazetenin sloganı “*Amacımız Hakkı Müdafaa ve Halka Hizmettir*” olarak belirlenmiştir. Gazetenin basım yeri ve idare merkezi Belediye Çarşısı No:18 Toplu Matbaası olarak yazılmıştır. Burada belirtilen matbaa Muş ilinde kurulan ve Toplu ailesine ait olan ikinci matbaadır. Gazete fiyatı 10 kuruştan satılmaya başlanmıştır. Gazete iki sayfa olarak basılmış, ilk sayfada yerel ve ulusal haberler yer alırken ikinci sayfada abonelik ve reklamlara yer verilmiştir. Her ne kadar Muş özelinde bir yerel gazete olsa da Muş'a dair haberlerin çok az olduğu görülmektedir. Gazete dönemin zor şartlarına ve haberlerin kıtlığına karşın Muş ilinde uzun bir süre yayın hayatına devam etmiştir. 1956 yılında başlayan yayın hayatı 1983 yılına kadar devam etmiştir (Işık ve Erdoğan, 2019: 872). Gazetenin ilk yıllarında yerel özelinde haberlerin az olması ya haber elemanının yetersizliği ya da il özelinde haber değeri taşıyan haberlerin olmamasına bağlanabilir. Demokrat Parti Dönemi'nde yerel basın çalışmalarının gelişmesi parti propagandası mahiyetinin gelişmesi ile olmuştur. Nitekim karşıt görüşteki diğer bir ifadeyle muhalif görüşteki gazeteler kısa zaman içerisinde ya el değiştirmiş ya da kapatılmıştır. Farklı hükümetler dönemlerinde basın üzerinde sansür ve yıldırma çabaları bu dönemde de devam etmiştir.

Muş yerel basınına 12 Mayıs 1958 tarihinde Yeni Zafer Gazetesi dahil olmuştur. Gazetenin sahibi Vahdettin Toplu iken, yazı işleri müdürlüğünü ise muallim Cevdet Karlıdağ yürütmüştür. Basım yeri Muş ilinde kurulan üçüncü matbaa olan Zafer Matbaası olmuştur. Günlük basım sayısı 1000 adet olmuştur. Gazetenin ilk sayısının

manşetinde yer alan “*Amacımız Hakkı Müdafaa ve Demokrasiye Hizmettir*” şeklindeki slogan ile çıkmıştır. Gazetenin satış fiyatı ise on kuruş olarak belirtilmiştir (Yuca, 2016: 212). Gazetenin pazar günü hariç tüm günlerde basımı gerçekleşmiştir. Gazetenin ikinci sayfasında “*Doğruya Doğru Eğriye Tenkitten Geri Kalmaz*” şeklinde bir sloganı daha bulunmaktadır. Genel olarak ilk sayfasında okurlardan gelen mektup yazıları, yerel ve ulusal haberler yer alırken, ikinci sayfada ise reklam, ilan ve tren seferlerinin tarife ücret bilgileri yer almaktadır. Gazetede; Çiftçi Tahsin Avcı, Köylü Celal Güngör, Çetin Kocadağ ve Vahdettin Toplu yazar olarak bulunmaktadır. Diğer gazetelerde olduğu gibi baskı hataları ve yazım yanlışlıkları görülmektedir (Işık ve Erdoğan, 2019: 873). Görüldüğü gibi Vahdettin Toplu ya da daha kapsamlı bir şekilde bakıldığında Toplu ailesi Muş yerel basın ve baskılarına önemli katkı sağlayan bir aile olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplu ailesi Muş’ta hem matbaacılık hem gazetecilik hem de yazarlık yaparak yerel basında önemli rol oynamışlardır.

2.2. MALAZGİRT YEREL BASININ GELİŞİMİ VE GAZETELER

Muş’ta ilk yerel basın örnekleri 1952 yılında tek sayı olarak yayımlanan Muş Gazetesi ile başlamış ve bir süre sonra başka gazeteler ile devam etmiştir (Yuca, 2016: 43). Malazgirt’te ise ilk yerel basın çalışmaları 1964 yılında yayımlanan *Köyün Sesi Gazetesi* ile başlamaktadır. Ardından 1968 yılında yayımlanan *Yeni Süphan Gazetesi* ile devam etmiştir. Ekonomik zorluklar, okuma yazma oranının düşüklüğüne² rağmen 1960’larda başlayan basın çalışmaları kesintilerle de olsa devam etmiştir. Bu yayınların içeriğini il ve ilçenin haberleri, önemli ulusal haberler ve ilçenin sıkıntılarını dile getiren yazılar oluşturmaktadır.

Malazgirt ilçesinde basılan ilk yerel gazete Köyün Sesi Gazetesi’dir. Günlük siyasi müstakil bir gazete olarak yayım hayatına başlayan *Köyün Sesi Gazetesi* iki sayfa olarak çıkmıştır. 12 Eylül 1964 yılında çıkan *Köyün Sesi Gazetesi*’nin sahibi Bayram Özpazarbaşı’dır. Gazetenin yazı işleri müdürlüğünü Kemal Aytaç, mesul müdürlüğünü ise Şerafettin Kaya üstlenmiştir. Gazetenin basım yeri Malazgirt/ Köyün Sesi Matbaası olarak geçmektedir. Slogan olarak “*Vur! Fakat Dinle*” olarak belirlenmiştir. Bu dönemde okuma-yazma oranının düşük olmasına rağmen küçük bir ilçede yayımlanan

²1927 Genel Nüfus sayımına göre Malazgirt’te 122 erkek ve 4 kadın okur yazardır (*Umumi Nüfusu Tahriri 28 Teşrinievvel 1927*, B. İstatistik Umum Müdürlüğü, Fasikül 1, Hüsniyat Matbaası, Ankara, 1929, s. 165.) 1945 genel nüfus sayımına göre 485 erkek ve 46 kadın okur yazardır (Genel Nüfus Sayımı 21 Ekim 1945 “Muş İli”, DİE, Ankara, 1949, s. 10).

bu gazetenin oldukça zengin bir yazar kadrosuna sahip olduğu görülmektedir. Yazar kadrosunda Yalçın Ökte, M. Ali Ermiş, Şefik Kaleli, Ali Turanlı, Önder Erdem, Nevzat Molavelioğlu, Erhan G, Necip Nasır, Yaşar Yaman, Sami Turan, Orhan Çakır, Hacı Ejder ve Yıldırım Yamanoğlu bulunmaktadır (Köyün Sesi, 25.11.1964: 2).

Köyün Sesi Gazetesi günlük bir gazete olarak çıkmış ancak sadece haftanın üç günü (Pazartesi, Çarşamba, Cuma) basılmıştır. Alt yapısındaki bazı eksiklikler gazetenin ilk nüshalarında göze çarpmaktadır. Örneğin 23 Kasım Pazartesi basılan gazetenin ay ve gün kısmı aynı şekilde 25 ve 27 Kasım tarihlerinde de değiştirilmeden basılmıştır. 1964 yılında 14 sayı olarak birinci yılını tamamlamıştır. Genel olarak Malazgirt ve çevresindeki ilçeler ile ilgili haberler kaleme alınmışsa da kimi zaman ulusal siyasi haberlerin yer aldığı görülmektedir. Ulusal haberlerin içeriği genel olarak cumhurbaşkanı, başbakan, bakan ve askeri yetkililerin haberlerinden oluşmaktadır. İlçe merkezindeki kurumlara gönderilen kurum amirleri ile ilgili haberlere gazetenin ilk sayfalarında yer verilmiştir. Gazetenin ikinci sayfasında Hacı Ejder tarafından yazılan şiirlere yer verilmiştir. Hacı Ejder tarafından şiirsel bir dil ile kaleme alınan bu yazılar şüphesiz okuyucular tarafından ilgi görmüştür. Aynı zamanda ilk sayfalarda Kemal Aytaç tarafından Malazgirt ve köyleri ile ilgili önemli haberler verilmiştir. Gazetenin ilerleyen sayılarında, ikinci sayfaya “*Köyün Sesi Senin Gazetendir, Onu Oku Okut*” şeklinde yeni bir slogan eklenmiştir. Bu slogan ile yeni okuyucu kitlesinin yaygınlaştırması amaçlanmıştır. Okuma-yazma oranının düşüklüğü, nüfusun az olması nedeniyle yayın hayatına devam edebilmesi oldukça güç olan bu gazetenin okuyucu kitlesine ve iyi bir gelir kaynağı olarak reklamlara ihtiyacı vardı. Hem gazeteye gelir sağlaması hem de devamlılığına katkı sağlamak için bazı kamu kurumlarının gazeteye düzenli olarak reklam verdiği görülmektedir (Köyün Sesi, 14.12.1964: 2).

Köyün Sesi gazetesinden sonra 1968 yılında Malazgirt’te yayın hayatına başlayan ikinci gazete *Yeni Süphan* gazetesidir. *Köyün Sesi* ile *Yeni Süphan* gazetelerinden sonra uzun bir süre Malazgirt ilçesinde 1990 yılında *Malazgirt’in Sesi* gazetesine kadar bir yerel gazeteye rastlanmamaktadır. yayın hayatına başlamıştır. Haftalık olarak

yayımlanan *Malazgirt'in Sesi* Malazgirt'in sosyal, kültürel ve ekonomisinin yanında çevre il ve ilçe haberler ile bazı ulusal haberlere de yer vermiştir.³

---

³ Günümüz Malazgirt yerel basının durumu ile ilgili bkz. Hakan Bayram, Gülbin Fırat Onat, (2022). "Malazgirt'te Yerel Basının Gelişimi", Yuca, İ.S., Kızılkaya, Z., Işık, Ü (ed). *Tarihsel Süreçte Muş Yerel Basını ve Yayın Kültürü*, İstanbul: Kriter Yayınevi, s.68.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÖYÜN SESİ GAZETESİNE GÖRE MALAZGİRT’TE KÜLTÜREL, SOSYAL VE SİYASAL HAYAT

Köyün Sesi gazetesinde yer alan haberler yayımlandığı dönemin kültürel, sosyal ve siyasal hayatına dair birçok veri barındırmaktadır. Söz gelimi gazetede yayımlanan eğitim ile ilgili haberlerden hem Malazgirt özelinde hem de ulusal düzeyde eğitim politikalarının bölgeye olan yansımaları görülebilir. Aynı şekilde siyasal haberler, bize bölgenin politik eğilimlerini değerlendirebilmek için önemli açılımlar sağlamaktadır. Dolayısıyla bu haberler sadece “haber” niteliğini taşımamakta, kamuoyu oluşturma ve bölgenin “yerel” hafızasını kaydetme gibi yerel basının önemli işlevlerini de göstermektedir.

3.1. KÜLTÜREL HABERLER

Köyün Sesi gazetesinin hemen hemen bütün sayılarında, gazetenin etkili kalemlerinden Kemal Aytaç’ın eleştirel bir dil ile şiirsel yazıları görülmektedir. “AY” başlıklı “Demokrasiyi bir türlü yürütemiyoruz. Sebebi basit. Yulan başkasının elindedir de ondan...” (Köyün Sesi, 25.11.1964: 1). Şeklindeki eleştirel yazılarında bazen baskı hatası bazen de yazım yanlışları göze çarpmaktadır. Aytaç’ın yukarıdaki yazısında son cümlede “yulan” kelimesinin muhtemelen “yular” olması gerekiyor.

Gazete incelemesinde ikinci sayfada “Köyden Sesleniş” olarak başlıklandırılan bölüm dikkatleri üzerine çekmektedir. Tüm baskılarda bu bölümde mutlaka bir yazı ya da bir şiir görülmektedir. Yazar bu bölümde genellikle Hacı Ejder olarak karşımıza çıkmaktadır. “Zamanın Aynası” olarak adlandırılan bir şiirin üçüncü bölümü olduğu gibi aşağıya alınmıştır.

*“Kiminin elinde şeytanın sazi
Kiminin elinde kilo terazi
Hiç biri rızıkına olmuyor razı
İşte bak (Karunun) zamanı geldi.*

*Devletim var deyip bir çalım satar
Oruç yok, namaz yok, yan gelmiş yatar
Üç doğru söylerse beş yalan katar
Ayyarı dürzünün zamanı geldi.*

*Kimisi dükkancı, kimisi bezzaz
Kimi yan kesici kimi hokkabaz
Kimisi berduştur kimisi dolaz*

Fitneyi fücurun zamanı geldi.

*Bazısı kimini durmaz kandırır
Domuzluk yapar eli yandırır
Yeminle alemi hep inandırır
İblisi lainin zamanı geldi.*

*Kimisi müneccim, kimisi remmal
Kimisi harama diyor ki helal
Bazı hakimlerde rüşvete meyyal
İşte bak doğrunun zamanı geldi.”*

Hacı Ejder bu mısraların devamının olduğunu belirterek başka sayılarda yayınlanacağını okuyucularına haber vermektedir (Köyün Sesi, 02.11.1964: 2). Bu mısralardaki dile bakıldığında hem düşündürücü hem de eleştirel bir bakışın olduğu görülmektedir. Ayrıca devlet işleyişindeki olumsuzlukların kalemine yansıdığını mısralarında görmek mümkündür.

“Muş Okuyan Gençliği Koruma Derneği Tüzüğü” başlıklı yazıda Muş ilinde ortaöğretimde okuyacak kesimlere maddi manevi destek sağlamak amacıyla bir derneğin kurulduğu ve derneğin merkezinin Muş'ta olacağı yazılmıştır. Adresi belirtilen dernek için şube oluşturulmadığı yazılmıştır. Dernek tüzüğü'nün maddelerine farklı günlerde yayınlanacak gazete sayılarında yer verileceği belirtilmiştir. Örneğin 23 Kasım 1964 tarihinde basılan 26. sayıda tüzüğü'nün ilk 6 maddesi açıklanmıştır. Diğer maddeler farklı tarihlerdeki sayılarda yazılmaya devam edilecektir. Madde 25'te dernek üyeleri ve meslekleri açıklanmıştır. İsa Bingöl Senatör, Emin Kergen Halk Eğitim Müdürü, Sabri Çubukçuoğlu Tüccar, Haydar Feroğlu İl Daimi Encümen Üyesi, Adnan Tuzcu, Saim Erdem ve Rauf Özcanlı Öğretmen, Cait Dikmen Serbest Muhasebe, Abdurrahman Uygun Nakliyeci, Şerafettin Kaya Avukat ve Suat Karaca Çiftçi olarak tanıtılmışlardır. Derneğin yukarıda isim ve meslekleri verilen şahıslar tarafından kurulduğu ifade edilmektedir (Köyün Sesi, 30.11.1964: 2).

“Merkez İlkokulu Okul Aile Birliği Kuruldu” manşetiyle Okul Müdürü Ali Özen için tebrik yazısını okuyucularıyla paylaşan gazete: bu okul aile birliği sayesinde maddi durumu olmayan öğrencilerin okul ihtiyaçları için öğretmen ve diğer öğrenci velilerinden dört yüz lira toplandığı yazılmıştır. Gazetenin aynı sayfasında “Köylerde Gerekli Aşılar Yapıldı” başlığı altında; Merkez sağlık ocağı tarafından tüm köylerde tifo, difteri, çiçek, BCG vesaire gibi gerekli bütün aşılarda vatandaşlara yapıldığı

yazılmıştır. Ayrıca bu aşuların önemi üzerinde birkaç açıklama da yapılmıştır. (Köyün Sesi, 02.12.1964: 1).

İlçenin okuryazarlık konusunda gelişme göstermesi konusunda bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların başında köy okullarının aktif hale getirilmesi ve öğretmen temini olmuştur. Özellikle köylerde okul çağına gelmiş çocukların okuması konusunda eksikliği olan ilçenin eğitim ihtiyacı oldukça fazladır. Bu çalışmalardan birkaçının da merkezdeki çalışmalar ile güçlendirildiği söylenebilir. Kısa zaman önce Malazgirt Halk Kitaplığı ismi ile kurulan kütüphanenin çalışma şartları kış mevsimi dolayısıyla bazen sekteye uğramış ya da çalışma saatlerinde değişiklikler yapılmıştır. “Kış mevsimi süresince yakacak sıkıntısından dolayı kütüphanenin kapalı tutulacağı, ancak kitap ödünç alma konusunda kütüphaneye saat 16 ile 17 arasında okuyuculara imza karşılığında kitap verileceği haber edilmiştir” (Köyün Sesi, 07.12.1964: 1). Haberin içeriğinden de anlaşılacağı üzere kamusal ekonomik durumun eğitim öğretim üzerinde etkisinin olduğu anlaşılmaktadır.

Eğitim konusunda bazen de kırsal kesimdeki zorluklara katlanmak istemeyen öğretmenlerin de eğitim öğretim üzerinde olumsuz etkileri olmuştur. Gazetenin güçlü kalemlerinden Kemal Aytaç tarafından AY...TAÇ olarak kaleme aldığı bölümlerden birinde buna değinmiştir. “Adaksu’da sekiz öğrenciyle öğretim yapmaya tüzük müsait değilmış. Kasabaya nakl olunca hoca hanım herhalde tüzüğü rafa koymuş olacak ki beş öğrencisiyle iktifa ediyor” (Köyün Sesi, 07.12.1964: 1). Şeklinde bir eleştiri yaparak duruma tepkisini belirtmiştir. Diğer bir yandan cumhuriyetin ilk yıllarında ülke genelinde kurulmuş olan ve halkın modernleşmesi ile eğitilmesi amacı taşıyan Halkevlerinin ilçede açılması memnuniyet ile karşılanmıştır. Malazgirt’te kültür hareketlerini organize etme ve çevrenin kültürel seviyesini yükseltmek amacıyla Genel Merkezi Ankara’da bulunan Halkevlerinin bir şubesi açıldığı habere yansımıştır. Haberin içeriğine bakıldığında siyasi hiçbir amacı olmadan ve kamu yararına çalışacak olan bu şubenin açılışı Kaymakam S. Rıfat Atıkan’ın başkanlığında ilçe öğretmenleri, memurlar ve siyasi parti ile bağı olmayan vatandaşlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu şubenin geniş çapta ilgi göreceği vurgulanmıştır. Malazgirt Halkevi şubesinin ileriki süreçte ilk fırsatta köylerde Halkodaları olarak faaliyet göstermesi için çalışmaların hızlanacağı duyurulmuştur. Kapanış konuşmasında şubenin hayırlı olması ve başarılar elde etmesi temennisi ile toplantı sonlanmıştır (Köyün Sesi, 07.12.1964: 1).

Eğitim ğretimde farkındalık yaratmak için Alparslan Ortaokulu tarafından 13 Aralık 1964 tarihinde bir münazara (tartışma) tertip edileceği duyurulmuştur. Merkez İlkokulu'nda Milli Eğitim ile Tarımsal Faaliyetler konularının ele alınacağı belirtilmiştir. Tartışmanın davetliler huzurunda yapılacağı ve öğrenciler tarafından katılımın zorunlu olduğu duyurulmuştur (Köyün Sesi, 09.12.1964: 1). Bu tür etkinlikler hem öğrenciler arasında kaynaşma hem de toplumsal olarak sorumluluk bilinci kazandırmaktadır. Bu münazara etkinliği gazetenin 16 Aralık 1964 tarihli 36. sayısında okuyuculara duyurulmuştur. Mnazaranın jüri heyetinde bulunan Kaymakam Sami Rıfat Arıkan, Alay Komutanı Süreya Yüksel, Binbaşı Talip Erdoğan, Binbaşı Mitat Devtr, İlçe Müftüsü Şakir Kahraman ve İlköğretim Müdürü ile diğer davetliler katılım gösterdiler. Tartışılan iki konu oylamaya sunularak 610 puana karşı 650 puan alan Milli Eğitimcilerin kazandığı yazılmış. Değerlendirme sonucunda Kaymakam Arıkan 2. sınıf öğrencilerinden Fatma Akar'ın birinci olarak çıktığını ve ayrıca hatip olarak ilan edildiği haberi okuyucularla paylaşılmıştır (Köyün Sesi, 16.12.1964: 1).

İlçede henüz açılan Halkevleri çalışmalarına hız vererek vaat ettikleri gibi köylerde Halkodası açma girişimlerini başlatmışlardır. Daha ilk haftası dolmadan on köyde Halkodası amayı başarmıştır. Halkodalarının kültür hareketlerine uygun olarak bu köylerde halk drshanesi açtığı yazılmıştır. Haberin devamında halkın ayağına götürülen bu hizmetten halkın azami bir şekilde istifade etmeleri yararlarına olacağı vurgulanmıştır. Ayrıca buna aracılık edenlere teşekkür dileklerini de belirtmişlerdir (Köyün Sesi, 14.12.1964: 1).

Halkın okuma yazma oranının düşük olması nedeniyle açılan kurslar bu sayede büyük önem arz etmektedir. İlköğretim hizmetine uygun olarak yirmi tanesi köyde, iki tanesi ilçe merkezinde ve bir tanesi de cezaevinde olmak üzere yirmi üç tane okuma yazma kursu açıldığı haber edilmiştir. Bu kurslara beş yüz kişiden fazla müracaat olup eğitimlerin ve yeni kayıtların devam ettiği yazılmıştır. Ayrıca yetkililere bu çalışmalarından dolayı tebrik mesajını da paylaşmışlardır (Köyün Sesi, 18.12.1964: 1).

Malazgirt ilçesinde yayın hayatına başlayan gazetenin, ilçe halkına oldukça yararlı işler yaptığı görülmektedir. "Bir Seri Konferans Verilecek" başlıklı habere bakıldığında, daha önce yayınlanmış olan gazete sayılarında böyle bir talebin yapıldığından bahsedilmektedir. Bu taleplerde öğretici mahiyetindeki konferanslar verilerek halkın

bilgilendirilmesinin toplumsal kalkındırmada önemli bir yer tutacağı vurgulanmıştır. Haber içeriğinde bu talebin ilgililerce makul karşılandığı ve bir seri konferans verilmesi kararlaştırıldığı ve bu konferansların halk tarafından ilgi ile takip edileceği yazılmaktadır. Halkın fikri içtimai seviyesini yükseltmeye yararlı olan bu hareketi tertip edenleri ve konuşmacıların şimdiden tebrik edildiklerini dile getirmişlerdir (Köyün Sesi, 18.12.1964: 1). Gazete yönetiminin, eğitimin yetersiz olduğu bu zorlu coğrafyada toplum için bazı çalışmalar yapması ve ayrıca halk adına ilgili kişi ve kurumlardan taleplerde bulunması gazetecilik mesleği dışında halk için öncülük görevi üstlenmesi takdire şayan bir girişimdir.

İlçede yapılacak tüm etkinliklere gazete manşetinde yer verilmiştir. “Atatürk Koşusu Yapılacak” başlığı ile atılan manşet yazısında, 27 Aralık 1964 Cumartesi günü ilçede 243. P.A.K. tarafından planlanan bir koşu yarışması yapılacağı yazılmıştır. Yarışmanın Malazgirt’e bağlı Gökür köyünden başlayarak Avşin Mahallesi istikameti izlenerek ilçe merkezinde Cumhuriyet alanındaki Atatürk büstünün olduğu alanda sonlanacağı ve yarışmada dereceye girenlere ödül verileceği duyurulmuştur (Köyün Sesi, 23.12.1964: 1). Koşu adı “Atatürk Kır Koşusu” olarak belirlenmiştir. Koşu sonunda 11 dakika 4 saniye ile Ahmet Çiçek birinci, 11 dakika 25 saniye ile Muhittin ikinci ve 12 dakika 10 saniye ile Doğan ikinci olmuşlardır. Dereceye girenlere Garnizon Komutanı tarafından hediye takdim edilmiştir (Köyün Sesi, 01.01.1965: 1). Bu tür etkinliklerin olması ve tertiplenmesi ilçe halkı ve öğrenciler açısından oldukça önemli gelişmelerdir.

23 Aralık 1964 ile 1 Ocak 1965 tarihleri arasında gazete basılmadığından bu tarihler arasındaki sayılara ulaşılamamıştır. Bu durumu gazete yönetimi “Okuyucularımızdan Özür” başlığı altındaki haber ile açıklığa kavuşturmuştur. Haberde, gazete kâğıdının yokluğu nedeniyle bir haftadır yeni sayılarının basılmadığı açıklanmıştır. Bu haber ile gazetenin sekteye uğradığını, her ne kadar kendileri dışındaki bir etkenden de olsa okuyucularından özür diledikleri görülmektedir (Köyün Sesi, 01.01.1965:1). Dönemin ulaşım ve ekonomik şartlarının yanı sıra, kış mevsimi dolayısıyla coğrafyanın olumsuz etkileri nedeniyle bu zorlukların yaşandığı görülmektedir.

Belirtildiği üzere ilçede bir okul aile birliği kurulmuştu. Gazetenin 4 Ocak 1965 tarihli sayısında okul aile birliğinin yeniden toplandığı ve yönetimin seçildiği yazılmıştır. 27 Aralık 1964 tarihinde yapılan toplantıda yapılan oylama sonucunda geçici başkanlığa Jandarma Yüzbaşı Ahmet Karabulut'un getirildiği yazılmıştır. Dava vekilliğine Ali Uysal, Öğretmen Hasan Taşkıran kâtipliğe, Müftü Şakir Kahraman, tüccar İsmet ve öğretmen Rahmi Çelik üye olarak seçilmiştir (Köyün Sesi, 04.01.1965:1). Bu toplantı ve seçimlerden de anlaşılacağı üzere Malazgirt ilçesinde yeteri kadar öğretmenin olmadığı anlaşılmaktadır. Eğitim-öğretim ile ilgili bir kurulda başkanın askeri personel ve diğer üyeliklerde müftü ve tüccar gibi meslek elemanlarının olması öğretmen yetersizliğini ortaya koymaktadır. Gazetenin kayıtlarda bulunan son nüshasında “Malazgirt’e Sesleniş” adlı bir şiir kaleme alan Cemal Şerefharoğlu'nun şiirini aktaralım:

*“Yine bensiz geçti bu yıl baharın
Gezdiğim yerlerde yoktur ayarın
Seyretmeye değer senin baharın
Gözümle hayalin şirin Malazgirt.*

*Her evin bahçesi güllerle dolu
Yaya gel güzelim gör sağı solu
Uzundur birazda adalar yolu
Çekilir her halin güzel Malazgirt.*

*Top başına çıkıp bakmalı sana
Sayfalarla destan yazmalı sana
Güzelsin, bir boncuk takmalı sana
Dilleredir cemalin yeşil Malazgirt.*

*Asfalt değil yolun çamurdan çıktı
Talihin ezelden belki açıldı
Egoist fertlerin kaşı çatıktı
Çeksinler vebalin senin Malazgirt.*

*Dinle biraz üçe ayrılan gençler
Sizi kahve değil ideal bekler
Spor, temizlik bir şeref ekler
Yeter bu ihmalin geldi Malazgirt.*

*Var işte, sineman bir ortaokul
Yetiş yuvada ol insanlığa kul
Dernek, cemiyet kur birliğe sokul
Zamanı kemalin geldi Malazgirt.*

*Batmasın güneşin, nuru mehtaba
Yeni eserlerle dolsun kitabın
Unutulmaz elbet bu inkılabın
Hakikat cemalin olsun Malazgirt” (Köyün Sesi, 29.01.1965: 2).*

Şiirde hem genel hem de yerel manada eleştiri ve eğitici cümlelerle toplumu aydınlatmaya ve topluma yol göstermeye çalışan yazar, en çok gençliğin eğitilmiş olmamasından ve Malazgirt ilçesinin yalnızlığa terk edilmesinden hayıflanmıştır.

İlçeye bağlı birçok köy muhtarına Lozan’dan gönderildiği değerlendirilen Hristiyanlık propagandası sayılacak broşürler bulunduğu, bu tür çalışmalara engel olmak için gerekli mercilere gazete yönetimi çağrıda bulunmuştur (Köyün Sesi, 01.02.1965: 1).

Avrupalı tarihçilerin dikkatini çeken ve ilçe merkezinde bulunan Urartular Dönemi’ne ait kale burcunun restore edilmesi ile ilgili haber yayımlanmıştır. Kale burcu haricinde ilçede bulunan diğer tarihi eserlerin korunması için de Vakıflar Genel Müdürlüğüne çağrıda bulunulmuştur (Köyün Sesi, 01.02.1965: 1).

Kaymakam tarafından bayramlaşma töreni düzenleneceği ilan olarak gazetede yayımlanmıştır. 3 Şubat Çarşamba günü yapılacak olan bayramlaşma töreninin, saat 10:00 ile 11:00 saatleri arasında şehir kulübünde gerçekleşeceği, bu törene memurların ve halkın davetli olduğu ilan edilmiştir (Köyün Sesi, 01.02.1965: 2).

Türkiye’nin tamamında olduğu gibi ilçede de Halkevleri bayramının 19 Şubat günü kutlanacağı belirtilmiştir. Gençlik kulübünde kutlanacak olan bayramın halkın iştirak etmesinin önemli olduğu haber edilmiştir. Halkevinin açmış olduğu okuma odasına Başkan Kaymakam tarafından Türkiye’nin çeşitli yerlerinden çok sayıda kitap toplandığı ifade edilmiştir. Halka büyük bir hizmet çabası içinde bulunan Halkevinin ilçe halkı tarafından desteklenmesi ve istifade edilmesi gerekliliği belirtilmiştir (Köyün Sesi, 15.02.1965: 1).⁴

“Bu Ne Zihniyet” başlıklı yazıda eğitim üzerine bir eleştiri kaleme alınmıştır. Haberde; yeni açılan fen liselerine öğrenci seçmek için bir sınav yapılacağı ve sınavın

⁴ “İlçede Halkodası 1939 yılının şubat ayında açılmıştır. İlk başkan kaymakamlık muhasebe memuru Şemsettin Çetin olmuştur. Oda belediyeye ait olup kira alınmamaktadır. Kâgir bir yapıya sahip olmakla beraber faaliyetler açısından gayet uygun bir sahnesi ve bir okuma salonu olduğu halde mefruşat ve demirbaş olarak çok eksikliği bulunduğu, toplantıların yapılması için gerekli sandalyelerin bile mevcut olmadığı binanın da ciddi bir tamire ihtiyacının olduğu kaydedilmiştir”. Özalper, 2018: 844).

vilayetlerde yapılacağı belirtilmiştir. Malazgirt ilçesinde bulunan öğrencilerin 160 km uzaklıktaki Muş iline gitmesinin bu kış şartlarında oldukça zor olduğu bu sebeple öğrencilerin gidemediği ve bu avantajlı eğitimden yoksun bırakıldıkları belirtilmiştir. Bu kararı veren Millî Eğitim Bakanlığını eleştirerek sınavların uygun okullarda yapılabileceği ve bakanlığın Türkiye'nin tamamını tanımadığını, bazı yerlerde imkânsızlıklar nedeniyle öğrencilerin bu haklardan mahrum bırakıldığı vurgulanmıştır (Köyün Sesi, 24.02.1965: 1).

Gazetenin Fıkra Köşesi'nde her gün yeni bir fıkra yazılmıştır. Bu fıkralardan bir tanesi şu şekildedir. “Cenaze namazına giden bir Çinliye; -siz ölülerin mezarlarında yiyecek koyuyorsunuz değil mi? – evet diye cevaplamış. – Peki ölüler bu yemekleri ne zaman yiyorlar? – Sizin mezarlıklara koyduğunuz çelenkleri kokladıkları zaman” şeklinde cevap verdiği ifade edilmiştir (Köyün Sesi, 01.03.1965: 1). Bu fıkra köşesinde sürekli yeni fıkraların olması okuyucular tarafından beğenildiği ve haklın gazeteye olan ilgisini arttırdığı söylenebilir.

Gazetede Halkevi yıllık kongresinin 28 Şubat 1965'ta yapıldığı belirtilmiştir. Halkevlerine üye olanların katılımıyla yaptığı bu kongrede ilk olarak yıllık yapılan işlerin konuşulduğu ifade edilmiştir. Yapılan kongrede oy birliğiyle kongre başkanlığına Ortaokul Müdürü Nejdet Aksoy, yardımcılığına Celil Kızılgök ve Zeki Ağca seçildiği belirtilmiştir. Kongrenin ikinci maddesine göre yapılan oylama sonucunda Halkevi İdare Kuruluna Kaymakam S. Arıkan 24 oy, İhsan Kılıç 27 oy, Celil Kızılgök 15 oy ve 13'er oy ile Selahaddin Hazinedar ve Cemil Yaşar seçildiği haber edilmiştir. Yönetim Kuruluna 27 oy ile Yıldırım Yaman, 27 oy ile Yaşar Koç, 26'şar oy ile İsmet Gündoğmuş, İskender Balcı ve İsmet Akyurt seçilmiştir. Kongrenin yapılan seçimlerden sonra Ankara Halkevi Merkezine gidecek olan delege seçimiyle tamamlandığı ifade edilmiştir (Köyün Sesi, 03.03.1965: 1).

Gazetede Malazgirt ilçesinde bulunan Artvinlilerin bir gece düzenledikleri haber edilmiştir. Bu etkinlikte Artvin coğrafyasının tanıtımının yapıldığı, yöresel oyunlarının oynandığı, şiirler okunduğu ve şarkılar söylendiği belirtilmiştir. Eğlenceli bir etkinlik olan bu gecede halkın Artvin ile ilgili bazı bilgilere sahip olduğu ve etkinliğin gece geç vakitlere kadar sürdüğü de haberde yer almıştır (Köyün Sesi, 08.03.1965: 1).

İlçede Biçki Dikiş Kursu tarafından yemekli bir defile verildiği bildirilmiştir. Kurs öğrencileri tarafından hazırlanan yemeğe, belediye başkanı, milli eğitim müdürü, ilköğretim müfettişi ve öğrenci velilerinin katıldığı aktarılmıştır. Kız öğrencilerinin hazırlamış olduğu çalışmaların sergilenmesi ve kutlamalarla defilenin sona erdiği belirtilmiştir (Köyün Sesi, 08.03.1965: 2).

Bakanlıktan gelen yazı neticesinde ilçede bulunan tüm daire amirlerinin kendilerine bir kardeş köy seçtikleri haber edilmiştir. Daire amirlerinin bu köyler ile ilgili her türlü yardımda yol gösteren ve teşvik eden birer makam olarak çalışacakları belirtilmiştir (Köyün Sesi, 10.03.1965: 1). Bu sistemle köylerde yaşayan insanların devletin ya da toplum örgütlerinin yapacakları yardımlardan haberdar olmaları ve istifade etmeleri sağlanmaktaydı. Ulaşım ve eğitimin yetersiz olduğu o yıllarda bu danışma eğer özverili bir çalışma ile gerçekleşmişse halk tarafından oldukça önemli bir konu olmuştur.

Günümüzde Malazgirt Etkinlikleri olarak yapılan kutlamaların Cumhuriyetin kurulmasından sonra ilk çalışmaları bu dönemde başlamıştır. “Malazgirt Festivali” başlığında gazete yazarlarından Necip Nasır şöyle yazmıştır. Şubat tatilinde Malazgirt’te olduğum sırada 26 Ağustos 1071 tarihinde yapılan Malazgirt Savaşı ile ilgili bir yıldönümü kutlaması şeklinde bir festival haline getirme planlarının olduğu, bu durumdan kaymakamlıktan bir istekte bulunduğu yazılmıştır. Bu fikirleri olumlu karşılanmıştır. Destek verileceği konusunda bilgi verildiği ancak herhangi bir gelişmenin olmadığı belirtilmiştir. Kaymakamlık tarafından gelişme yaşanmaması nedeniyle yeni arayışlara başladıkları ve bunu destekleyecek birkaç öğretmen bulduklarını belirtmişlerdir. Kendilerince bu festivalin sağlanması için bir komite kurulması ve bu komitede olacak kişilerin maddi ve manevi olarak destek verebilecek kimselerin olması gerektiği belirtilmiştir. Yeni kurulacak olan komitenin Turizm Komitesinden de yardım alması gerektiğine yer verilmiştir. Bu komite valilikle hatta gerekirse hükümet ile bağlantı kurup gerekli destek ve yardımları almaya çalışmalıdır açıklaması mevcuttur. Ayrıca çalışmalarında il ve ilçelerin valilik, kaymakamlık, belediye, halkevi, halk eğitim merkezleri, gençlik ve spor merkezleri, kültür ve tiyatro toplulukları ile temas kurması gerektiği böylece yardım alabileceği alan ve kurumları geniş tutması gerektiği açıklanmıştır. Sayılan bu kurum ve kuruluşların maddi destekleri yanında katılımlarını sağlamanın festivalin gerçekleşmesinde etkili olacağı kanaati

hâkimdir. Festivalin başlangıçta üç gün sürmesi planlandığı açıklanmıştır. Üç gün planının daha sonraları daha da artırılabilmesi ön görülmüştür. Üç günlük festival kutlaması ile ilgili maddeler halinde bir taslak hazırlanmıştır.

- 1- Futbol Turnuvası düzenlemek, çevre il ve ilçelerden davet edilecek takımların katılmasını sağlamak.
- 2- Folklor ekiplerinin yöresel oyunlarını sergilemek.
- 3- Malazgirt gençleri tarafından düzenlenecek yarışmaların olmasını sağlamak.
- 4- Tiyatro sahnelerinin olmasını sağlamak için tiyatro topluluklarını davet etmek.
- 5- Konferanslar düzenlemek.
- 6- At yarışı etkinliği tertiplemek.

Festival için geç kalmadan çalışmaların başlaması gerektiği yazılmıştır. Bu işlerin sistemli bir şekilde olması gerektiği, bu çalışmalarda İstanbul ve Ankara'daki öğrencilerin katkı vermek üzere hazır olduklarına değinilmiştir (Köyün Sesi, 10.03.1965: 1).

İlçede bulunan ilk ve ortaöğretimde çalışan öğretmenler tarafından bir dernek kurulduğu haber edilmiştir. Bu derneğin adı “Alparslan Öğretmenler Derneği” olarak belirlenmiştir. Derneğin çalışmalarını Halkevi binasının bitişiğindeki binada gerçekleştireceği duyurulmuştur (Köyün Sesi, 24.03.1965: 1).

İlçede Merkez İlkokulu tarafından dördüncü sınıflar için bir yarışma tertip edildiği belirtilmiştir. Etkinlik Atatürk İlkokulunda düzenlenmiştir. Yarışmanın öğrenciler tarafından şiirler, marşlar, türküler ve tek perdelik mini oyunlar ile başarılı bir şekilde yapıldığı yazılmıştır. Öğrencilere okuma yazma öğretmenin yanında kabiliyetleri çerçevesinde bir şeyler öğretmeye çalışan ve etkinliği tertipleyen Öğretmen Ziya Ağca'nın tebrik edildiği belirtilmiştir (Köyün Sesi, 26.03.1965: 1).

Malazgirt Festivali için yapılan çalışmalar hız kazanmış ve gazetenin bu sayısında bununla ilgili resmi işleri yapacak olan Malazgirt Turizm ve Tanıtma Derneği kurulmuştur. Gazete bu derneğin temel ilkelerini maddeler halinde haber olarak okuyucularına sunmuştur. “Malazgirt Turizm ve Tanıtma Derneği Ana Nizamnamesidir”⁵ başlığına verilen maddeler gazetenin diğer sayılarında da devamını

---

⁵Malazgirt Turizm ve Tanıtma Derneği Ana Nizamnamesi Derneğin merkezi şimdilik Malazgirt Kitaplığıdır.

vermişlerdir. Derneğin merkezi geçici olarak Malazgirt Kitaplığı olarak belirlendiği ifade edilmiştir. Derneğin temel ilkeleri 35 maddeden oluşmaktadır (Köyün Sesi, 28.05.1965: 2). Bu derneğe Kaymakam Semih Rıfat Arıkan'ın başkanlık ettiği belirtilmiştir. Diğer üyeler ise; Belediye Başkanı İsmet Gündoğmuş, İhsan Kılıç, Selahattin Hazinedar, Fahrettin Aymelek, Ziya Ağca, Süleyman Çetiner, Ali Uysal, Yaşar Koç, Celil Kızılgök, İsmet Akyurt, Yıldırım Yaman, Sabri Ermiş ve Ali Özcan olduğu haberde yer almıştır (Köyün Sesi, 16.07.1965: 2).

Gazetenin bazı durumlarda aksadığı ve baskı sorunları yaşadığı “Gazete ve Baskı” başlıklı haber ile okuyucularına duyurulmuştur. Haber; “Bir yıla yakın bir zamandan beri türlü zorluklara ve yokluklara katlanmak suretiyle mahalli gazeteyi çıkarmaktayız. Çıkardığımız bu gazetenin kendine mahsus kusurları vardır ve elbette biz bu kusurları görmekteyiz. Kusurları giderebilmek için azami gayret sarf ediyoruz. Bazılarını telafi etmek gidermek mümkün. Elimizde olamayanları ise elbette ki telafi edemiyoruz. Gazetemiz mükemmel bir gazete midir? Elbette hayır. Sermaye, malzeme,

---

Madde 1: Derneğin adı “Malazgirt Turizm ve Tanıtma Derneği”dir”

Madde 2: Derneğin mevzuu ve gayesi tabii ve tarihi arkeolojik ve diğer bütün turistik zenginliklerini meydana çıkarmak, korumak ve değerlendirmek suretiyle turizmi en önemli iktisadi mevzuu haline getirmek.

Dernek yukarıda yazılı gayesine erişmek için aşağıda yazılı işleri yapar.

- a) Turistik zenginliklerini kıymetlendirme için ilgili makam ve mercilerle turizmle alakalı resmi ve gayri kurumlarla temas etmek.
- b) Turizmin başlıca faktörlerinden birisi olan otelcilik ve diğer barındırma tesisleri ile Lokantacılık mevzuu bölgenin genel ekonomik menfaatları ile birlikte inceleyerek bu endüstrinin (Turistlerin karşılanması, yerleştirilmesi ve servis bakımından) geliştirilmesine çalışmak.
- c) Otel ve diğer barındırma tesisleri ile Lokantaların fiatlarını, oda adedi ve diğer vasıflarını bir şekilde yayınlamak, teferruatlı olarak.
- d) Özel şartların turizm sahasına yatırım yapmalarını teşvik etmek.
- e) Bölgenin mutfak gelenekleri ile diğer geleneklerinin devam etmesini sağlamak.
- f) Her türlü imkanlardan faydalanarak bölgenin propagandasını yapmak, broşür, afiş ve plan gibi eserler yayınlamak.
- g) Kendi imkanları dahilinde turistik ve diğer sergilere katılmak.
- h) Festivaller ve benzeri gösteriler tertip etmek.
- i) Danışma brorları açmak ehil elemanlar vasıtasıyla çalışmalarını temin etmek.
- j) Tercüman rehber kursları açmak, turistik müesseselerde çalışacak müesseseleri idare edecek eleman yetiştirmek.
- k) Hatıra eşyası sanayini teşvik etmek, satış yerleri açmak ve mahalli halka turizm bilgisi vermek.
  - 1- Konferanslar tertibi,
  - 2- Mahalli Basın, Radyo Şehir Hoperlörleri ve el ilanları telkinler.
  - 3- Yakın yerlere toplu geziler tertibi,
  - 4- Dernekler arasında mektuplaşmak,
  - 5- Turistik yer ve bölgelere geziler tertibi, (Köyün Sesi, 28.06.1965: 2). Tüzüğün nizamnamesi toplamda 34 maddeden oluşmuştur.

Diğer maddeleri ve açıklamalar için Bknz: Gazetenin 77,78,79,80,81,82,83,84,85,86,87,88,89. Sayıları. Yazım yanlışları olduğu gibi aktarılmıştır

makine ve işçiyi çoğu zaman temin etme imkânından mahrumuz. Milyonlarca sermaye ve emekle meydana gelen büyük tirajlı gazeteler dahi çoğu zaman tadir celb etme niteliğinden uzaktır. Bunlara kıyasen bizim gazetemizin okuyucuyu tatmin etmesine ve bunda yüzde yüz muvaffak olmasına imkân yoktur. Okuyucuyu tatmin etmek için çareler düşünüyoruz. Yakın bir gelecekte daha kaliteli çıkmaya imkân nispetinde gayret edeceğiz ve bunun için gereken tedbirleri almaktayız. Biz gazeteyi çıkarırken ticari zihniyetle hareket etmiş değiliz. Bu gazeteden katiyen kâr düşünmedik ve düşünmüyoruz da. Ancak senesini idrak eden gazetemizin şimdiye kadar bir tek resmi ilan alması bizim ne derecede mali müşküller içinde bulunduğumuzu açıkça göstermektedir. İlan veren merciler nedense gazetemize karşı ilan verme konusunda çekimser davranmakta ve hatta bazıları ilan vermemek için (kanuni mecburiyet olmasına rağmen) türlü çareler aramakta olduklarını işitiyoruz. Gazetemizin ufak tefek noksanlıkları derhal göze çarpmakta ve bunun giderilmesi hakkında ilgililere emirler yağdırılmaktadır. Kanuna karşı itaatkâriz. Elbette ki noksanlıklarımızı gidereceğiz. Ancak biz maddi yardım görsek de görmesek de yayınımıza devam edeceğiz. Hak bellediğimiz yolda ve Anayasamızın teminatı altında mücadelemize devam edeceğiz. Kanunların bize tanıdığı hakkı mutlaka alacağız. Bu böylece bilinmelidir” şeklinde Kemal Aytaç kalemiyle ele alınmıştır (Köyün Sesi, 16.07.1965: 1). Kemal Aytaç burada gazete ile ilgili sıkıntıların malzeme, makine ve işçilik dışında, verilmesi gereken resmi kurum ilanlarının verilmemesi hakkında ilgili makamları kanunlar çerçevesinde bu ilanların verilmesi gerektiğini dile getirerek eleştirmiştir.

Novaliş rumuzunu kullanarak “Güzel Sözler” başlığı altında; “ Aşk ve sadakat hayatınızı ebedi bir şiir haline getirebilir. Dadı iyilik ve güzelliğin, erkek doğrunun ve hakkın sembolüdür. Her insan bir sanatkâr olmalıydı; o zaman herşey güzel bir sanat eseri olurdu” sözleriyle okuyucularına aktarılmıştır (Köyün Sesi, 09.08.1965: 1). Bu rumuzu kullanan yazarın adı verilmemiştir.

3.2. SİYASAL HABERLER

Köyün Sesi Gazetesi'nin bütün sayılarına ulaşamadığını daha önce belirtmiştik. 16 Ekim 1964 tarihli gazetenin ulaşamadığımız sayısında yayımlanan “*Ne Mantık*” başlıklı haberi ile ilgili gazetenin bu sayısında “*Sayın Bakanın Mektubu*” başlıklı cevaben yazdığı mektubu aynen aktaralım. Bakan :

“Ne Mantık” başlıklı yazıyı üzüntü ile okudum. Türkiye’nin Hürriyet düzeni içinde planlı kalkınma ile çağdaş uygarlık seviyesine ulaşabileceğine içten inanmış bir Bakan olarak hakkımda kullanılan ifadeleri okuyunca üzüntüm ve hayretim bir kat daha arttı. Türkiye’nin bölge kayırmaları, kişisel çıkarlar ötesinde çağımızın metotlarını uygulamakla kalkınacağı herkesin bildiği bir gerçek olmuştur. Bakanlığa geldiğim günden beri kalkınma planının eksiksiz uygulanması ve özellikle plan içinde Doğu Anadolu’nuzun öncelikle ele alınması yolundaki çaba ve çalışmalarım gerek basın, gerekse kamuoyu tarafından yakından izlenmektedir. İçten inancım odur ki, Türkiye’nin özlemini duyduğumuz seviyeye ulaşabilmesi Doğu Anadolu Bölgesi’nin plan hedefleri içinde öncelikle ele alınması ile mümkündür. Bu inancımın gerçekleşmekte olduğunu gösteren belirtiler bu bölgeden gelmekte. Yatırımlarımızın olumlu sonuçlarını da genellikle bu bölgeden almaktayız. İki yeni Çimento Fabrikası projesi üzerindeki çalışmalar ilerlemiş ve önümüzdeki günlerde Van’da kurulacak Çimento Fabrikasının temelini atmış olacağız. Muş pilot bölgesi üzerindeki çalışmalarımızdan hergün yeni bir olumlu sonuç almaktayız. Hayvan ürünlerinin değerlendirilmesi ve bu alanda bölge tarımına hizmet etmek amacı ile Kars’ta bir fabrika kurulmasını planlamış, tatbikata geçmek üzere bulunuyoruz. Kalkınma planımızın henüz ikinci yılında, kazma ve küreğin girmediği, yılların ihmaline uğramış Doğu bölgemiz bir şantiye haline getirilmiştir. Doğu Anadolu Bölgemizin kalkınmasını bundan böyle gerek yazı gerek vatandaş arasında olumsuz propagandalarla hiç kimse önleyemeyecektir. Bilgilerinizi rica eder, selam ve sevgilerimi sunarım. Sanayi Bakanı Muammer Erten” (Köyün Sesi, 23.10.1964: 1).

Gazetenin yazarlarından Kemal Aytaç *“Muhterem Sanayi Bakanına Cevap”* başlığı ile bir yazı kaleme almıştır. Aytaç, Sanayi Bakanı Muammer Erten’in ilgi gösterip gazeteye cevaben yazmış olduğu cevaba teşekkür dileklerini ileterek başlamıştır. Bakan Muammer Erten’in vermiş olduğu bilgilerin konu ile alakası olmadığını, cevaplanması gereken konunun yapılacak olan fabrikanın neden Muş, Tatvan ya da Erzurum değil de Van’da yapıldığıdır. İki sanayi tesisinin kurulmasına sevindiklerini ve bu tesislerin bitiminde doğunun kaderinin bir nebze de olsa değişeceğine de vurgu yapılmıştır. Acaba denilen kısmın hem Kars ile Van illerinin seçilmesi hem de daha önceki yönetimlere diğer şehirlerin muhalefet yapmaları ve halk oylamasında desteklenmediği için mi cezalandırılıp cezalandırılmadığını öğrenmedir. Van ve Kars illeri sınır illeri olduğundan, bu fabrikaların orta illerde kurulmasının daha ekonomik olacağı görüşünde olduklarını vurgulamak istemişlerdir. Bu vesile ile Sayın Bakanın bu konulara açıklık getirmesinden kendilerinin minnettar olacaklarını dile getirmişlerdir (Köyün Sesi, 25.10.1964: 1). Her ne kadar küçük bir ilçede çıkan gazete olsa da sesini dönemin üst düzey yöneticilerine duyurması oldukça önemli bir başarıdır.

Gazete il üst düzey yöneticilerine dair haberleri de okuyucularına paylaşmaktan geri kalmamıştır. *“Valimiz Ankara’dan Döndü”* manşetiyle, Muş Valisi Etem Baysan’ın

Ankara'daki idareciler kongresine katılıp Muş'a dönmesini yazmıştır (Köyün Sesi, 25.10.1964: 1).

Kemal Aytaç'ın kaleme aldığı "Adalet Partisi" başlıklı yazıda, Türkiye'nin en büyük muhalefet partisi olan Adalet Partisi'nin kongresini gerçekleştirmesine yer verilmiştir. Bu partiye ve kongresine önem vermek gerektiği belirtilmiştir. Çünkü bu partinin eğer seçimler zamanında yapılırsa önümüzdeki yılda yapılacak seçimlerde mutlaka iktidara geleceğini, Adalet Partisi'nin siyasi ve ekonomi politikalarının öğrenilmesinde fayda olacağını yazmıştır. Bu son kongresinde ekonomi politikalarını açıkladığını ve ekonomist kişilerin iş başında olacağı belirtilmiştir. Ayrıca demokrasi rejimlerinde düşünce ve fikir hürriyetine önem verilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. İktidarda olan CHP'nin yüksek hedefler koymasına karşın, ekonomi görüşlerinin tam olarak belirtememeleri nedeniyle eksi puan ile başlayacağını bu nedenle Adalet Partisi'nin bir adım önde olacağını ima etmiştir. Ayrıca Adalet Partisi için, aynı görüşte olmasak da partinin düşüncelerini açıkça söylemesi kayda değer bir durum olduğunu bildirmiştir. Son yıllarda bu iki partinin çekişmelerinden ve takip ettikleri politikalardan dolayı halkın farklı siyasi bloklara ayrıştığı gerçeğini kaleme almıştır. Politikacıların bu durumları bilmeleri ve bundan sonraki siyasi hareketlerinde bunlara dikkat etmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca Adalet Partisi için bu kongrede yönetime dâhil olan yöneticilere hayırlı olması dileklerini belirtmiştir (Köyün Sesi, 04.12.1964: 1).

Ulusal haberler dışında uluslararası siyasi haberlere de yer verilmiştir. "Alman Tahrip Filosu Atlantikte" başlıklı haberde; Alman Federal Deniz Kuvvetlerine ait tahrip filosunun dört hafta sürecek bir eğitim ile sefere hazırlanmak maksadıyla Las Palmas'a gittiğini yazmıştır. Bu birliğin 27 Kasım 1964'e kadar sürecek olan eğitiminde Fransız savaş kuvvetleri ile çalışacaklarını belirtmiştir (Köyün Sesi, 07.12.1964: 1).

"Federal Dış İşleri Bakanı Waşington Görüşmeleri Hakkında Bilgi Verdi" adlı haber manşetten verilmiştir. Bonn Federal Almanya Dış İşleri Bakanı Schröder'in Waşington'da yapmış olduğu görüşmelerin temel konularını Berlin ve Almanya problemi ile çok taraflı atom gücü olduğunu vurgulamıştır. Schröder Alman televizyonuna verdiği röportajda Sovyetler Birliği ile yapılacak her görüşmede Berlin ve Almanya meselelerinin konuşulması ve Orta Avrupa'daki durumun düzelmesi için barışçıl yolların izlenmesi gerektiği üzerinde fikir birliği kararı alındığını aktarmıştır.

Bakan devamında çok taraflı atom silahı gücünde iki tarafında durumlarının ne olacağını görüşülen konular arasında olduğunu vurgulamıştır. İki taraf için de bir sınırlandırma yapıldığını söyleyerek, Federal Hükümet'in Almanya'yı atom silahlarına sahip olmayan bir devlet sıfatıyla bu durumda olan diğer NATO üyeleri gibi çok taraflı atom gücüne dâhil etmenin gerekli olduğuna inandığını da belirtmiştir (Köyün Sesi, 09.12.1964: 1).

Avrupa'da çalkantılı bir süreç yaşanırken gazetenin bu duruma kayıtsız kalmayıp tüm haberleri okuyucularına aktarmak için yoğun bir çaba sarf ettiği görülmektedir. *"Müttefikler Berlin'e Havadan Gidip Gelme Haklarını bir Kere daha Tebaruz Etiler"* başlığında; Bonn, Berlin'deki üç müttefik kuvvetin Berlin'e giden üç hava koridorunu kullanma hakkına kayıtsız şartsız sahip olduklarını belirterek Sovyetlerin Berlin'e yapılan uçuşlarda ortaya çıkacak olumsuz durumun sorumlusu olacağını açıklamıştır. Üç Batılı devlet vermiş olduğu notalarda Sovyetler Birliği'ni uçuşlardan dolayı uyarılmışlardır. Haberin hemen altındaki "Togo Cumhurbaşkanı Bonn'da" başlıklı yazıda; Togo Cumhurbaşkanı'nın Bonn'da bir dizi ziyaretlerde bulunması haber edilmiştir. Başbakan Profesör Ashar ile görüşükten sonra Dışişleri Bakanlığı ziyaretinde bazı görüşmeler yaptığını yazmıştır (Köyün Sesi, 09.12.1964: 1).

Bonn Fransız Milli Meclis Dostluk Grupları ile Federal Meclis Heyeti'nin 27 Kasım 1964'te Saumur'da üç gün sürecek bir program tertiplelediğini "Alman ve Fransız Parlamentocuları Toplandılar" başlığında haber edilmiştir. Grupların her iki memleketi ilgilendiren sorunları görüşükleri yazılmıştır. Toplantıda Avrupa Birliği'nin tarımsal faaliyetlerinin de gündem konularından bir tanesi olduğu bildirilmiştir (Köyün Sesi, 09.12.1964: 2). Avrupa gündemi çok fazla olacak ki gazetenin ikinci sayfasında da verilmekteydi. Gazetenin ikinci sayfası genel olarak reklam, duyuru, ilan ve şiir köşeleri olarak ayrılmaktaydı.

"CHP İdare Heyetinden Bildirilmiştir" başlığıyla verilen haberde, CHP İdare Heyeti tarafından cuma günü saat 10:00'dan itibaren Adnan Çakır'ın kahvesinde bir toplantı yapılacağı, vatandaşların toplantıda hazır bulunmaları gerektiği bildirilmiştir. Bu duyuru Malazgirt CHP İlçe Başkanı Selim Yalçınkaya imzasıyla verilmiştir (Köyün Sesi, 09.12.1964: 2).

Adalet Bakanı Sedat Çumralı'dan sonra istifaların ard arda geldiği görülmektedir. “Üç Bakan İstifa Etti” haberiyle Ulaştırma Bakanı Ferit Alpiskender dışında İmar ve İskân Bakanı Celalettin Üzer'in de istifa ettiği yazılmıştır. İstifa eden bakanların Başbakan ile siyasi görüş ayrılığı yaşadıkları bildirilmiştir. Gazete yakın zamanda hükümetin toptan istifa etmesini kuvvetli bir ihtimal olarak değerlendirmiştir (Köyün Sesi, 11.12.1964: 1).

“Bölge Hükûmranlarının Almanya'nın Bölünmüşlüğünü Derinleştiren Yeni Tedbirler” başlığıyla Avrupa'daki önemli gelişmelerinden bir tanesi de gazete manşetinde yer almıştır. Bonn Ponkov'daki yasa değiştirilmesi olarak adlandırılan yeni bir karar ile Federal Hükûmet sözcüsü tarafından servis edildiğine göre Sovyet işgal bölgesinin Almanya'nın bölünmüşlüğünü derinleştirmeye yönelik bir gösterge olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca sözcü bu konunun Batı Almanya'lılar tarafından hiçbir fark gözetilmediğini belirtmiş, gidiş gelişlerin serbest olmasının tehdit edildiğini vurgulamıştır. Hemen altındaki habere bakıldığında kasım ayı başından beri işgal bölgesinden 142.000 emekli ziyaretçinin geldiği yazılmıştır. Bonn, Wolfsburg, Helmstedt, Bebra ve Herlehausen sınır geçit noktalarından bu ziyaretçilerin Federal Almanya'ya geldiği söylenmektedir. Bu ziyaretçilerin büyük bir kısmının Orta Almanya'ya tekrar geri döndüğünü haber etmiştir. Bu yaşlı ziyaretçilere sınır bölgesinde Kızıl Haç Teşkilatı tarafından sınırda kahve, sandviç ve sigara ikram edildiğini kaleme almıştır (Köyün Sesi, 14.12.1964: 2).

Bonn'da Hristiyan Demokrat Parti Başkanlığı için seçim yapıldığını ve Dr. Barzel'in 1 Aralık 1964 tarihinde yapılan oylama sonucunda oy çokluğuyla başkanlığa seçildiğini duyurmuştur. Ayrıca seçimin eski başkan Dr. Ven Brenttano'nun vefat etmesi nedeniyle yapılmış olduğuna değinilmektedir (Köyün Sesi, 14.12.1964: 2).

“İl Genel Meclisi Açıldı” başlığıyla Vali Etem Boysan başkanlığında 7 Aralık 1964 tarihinde 1965 yılının il bütçesini belirlemek için toplandığı aktarılmıştır. Açılış konuşmasından önce Atatürk için bir dakikalık saygı duruşunda bulunulmuştur. Valinin açılış konuşmasından sonra daimî komisyon raporu salonda okunmuş ve okunan rapor üzerinde değerlendirme aşamasına geçilmiştir. Muş il delegesi Hadi Özdemir söz hakkı alarak, Halk Eğitim için harcanan 22.000 liranın nerelere harcandığının bilinmediğini ve köy okullarının emanet usulü ile değil ihale usulü ile yapılması gerektiğini

vurgulamıştır. Malazgirt delegeesi Kemal Aytaç'ın söz alarak devam ettiğini belirtmiştir. Aytaç'ın, 1.5 milyon lira ile Muş ilinde yapılması planlanan otel için harcamanın yerinde olmadığını, Muş'ta yeteri sayıda otelin olduğunu, otel işinin özel teşebbüslere devredilmesi gerektiğini, bu para ile birçok köyde yol, su ve okul gibi ihtiyaçların giderilmesi gerektiğini açıklamıştır. Devamında Aytaç; eğitim ve köyler için belirlenen harcamanın yetersiz olduğundan bu tutarın kanuni seviyeye çıkarılması, daire müdürlerinin büroculuktan kurtarılmaları ve Malazgirt-Aktuzla köy yolunun yapılması gerektiğini belirtmiştir. Vali, eleştiri mahiyetindeki bu açıklamalara verdiği cevapta; köy okullarının bundan böyle ihale usulü ile gerçekleştireceğini Halk Eğitim için harcanan 22.000 liranın cevabını önümüzdeki hafta Milli Eğitim müdürlüğünce verileceğini, otel için Turizm Bakanlığında geçen yıl yardım alındığını bu nedenle vazgeçmenin mümkün olmadığını, harcamaların kanuni seviyeye çıkarılması için çalışacağını, daire müdürlerinin hizmet için vatandaşın ayağına kadar gitmesinin imkânlar dâhilinde olacağını ve Aktuzla yolunun köy yolları programına alındığını ve önümüzdeki yıl yapılacağını belirtmiştir. Raporun oylamaya sunulmasıyla kabul edilmiş olduğu ve Bulanık delegeesi Ferit Danışman'ın söz alarak, Meclis Ali'nin yorulduğunu ve görüşmelerin 15 Aralık 1964 Salı gününde tekrar olacağını belirtmesiyle toplantı sonlanmıştır (Köyün Sesi, 14.12.1964: 1). Toplantının gündem maddeleri ve görüşme konuları ele alındığında, yapılan eleştirilerin tamamının vali tarafından kabul gördüğü ve gayet demokratik bir toplantı olduğu görülmektedir.

Çok taraflı atom gücü nükleer sorumluluğun paylaşılmasının gerekliliği gazetede yayımlanan haberlerden biridir. Bonn Federal Almanya'ya Savunma Bakanı Von Hassel ile Amerika savunma bakanı müşterek konferansların il toplantısında açıklamalarda bulunmuştur. Çok taraflı atom gücü ve nükleer silah sorumluluğunun gerçek şekilde paylaşılması ve atom silahlarının daha yaygın hale gelmesini engellemek gerektiğine vurgu yapılmıştır (Köyün Sesi, 16.12.1964: 1).

Kore Cumhurbaşkanı Park Chung Hee'nin komünistlerin sınırda yaptıkları duvarı gezerek, Berlinlilerin özgürlük arzularının daha iyi anladığına Peter Fechter'in öldürüldüğü yere çelenk bıraktıktan sonra Münih şehrine doğru hareket ettiğine yer vermiştir (Köyün Sesi, 21.12.1964: 2).

Bu haberde ise Federal Dışişleri bakanının çok taraflı atom gücü ile ilgili açıklamalarına yer verdiği görülmektedir. Bonn Federal Almanya'da yaptığı açıklamasında, Federal Hükümetin çok taraflı atom gücünde Fransa'nın da olması gerektiğini açıklamıştır. Bu planlamada Fransa'ya bir açık kapı bırakıp bırakılmayacağını henüz belli olmadığını bu projede Büyük Britanya'nın buna katılacağını da eklemiştir (Köyün Sesi, 23.12.1964: 1).

“Kennedy'nin annesi Bonn'da” başlıklı gazete yazısında, Bonn'da öldürülen başkan Kennedy'nin annesinin 12 Aralık 1964'te Bonn'a gittiğini yazmıştır. Haberin devamında kendisi 15 Aralık'ta John Kennedy'nin hatırası olan eşyalarının sergilendiği yerde hazır bulunmuştur. Bayan Kennedy Cumhurbaşkanı Dr. Lübke tarafından kabul edildiği haber edilmiştir (Köyün Sesi, 23.12.1964: 1). 1964 yılı haberlerine bakıldığında genel olarak Federal Almanya ile çok taraflı atom gücü ve nükleer konular dış gündemi oluşturmuştur.

1965 yılının ilk sayısında ilginç ve ayrıca ekonomik durumun devlet tarafındaki kısmını ortaya koyan bir haber verilmiştir. Bu haberin başlığı “Emniyet Yokluk içinde Kıvrılmaktadır” şeklinde atılmıştır. Henüz üç aydır ilçede kurulan emniyet teşkilatına yapılan ziyarette tahsilatların henüz gelmemesinden mağdur oldukları yazılmıştır. Yakacak, kırtasiye gibi önemli ihtiyaçların temin edilmemiş olması nedeniyle çalışmalarda aksaklık görüldüğü gözlemlenmiştir. Gazete haberinin sonunda ilgili makamların bu sorunu çözmelerini bekledikleri yazılmıştır (Köyün Sesi, 01.01.1965: 1).

Atom enerjisi sanayisinde Almanya ve Fransanın işbirliği yaptıkları vurgulanmıştır. Fransa'nın en son atom ortağı sıfatıyla Alman atom enerji tesisini bir müşterek olarak kabul ettikten sonra Bonn ve Paris'in birlikte bir atom enerji tesisi kurulacağı kararı verildiği açıklanmıştır. Kararlaştırılan bu tesisin 1968 yılında elektrik üretmeye başlayacağı ifade edilmiştir. Federal Hükümetin ayrıca Almanya'ya belli bir bölgede tesisi kurmasına izin verildiği haber edilmiştir (Köyün Sesi, 01.01.1965: 2).

“Berlin'de Pasavan Müsaadesinin İkinci Devresinin İlk Gününde 150.000 Kişi Aştı” başlığıyla, yapılan müzakerelerde Berlin Duvarı'nın 19 Aralık 1964'ten başlayarak 3 Ocak 1965 tarihleri arasında kontrollü açık kalacağı açıklanmıştır. İlk ziyaret gününde 150.000 kişinin doğudaki akrabalarını ziyaret edip hediyeler aldıkları belirtilmiştir (Köyün Sesi, 04.01.1965: 1).

Bonn ve Berlin için sorumluluk taşıyan üç batılı devlet hafta sonunda Sovyetler Birliğine Berlin'in statüsüne uygun olmak şartı ile bilgi verme amacıyla temaslarda bulunmaya hazır olduklarını bildirmişlerdir. Böylelikle İkinci Dünya Savaşı galiplerinin ara temaslarda bulunması yolundaki Sovyetlerin teklifini cevaplandırmış olmaktadır. Federal Hükümet Batılı devletlerin Berlin konusunu Sovyetler ile görüşmesine hazır olmalarını memnuniyet ile karşıladığını habere yansıtmışlardır (Köyün Sesi, 04.01.1965: 2).

Bulanık kaymakamı hakkında yapılan şikâyetlerin incelemeye alındığı ve Muş valisi tarafından konunun açıklığa kavuşması için Vali Muavini Reşat Çakmak'ı görevlendirildiği bildirilmiştir. Reşat Çakmak'ın Bulanık Kaymakamlığına gelerek gerekli tahkikatları yapacağı haber edilmiştir. Gazete yönetimi yapılacak incelemelerin sağlıklı bir şekilde sonlandırılmasını ümit ettiklerini açıklamışlardır (Köyün Sesi, 05.01.1965: 1).

Bonn, Almanya'nın turizm için yapmış olduğu çalışmaların hız kazanacağını ve gelecek yıl için daha fazla turist çekmek için çalışmaların şimdiden başlatıldığını açıklamıştır. Bu çalışmalar için Alman turizm bürosunda görevlendirmelerin yapıldığı belirtilmiştir. Bürodan yapılan açıklamaya göre bu yıl içinde gelen turist sayısında önemli bir artış gerçekleşmiş ve dış ülkelerden gelen turistlerin çoğu Amerika'dan olmuştur. Amerika'yı sırasıyla Hollanda, Fransa ve İngiltere takip etmiştir. Bir önceki yıla oranla yüzde 4,9 arttığı belirtilmiştir. 1965 yılının bahar aylarında gerekli açıklamalar yapılacağı duyurulmuştur (Köyün Sesi, 05.01.1965: 2).

“Milletvekillerimiz Y.T.P.'den Ayrıldılar” başlığıyla duyurulan haberde, Milletvekilliği yapan Sait Mutlu ve Sami Öztürk'ün partilerinden istifa ettikleri yazılmıştır. Ayrıca Vekil Sait Mutlu'nun istifa dilekçesi haberin devamında yayınlanmıştır (Köyün Sesi, 25.01.1965: 1).

Dış siyasi haberler gazetenin ikinci bölümünde yayınlamaya devam etmiştir. Özellikle Almanya'nın durumu gündem maddelerinin başını çekmektedir. “Başbakan Prof. Erhard Prof Schweitzer'e yolladığı tebrik ve telgrafında şöyle demektedir” başlığıyla verilen haberde; “Allah adına yardım etmiş olduğunuz sayısız insan bugün sizi menne sevgiyle anmaktadır. Size insan haysiyetinin korunması yolundaki cesur ve sarsılmaz desteğinizden ızdırap çeken beşeriyetin saadeti için bütün gayretlerinizden

dolayı samimi teşekkürlerimi söylemek isterim” şeklinde tebrik mesajını yayınlamışlardır (Köyün Sesi, 27.01.1965: 2).

Gazeteye konu olan ilginç haberlerden bir tanesi de “Hristiyanlık Propagandası Ele Geçti” başlıklı haberdır. Bu haberde ilçeye bağlı birçok köy muhtarında Lozan’dan gönderilmiş olan broşürler bulunduğu yazılmıştır. Yetkililerin bu konu üzerinde durup derhal gerekli işlemleri ve önlemleri alması için uyarı mahiyetinde yazı yazılmıştır (Köyün Sesi, 01.02.1965: 1).

“A.P. Teşkilatında Huzursuzluk” başlıklı haberde, A.P. Muş il teşkilatı ile ilçe teşkilatları arasında anlaşmazlıkların olduğu yazılmıştır. Özellikle de Malazgirt ve Bulanık ilçe teşkilatı başkanlarının daha önce Halk Partisi İlçe başkanlıklarını yapmalarından dolayı Halk Partisine ilgi duymaları gerekçesiyle bir huzursuzluğun olduğu kaleme alınmıştır. Bu durumu yakından takip edenlerin yakında partiden tasfiyelerin olacağını düşündüğü bildirilmiştir (Köyün Sesi, 12.02.1965: 1).

Malazgirt Belediye Başkanı İsmet Gündoğmuş’un belediyenin sorun, dilek ve ihtiyaçlarını bildirmek üzere Ankara’ya gideceği haber edilmiştir. Özellikle ilçenin içme suyu, hal binası inşaatı ve hidroelektrik işi gibi önemli konularda yardım temin etmesini beklediklerini ayrıca kendisine güvendiklerini haberde paylaşmışlardır (Köyün Sesi, 12.02.1965: 1).

Gazete yönetimi “Sağlık Bakanlığında Alaka Bekliyoruz” başlıklı haberde Malazgirt ve Bulanık ilçe sorunlarından sağlık ile ilgili konuyu gündeme getirmişlerdir. Malazgirt ve Bulanık ilçe nüfusunun sağlık sorunlarını karşılayan tek hastanenin Bulanık Hastanesi olduğunu ve bu hastanenin 70.000 nüfusa bakan tek hastane olduğu yazılmıştır. Her ne kadar Muş’ta hastane olsa da bu iki ilçeye hem uzak olmasından hem de halkın maddiyat bakımından gidememesinden hastaneden yararlanmadığı dile getirilmiştir. Bu sebeplerle her iki ilçeye hizmet eden Bulanık Hastanesinin yatak sayısının artırılması, dâhiliye polikliniği açılması ve bir röntgen cihazı temin edilmesi Sağlık Bakanlığında istenmiştir. Bu eksikliklerin tamamlanması ile birçok vatandaşın hayatının kurtulacağı kaleme alınmıştır (Köyün Sesi, 12.02.1965: 1).

Ankara (Anadolu Ajansı)’dan alınan bilgiye göre Muş iline vali olarak asaleten Ethem Bosa’nın atandığı bildirilmiştir. Ethem Bosa’nın görevinin memlekete hayırlı olması temennisinde bulunulmuştur (Köyün Sesi, 15.02.1965: 1).

“Hükûmetin istifabaşlığıyla kaleme alınan eleştiri yazısı gazetede şu şekilde yer almıştır:

“1965 yılı bütçe kanunu tasarısı senatoda görüşülmüş ve kabul edilmiştir. Görüşülmek üzere T.B. Millet meclisine gelen bütçe kanunu tasarısı üzerinde bütün partilerin hazırlıklı olduğu yapılan konuşmalardan anlaşılmaktadır. Acaba partilerin bu yılki bütçeye bu derece ehemmiyet atfetmeleri sebebi ne olabilir. Gerçek olan şudur ki bu yılki bütçenin diğer yıllara ait bütçelerden özel bir farkı mevcut değildir. O halde parlamentonun bu telaşının sebebini başka noktalarda aramak gerek. Türkiye; 1964 yılı içinde sosyal Ekonomik ve politika öngörüsünü temelinde sarsacak birtakım olaylara sahne olmuştur. Bu olayların parlamentoya tesir etmemesi imkânsızdır. Bilhassa son günlerde takip olunan Dış Politikanın, İç politikayı yüzde yüz etkilediği muhakkaktır. T.B.M Meclisinde her ne kadar birkaç parti var isede hakikatte bu partiler iki zıt ekonomik görüşü savunmaktadırlar. C.H.P. sosyal devletçiliği bunun karşısında bulunan tüm partiler liberalizmi benimsemişlerdir. Bu itibarla son bütçe görüşmelerinde bu fikir açıktan açığa ortaya çıkmış ve hükümetin düşmesine sebep olmuştur. Yoksa hükümete karşı birleşme şunun veya bunun dediği gibi hissi değildir ve olmasında imkân yoktur. İktisadi rejimlerde hangisinin faydalı olacağını münakaşa edecek değiliz. Gönül arzu ederki Partilerimiz yapılış ve kuruluşlarını zihniyetlerini iktisadi prensiplere göre ayarlasınlar. Partilerimiz hissi sebeplere atfen değil ekonomik zarafetlerin icabı olarak ortaya çıksınlar. Fikir partisi olsunlar böyle olduğu takdirde fikirden yoksun demagoji kâhramanları da ortadan silinecektir. Ancak hükümetin istifası bütçenin bir müddet daha geri kalmasını intaç ettirecek ve bunda kriz geçiren piyasayı daha çok kötü duruma sokacağı muhakkaktır. Bu itibarla parti lider ve mensuplarının her türlü art düşünceleri bir tarafa iterek hükümet buhranının uzamaması için gereken her türlü fedakârlığı yaparak hükümeti kurtmalar gerekir” (Köyün Sesi, 15.02.1965: 1).

Gazete, ülkenin geleceği ve ekonomik durumunu eleştirel bir dille kaleme almaları ileri görüşlü bir yayın yaptıklarının bir göstergesidir. Ülkenin geleceğini topyekûn derken tam anlamıyla basın kanadından bunlar beklenebilir. Ayrıca bu piyasa derken de tamamen halkın yararına olan durumu gözler önüne sermektedir. Henüz yeni darbe yapılmış ve daha yeni kurulan bir ülkede, eğitimin yetersiz olduğu bir bölgede bu denli yayın yapan gazetenin olması oldukça önemli bir değerdir.

Hükümetin istifa haberinden sonra Belediye Başkanını Ankara'ya planlamış olduğu ziyaretini ertelemek durumunda kaldığı haber edilmiştir (Köyün Sesi, 15.02.1965: 1). Kemal Aytaç, kendisi için gazetede ayrılmış olan bölümde aynen şöyle yazmıştır.

“AY.

Hükümet istifa etti.

Ne demeli.

Ne kendi eyledi rahat ne halka verdi huzur.

Zira partilerinde arzu ettiği budur.

T.AÇ.” (Köyün Sesi, 15.02.1965: 1).

“Yeni Hükümet Kuruldu” manşetiyle istifa eden hükümet yerine yeni hükümetin kurulduğu haberi paylaşılmıştır. Haberde; Başbakan Suat Hayri Ürgüplü tarafından

Adalet Partisi, Millet Partisi, Yeni Türkiye Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ile birlikte yeni hükümetin kurulduğu yazılmıştır. Yeni Hükümetin 23 Şubat 1965 tarihinden itibaren göreve başlaması beklendiği haber edilmiştir. Ayrıca yeni hükümetin meclisten güvenoyu isteyeceği yazılmıştır. Kurulmuş olan yeni hükümetin memleket için hayırlı olması temennisinde bulunulmuştur (Köyün Sesi, 22.02.1965: 1).

“İkinci İnönü Muhalefeti” başlığında, yeni hükümetin parti hükümeti olmaktan ziyade bağımsız bir hükümet durumu ortaya çıktığı yazılmıştır. Mecliste dört partinin hükümet olarak görev alacağı parlamentoda CHP muhalefet partisi olarak temsil edecek parti olarak görünecektir. İkinci olarak İnönü muhalefetine ilk muhalefet döneminde olduğu gibi yıkıcı bir muhalefet tarzından vazgeçmeli denilmiştir. Uyarı ve önerilerin her türlü kin ve ihtirastan uzak bir tutuma bürünmesi gerektiği yazılmıştır. Hükümetin başarısını isteyen bir İnönü olması gereklidir. İnönü’nün yeni hükümet çalışmalarına katkısının olmasını ve seçmenlere İnönü olmadan bir hükümet çalışmasının olabileceğini ve başarabileceğini göstermesi gereklidir. Bu durum kendi partisi için de lazımdır. Partiler gelip geçici ancak ülke başarısı ve kalkınması daimî olmalıdır. Bunu en çok İnönü bilir sözleriyle devlet adamlılığına dikkatleri çekmişlerdir. 1950-60’lı yıllarda başarılı hükümete rastlandığı ancak başarılı bir muhalefete rastlanmadığı ifade edilmiştir. Bu cümlelerle muhalefet partisi CHP’nin tutumunu eleştirerek yeni dönemde daha iyi bir muhalefet beklendiğinin altı çizilmiştir. “*Kulak gazetesi, yeraltı faaliyeti fiyaskolarına itibar edilmemesi lazımdır*” cümlesi ile muhalefetin daha temkinli ve topluma yararlı olacak kararların alınmasına öncülük etmesi beklenmiştir. Bir kesim için değil tüm toplum için muhalefet etmelidir. Halkın ekonomik olarak yoksulluk içinde olduğu sınıf karınlarını doyurmak için yüzbinlerce vatandaşımız var iken Fikret’in dediği gibi “Yiyin efendiler yiyin. Çatlayınca, patlayınca, tıksırıncaya kadar yiyin” örneği gibi hareket ve düşüncelerin olmayacağı bir ülke için hükümet ve muhalefetin mücadele etmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur. Yazıyı kaleme alan Kemal Aytaç son cümlesinde “Allah bütün politikacılarımıza bilhassa tepeden tırnağa kadar ihtiras bürümüş politikacılarımıza akıl basiret feragatkarlık ihsan eylesin” dileklerinde bulunmuştur (Köyün Sesi, 01.03.1965: 1).

Malazgirt ilçesinde mahalle bekçilerinin az olması, halkın güvenliği ve halkın vergilerinin nerelerde kullanıldığı sorusunu kaymakamlığa yönelten gazete yönetimine kaymakam tarafından cevap olarak kaymakam tarafından bir yazı gönderildiği ve yazı

gazetede yayınlanmıştır. Kaymakam cevaben yazmış olduğu yazısında, Malazgirt ilçesinin dağınık bir yerleşke olması, vatandaşın mali külfetini hafifletmek için ve kadrolar dâhilinde polis, jandarma ve bekçilerle birlikte güvenliği sağlamaya çalıştığı yazılmıştır. Polis ve jandarma mıntikasının yeterli personel olmaması nedeniyle daraltıldığına, dışarıda bırakılan birkaç mahallenin güvenliğini ise bekçilere bırakıldığına değinmiştir. Toplam yedi bekçinin olduğu ve her bekçinin tek başına bir mıntıkaya baktığını, aslında bekçilerin ikişerli olması gerektiğini ancak mali hakların hem karşılanmadığı hem de vatandaşa bundan dolayı yeni bir külfetin eklenmek istenmemesi nedeniyle şimdilik bu şekilde güvenlik sağlandığını bildirmiştir. Bu personel için aylık 25800 lira masraf yapıldığı, zaruri giyeceklere 3000 lira, sigorta masrafları 258 lira, bütçeden bu yıl bunlardan hariç 300 lira kırtasiye ve 1700 lira da 4 adet tabanca için ayrıldığı belirtilmiştir. Bu paraların yetersiz olduğu ancak halkın içinde bulunduğu maddi imkânsızlıklar göz önüne alınarak yeni külfetten kaçınıldığı belirtilmiştir. Bekçi alımında adilane bir seçim yapıldığı belirtilmiştir. Kaymakam Semih Rıfat Arıkan imzalı yazının son bölümünde, tam ve hatasız görev yapmaları için tüm gayretlerin gösterildiğini fakat şimdiki imkânların yetersiz olduğunu açıkça belirtmiştir (Köyün Sesi, 01.03.1965: 1). Kamuoyuna verilen bu cevabın duyurulması önemli bir duruştur. Gazete tarafından ilçe halkı adına sormuş olduğu soruların cevabı kaymakamlık olarak açıklığa kavuşturacak cevaplar vermesi demokrasinin bir gereğidir. Gazetenin ise yerel gazetecilik olarak üzerine düşen görevi hakkıyla yerine getirildiği görülmektedir.

İlçe kaymakamı Semih Rıfat Arıkan'ın Söke'de bulunan kardeşinin hastalanması nedeniyle valilikten 15 günlük idari izin aldığı, bu izin süresince yerine hükûmet veterineri Mehmet Emin Dirlik'in vekâlet edeceği duyurulmuştur (Köyün Sesi, 05.03.1965: 1). Aynı konu ile ilgili "Özür" başlığında bir haber de sonraki nüshalarına yansımıştır. Kaymakamlık vekâletine hükûmet Veterineri M. Emin Dirlik olarak yazılan yazının hatalı olduğu, bu haberde herhangi bir kasıt olmadığı bildirilmiştir. Ayrıca hem veteriner M. Emin Dirlik'ten hem de vekâleten bakan Jandarma kumandanından özür dileklerini belirtmişlerdir (Köyün Sesi, 08.03.1965: 1).

Bir süredir ilçede bulunan 8. Kolordu Komutanı Eşref Akıncı'nın ilçeden ayrıldığı haberi gazetede duyurulmuştur. Komutanın Malazgirt Garnizon Komutanlığında teftişe

gelmiş olduğu, yaptığı bu teftiştten dolayı komutanları tebrik ettiği yazılmıştır (Köyün Sesi, 15.03.1965: 1).

Çanakkale Savaşı'nın yıldönümü için, Türk istiklal ve hürriyet mücadelelerinden en önemlisi olan Çanakkale Savaşı kutlamalarının yapılacağı duyurulmuştur. Çanakkale'de öldürülen Çorçil hakkında basında çıkan yazılar eleştirilmiştir. Çanakkale Destanını yaratan kahraman şehitler ve yazar Mehmet Akif Ersoy anılarak haber edilmiştir (Köyün Sesi, 17.03.1965: 1).

Sağlık Bakanı Dr. Faruk Sukan'ın Muş iline geldiği, yapacağı sağlık teftişinden sonra Van'a geçeceği duyurulmuştur (Köyün Sesi, 17.03.1965: 1). Bakan Sukan çıkmış olduğu doğu ziyaretleri nedeniyle 21.03.1965 pazar günü Malazgirt'e geleceği, oradan Bulanık ilçesini gezeceği ardından Ağrı'ya doğru yola çıkacağı belirtilmiştir (Köyün Sesi, 19.03.1965: 1).

Gazete yazarlarından Nevzat Molavelioğlu Malazgirt Festivali ile ilgili bir yazı kaleme almıştır. Her ilde veya ilçede milli ya da başka alanlarla ilgili bir bayramlarının olduğu belirtilmiştir. Bu günleri fırsata çevirerek faydalanma yoluna gittikleri yazılmıştır. Bu önemli etkinliklerde basın ve gerekli görüldüğünde radyo yoluyla günler öncesinde hatta aylar öncesinde tanıtımlar ve duyurular yaptıkları belirtilmiştir. Bu girişimler hem memleketin tanıtımı hem de memlekete daha fazla turist çekme konusunda faydalı olmaktadır. Örneğin Silifke'nin yoğurt bayramı, Tekirdağ'ın kiraz bayramı ve Amasra'nın üzüm bayramı gibi sıralamışlardır. Bizler de Malazgirt için 26 Ağustos'u bu şekilde tanıtarak memleketin tanıtılmasını sağlamak ve buraya turist çekmekle daha fazla para getirisi yapabiliriz düşüncesinde olmalıyız denilmiştir. Şubat ayında yapılan habere de değinerek yapılan başvurunun ilgili makamlarca karşılık bulduğu ve çalışmalara başlanması gerektiği belirtilmiştir. Bu etkinlik için başlayan bazı çalışmalar maddeler halinde haberde duyurmuşlar:

- 1- Çevre illerden milli oyun ekiplerine davet göndermek. (Kars, Erzurum, Bitlis ve Ağrı)
- 2- Futbol turnuvası tertiplemek. Bu turnuvada kupaya Alparslan armasını işlemek.
- 3- Radyoda özel program tertiplemek.
- 4- Gençlik tarafından yarışmalar yapmak.
- 5- Tanınmış milliyetçi, edip ve düşünürlerimizin davet edilmesiyle konferanslar vermek (Köyün Sesi, 29.03.1965: 1).

Bir sonraki sayıda bu etkinlik için bazı maddeler daha eklenmiş ve yapılacaklarla ilgili çalışmaların başlandığı haber edilmiştir. Gazetenin 5 Mart tarihli 57. sayısında belirtilen “ilçeye bağlı Mollabaki Köyü içme suyu yoktur, köylüler hayvanlarla birlikte su içmektedirler” yazısına cevaben Muş İl Bayındırlık Müdürü Kazım İldan imzalı yazı ile cevap verilmiştir. Verilen cevap yazısında, köyde içme suyu için 1952 yılında çalışmalar yapılmış olup köye içme suyu getirilmiştir. Ancak bu içme suyunun yetersiz olduğu tespit edilmiş olup gerekli çalışmalar yapılacağı belirtilmiştir. Şimdilerde kar ile kaplı olduğundan çalışmanın imkânsız olduğu belirtilmiştir (Köyün Sesi, 05.04.1965: 1).

Başbakan Ürgüplü'nün Almanya'nın kendi kaderini kendilerinin belirleyip birleşmesinin Türkiye olarak destekledikleri yönündeki ifadesi haber edilmiştir. Ürgüplü'nün daha önce Almanya'daki üç yıllık büyükelçilik görevi esnasında Almanya'nın sorunlarına olduğuna şahit ve Alman milletinin özgür bir irade içinde birleşmeye hazır olduğunu vurguladığı belirtilmiştir (Köyün Sesi, 07.04.1965: 1).

Alman Ticaret Odası'nın haberi gazetede yayınlanmıştır. Ticaret Odası'nın Alman vatandaşlarının yatırımlarını kendi ülkelerinde yapmaları gerektiği, yatırımcı oranlarının Birleşik Amerika kadar olmadığı vurgulanmıştır. Diğer ülkelere yatırım yapanların ve halen imkânları olduğu halde yatırım yapmayan vatandaşların yatırıma davet edildiği belirtilmiştir (Köyün Sesi, 09.04.1965: 1).

“*Alman Atom Sanayisi 1968 Yılından İtibaren İhracat Yapabilecek Durumda Olacak*” başlıklı manşette; Bonn Federal Almanya'nın atom endüstrisi 1968 yılından itibaren nükleer enerji ile işlenen bir cihazı satabilecek duruma geleceği yazılmıştır. Federal İlmi Araştırmalar Bakanlığının açıklamasında bu yatırım için yardım edileceğini ve yardımlar toplayacağını duyurmuştur (Köyün Sesi, 09.04.1965: 1).

“Seçimlerin Arefesinde” başlıklı gazete haberinde, 10 Ekim 1965 tarihinde yapılacak seçimler için siyasi partilerin çalışmalarının başladığı yazılmıştır. Aday olacakların şimdiden liste başı olma yarışlarının başladığı belirtilmiştir. Basılmayan günlerde (9 Nisan ile 21 Mayıs tarihleri arasında gazete basımı olmamıştır. Nedenleri belirtilmemiş) C.H.P. İl Başkanı Hamdi Çelebi'nin ilçeye gelmiş olduğu yazılmıştır. İlçe teşkilatında bulunan idare kurulunun kendi aleyhinde çalıştığını duymuş olması nedeniyle bu kurulu feshetmiştir. Yeni bir idare kurulu kurulması için Feğmi Armağan'ı

görevlendirmiş, ancak bu görevlendirmenin de Feğmi Armağan tarafından kabul görülmediği belirtilmiştir. Bu gelişmenin ardından Belediye Başkanı Hadi Toplu taraftarı oldukları bilinen il idare kurulu üyelerinden Abdullah Balkaya ve arkadaşları gelip, idare kurulunun kurulması için görüşmeler yaptıkları ve kararı vermek üzere Muş merkeze döndükleri belirtilmiştir.

Yine basılmadığı günlere değinerek, AP İl Başkanı Haşim Bingöl'ün ilçeye geldiği, bu ziyaretlerinden bir başarı elde edemediği açıklanmıştır. Bu durumun DP, Hür Parti ve CHP taraftarlarının daha önce ilçeye gelip çalışmalar yapmalarından ve destek elde etme çabalarından kaynaklandığı belirtilmiştir (Köyün Sesi, 21.05.1965: 1).

Daha önceki gazete haberinde Mollabaki Köyü içme suyu sorununu gündeme getirildiği ve valilik tarafından cevaplandırılması sonucunda ilgili bayındırlık müdürlüğü tarafından gereken çalışmaların başlayacağı belirtilmişti. Bahar mevsiminin gelmesiyle bayındırlık müdürün bizzat yerinde inceleme yapmak için ilçeye geldiği haber edilmiştir. İl Bayındırlık Müdürü Kazım İlhan'ın ilçede bazı incelemeler yaptığı ve gazete yöneticilerinin Mollabaki içme suyu sorunu için müdürün vermiş olduğu sözü hatırlattıkları ve çalışmalarında başarılar diledikleri belirtilmiştir (Köyün Sesi, 21.05.1965: 1).

“Milletvekilimiz Sami Öztürk A.P.'ye Girdi” manşetli haberde, Y.T.P'den ayrılmış olan ve bir müddet bağımsız olarak çalışan Vekil Sami Öztürk'ün A.P'ye dâhil olduğu belirtilmiştir. Yeni partideki çalışmalarında başarı dilekleri haberin devamında yazılmıştır (Köyün Sesi, 24.05.1965: 1).

YTP ilçe kongresinin 26 Mayıs 1965 tarihinde saat 14:00'da yapılacağı belirtilmiştir. Kongrenin Kemal Yaşar'ın kahvesinde olacağı, partiye üye olan ve olmayan tüm halkın davet edildiği yazılmıştır (Köyün Sesi, 25.05.1965: 1).

“Bulanık Özel” haberinde, Bulanık CHP ilçe başkanı ile AP İlçe Başkanı Ferit Danışman'ın özel bir koalisyon yaptıkları haber edilmiştir. Gerek parti işleri ve gerekse özel işlerde hazırlamış oldukları bir protokole göre hareket edeceklerini kararlaştırdıkları yazılmıştır (Köyün Sesi, 25.05.1965: 1).

27 Mayıs 1965 Perşembe günü “Hürriyet ve Anayasa Bayramı” kutlanacağı, etkinlikte Atatürk anıtına çelenk bırakılacağı, sonrasında Garnizon komutanlığına geçilip tebrik edileceği yazılmıştır. Tören alanında Kaymakam ve Garnizon Komutanı

birlikte bayramı kutlayacakları belirtilmiştir. İstiklal Marşı'ndan sonra bayrak çekme, belediye başkanı ile bir subayın konuşmalarından sonra öğrencilerin şiir okumalarının gerçekleşeceği duyurulmuştur. Törenin geçit sunumu ile sonlanacağı belirtilmiştir (Köyün Sesi, 26.05.1965: 1).

AP İl Başkanı Nimet Ağaoğlu'nun Malazgirt ilçesine gelerek, Nurettin bucağı ve bağlı köylere giderek delege tespiti yaptığı belirtilmiştir. Yakın zamanda yapılacak olan aday yoklamalarında aktif çalışacak delege tespitine Ağaoğlu'nun önem verdiği belirtilmiştir (Köyün Sesi, 04.06.1965: 1).

“Sömürülüyoruz Hemde Nasıl...” başlığı altında Kemal Aytaç'ın demeci verilmiştir. Bu demeçte, son zamanlarda Ankara Ticaret Bakanlığı'nda Amerika temsilcileri ile yapılan görüşmelerin basında çok dillendirilmediği yazılmıştır. Uzun bir süredir petrol, yağ ve Ereğli demir çelik konularında iki ülke arasında anlaşmazlık olduğu belirtilmiştir. Bu tür zıt yayınların okuyucu kitlesi üzerinde ne derece etki ettiği bilinmese de birtakım şüpheleri uyandırdığına değinilmiştir. Bahsedilen konunun zeytinyağı ihracatı olduğu, Amerika ile yapılan anlaşmalar çerçevesinde satış yapılacak olmasından ülkenin elinin kolunun bağlı olduğuna değinilmiştir. Yapılan anlaşmaya göre 17 bin ton satış yapılabileceği ve Amerika'nın istediği ülkelere verilebileceğidir. Ülkemizde ise bu yıl satılabilecek zeytinyağı stokunun miktarı 200 bin tondur. Elde kalacak olan zeytinyağı miktarı için Ticaret Bakanı Macit Zoren vermiş olduğu beyanatta, mevcut anlaşmayı dinlemeden eldeki yağları diğer ülkelere satacağımız demiştir. Bu durumun Amerikalı yetkililerce duyulması neticesinde, vermiş oldukları yakıtın sert olduğu, anlaşma feshedilmeden satış yapılamayacağını belirtmişlerdir. Bunun üzerine bir heyetin başkente gönderildiğine değinilmiştir. Yapılan görüşmeden bir netice alınmadığı, heyetin geldiği gibi gittikleri, ayrıca bakanın yapmış olduğu açıklamasından vazgeçeceği anlaşıldığına değinilmiştir. Bu durumu eleştiren Kemal Aytaç, bizim zeytinyağı satışının yapılmasında döviz kazanmamız dost ülke olan Amerika tarafından da zararlı bir durum olmasa gerek diye açıklamada bulunmuştur. Son cümlesinde “biz dost değil koynumuzda kendi ekmeğimizle yılan besliyoruz” eleştirisinde bulunmuştur (Köyün Sesi, 04.06.1965: 1).

Muş Milletvekili Sami Öztürk'ün 7 Haziran 1965 günü ilçeye gelerek seçmenlerle görüşme gerçekleştirdiği, ilçenin durumu ve yapılan çalışmalar ile ilgili bilgi aldığı, iki

günlük ziyaretleri sonrasında ilçeden ayrıldığı duyurulmuştur (Köyün Sesi, 09.06.1965: 1).

“*Bir Elinde Cımbız, Bir Elinde Ayna Umurunda mı Dünya*” başlığıyla Atom bombası hakkında bir yazı kaleme almışlardır. Atom, insanlığın yararına kullanılmalı, insanların ölümü, coğrafyaların yok edilmesi için değildir. Atom ile ilgilenen bilim insanlarının başarılı olmaları için birbiriyle savaşıyor gibi mücadele haline gelen bir durum olmamalıdır. Verilen konferanslarda silahsızlanma konusunda aynı fikirde idiler. Ne yazık ki konuşanların elinden gelen bir şey yoktu. Konferanslar devam ederken Çin ikinci sefer bir atom bombası patlatmıştır. Bu sesten Amerika ve Rusya pek ilgi duymamışlardır. Onlara göre atom gücü onlarda idi. Çin’in onların seviyesine gelmesi için daha yolu uzun sayılırdı. Çin’in 650 milyonluk nüfusu ile sanayileşmeyi bitirdiğinde ve atom silahları ile donatıldığında kuşku duyacak ülkelerin Hindistan, Japonya ile İngiltere ve Fransa olacaktır. Her ne kadar Hindistan ve Japonya Amerika himayesinde olsalar da ileride kendilerine yapılacak saldırılarda Amerika’nın kendilerine yardım edeceği konusunda kuşku duydukları belirtilmiştir. Çin’in korkunç bir şekilde dünya politikasına hâkim olma sevdası ve ileride kendilerini yüzlerce yıldır sömüren beyazlardan intikam alma amacıyla bulunması, bu sebeplerden ötürü hiçbir dünya teşkilatına girmeyen Çin’in bu hareketlerinden Fransa ve İngiltere’nin kuşku duydukları belirtilmiştir. Amerika’nın son aylardaki tutumu ise nasıl olsa ileride bir üçüncü dünya savaşı ihtimalinin olmasıdır. Rakiplerine gereken silahlanma imkânı verilmeden ve askeri güç üstünlüğü varken bu savaş olma ihtimaline sıcak bakması kendisi için uygun bir hesaptır. Vietnam ve Dominik’teki tutumunun bunu kanıtlar nitelikte olduğunu bildirmişlerdir (Köyün Sesi, 09.06.1965: 1).

Bir süre önce feshedilen CHP Malazgirt ilçe teşkilatının yeniden oluşturulması için, Muş il idare heyetinden Bahattin Dizdaroğlu, M. Selim Kale, Yusuf Sayar, Bulanık İlçe Başkanı Şefik Kaleli ilçeye gelerek parti ile yakınlığı bilinen kişilerle görüştükleri haber edilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda Ali Ziver Ergin başkanlığında, Fesih Kaya, Salih Elçi, Kazim Akçay, Eset Gocuk, Kemal Yaşar, İsmail Doğan, Hikmet Koç, Alırıza Bayraktar, Adnan Çakar, Hosrof Tuncer ve Ali Açar ile ilçe teşkilatı kurulmuştur (Köyün Sesi, 10.06.1965: 1).

“Birdenbire Bozulan Asayiş” başlıklı haberi kaleme alan Kemal Aytaç, yaz mevsiminin gelmesi ile birlikte zabita vakalarının arttığını belirtmiştir. Her gün yeni bir soygun, hırsızlık ve gasp haberini duyduklarını, özellikle bu olumsuzlukların Bulanık ilçesinde hat safhada olduğunu belirtmiştir. Kuraklık ve bozuk düzenden dolayı üç beş milyoner yaratmak için kurulan ekonomik sistem sebebiyle elbette ki halkın dağa çıkması, gasp yapması gibi olumsuzluklara mecbur bırakıldığını belirtmiştir. Bu tür olumsuzlukların ortadan kalkması için ülkede sistematik bir çalışma ortamının yaratılması gerekliliğini vurgulamıştır. Halkın aç bırakılması neticesinde bu sorunların çıktığına vurgu yapılmıştır. Bu durum “biz her iki hareketi de politikacılarımız, idarecilerimiz için yüz karası saymaktayız. Artık tumturaklı laf etmenin, vatandaşları aldatmayacağını bilmeliyiz. Artık politikada cambazlığın lafûgüzafla siyasi yatırım yaparak muvaffak olmanın devri çoktan geçmiştir” açıklamasıyla eleştirilmektedir. Görülen olumsuzlukların kişiler nezdinde değişkenlik gösterdiğini, kimisinin bir aş bulmak için kuyruklarda beklediğini, kimisinin de dağa çıkarak gasp ile uğraştığını belirtmiştir. Bulanık ilçesinde yapılan hırsızlık ve gasp sayısının beşi bulunduğu bilgisi haberde yer almıştır. Bulanık ilçesine göre bu tür vakaların Malazgirt ilçesinde az olduğu, bunlara önlem alınırsa vakalarda daha da azalma olacağı düşünülmektedir. Bu sorunun çözümünün ekonomik kalkınma ile olacağını belirtmişlerdir. Sorunların çözülmediği sürece memlekette huzur olmayacağı ve insanca yaşamının zor olacağını belirtmişlerdir (Köyün Sesi, 14.06.1965: 1). Bu olumsuzlukların cereyan etmesi sonucunda Muş Valiliği tarafından durumun yerinde incelenmesi için Vali Muavini Reşat Çakmak’ın Bulanık ilçesine geldiği yazılmıştır. Yapılan incelemelerden sonra vali muavininin Muş’a döndüğü belirtilmiştir (Köyün Sesi, 14.06.1965: 1).

Muş Milletvekili Sait Mutlu’nun Malazgirt’e geldiği haber edilmiştir. Yeni Türkiye Partisi Milletvekili Sait Mutlu ile partinin İl Başkanı Hadi Özdemir ve beraberindeki heyet ile ilçeye gelip halk ile buluşmalarından sonra Muş’a geri döndükleri belirtilmiştir (Köyün Sesi, 16.06.1965: 1).

“Avrupa Gençliği Almanya’yı Tanıyor” haber başlığında, Almanya’nın çeşitli bölgelerinde kurulmuş olan dört adet kampta Batı Avrupa Devletlerinden gençlerin Almanya’yı tanımak amacıyla buralarda konaklamaya ve bilgi almaya gedikleri yazılmıştır. Bu kampların iki ay devam edeceği, Almanya’nın durumu, tarihi, kültürü, ekonomisi ve politikaları hakkında bilgilendirme yapılacağını duyurmuştur. Temmuz

ayında başlayıp Ekim ayına kadar devam edecek olan bu kampa toplamda üç bin gencin ziyaret etmesi beklendiği belirtilmiştir (Köyün Sesi, 16.06.1965: 1).

Ray Sigorta Şirketi Genel Müdürü Malazgirtli M. Zeki Akın'ın A.P'den aday olmaya karar verdiği haber edilmiştir. Bu parti ile yakınlığı bilinen İhsan Kılıç ve Ali Yaman ile beraber partinin il teşkilatıyla görüşmek üzere Muş'a hareket ettikleri belirtilmiştir (Köyün Sesi, 21.06.1965: 1).

Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Teşkilatı verilerine göre on ile on beş milyon arasında cüzzamlı hasta olduğu belirtilmiştir. Federal Almanya kalkınma yardımı çerçevesinde bu hastalık ile mücadele için önemli katkılar yaptığını bildirmiştir. Würzburg yardım derneğinin yapmış olduğu yardım çağrısı on beş milyon DM bağış toplanmasına yol açtığı haber edilmiştir. Toplanan bu yardım tüm dünyaya dağıtıldığı, Afrika, Asya ve Amerika'daki yetmiş beş revirde çalışmaların yapıldığı belirtilmiştir (Köyün Sesi, 28.06.1965: 1). Alman cüzzamlılara yardım derneği başkanı Kont Von Balleström, cüzzamlılara yapılan yardımların yeterli olmadığı, daha fazla yardım edilmesi gerekliliğine vurgu yapmıştır (Köyün Sesi, 28.06.1965: 2).

Uzun süre CHP Muş İl Başkanlığında bulunan ve 1963 seçimlerinde Muş Belediye Başkanı olarak seçilen Hadi Toplu'nun partisinden istifa ettiği duyurulmuştur. Başkanın C.K.M.P. (Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi)'ye geçme ihtimalinin olduğu belirtilmiştir (Köyün Sesi, 30.06.1965: 1).

İtalya Cumhurbaşkanı Saragat'ın, Federal Almanya Cumhurbaşkanı Dr. Lübke'nin yapmış olduğu davete icabet edeceği ve 6 Temmuz tarihinde Almanya'yı ziyaret edeceği duyurulmuştur. Haberde ayrıca İtalya Dışişleri Bakanı Fanfani'nin de olacağı, bu ziyaretin iki gün süreceği belirtilmiştir. Yapacağı görüşmelerden sonra Federal Almanya içinde bir seyahat yapacağı haber edilmiştir (Köyün Sesi, 30.06.1965: 2).

10 Ekim 1965 tarihinde yapılacak milletvekili seçimlerinde CHP'den aday olacak Malazgirtli Avukat Tekin İleridikmen'in ilçeye gelerek bazı temaslarda bulunduğu haber edilmiştir (Köyün Sesi, 30.06.1965: 2).

CKMP Muş teşkilatının kurulduğu ve yoğun bir katılımın olduğu haber edilmiştir. Habere göre eşkilat kuruluna; Abdurrahman Toplu, Mithat Dedeoğlu, Suphi Dede, Vahdettin Toplu, Kemal Eren, Allahverdi Akkoyun, Hilmi Karlıova, Rafet Gabaloğlu,

Ahmet Avar, Lütfü Akkoyun, Kazım Koç, Fahrettin Büte, Salih Çağlayan seçilmişlerdir. Muş İlçe İdare Kuruluna ise; Cihat Çakır, Şeref Dedeoğlu, Turan Özkan, Rahmi Toplu, Zeki Kandemir, Ziver Dede, Ahmet Akınel, Fikri Düzezer ve Fahrettin Avcı seçilmiş olup çalışmalarına başlamışlardır (Köyün Sesi, 02.07.1965: 1).

Gazetenin yayın müdürlüğünü yapan Kemal Aytaç'ın Yeni Türkiye Partisi ilçe başkanlığından istifa ettiği, CKMP'den aday olacağı duyurulmuştur (Köyün Sesi, 02.07.1965: 1).

Gerek Malazgirt'te ve gerekse Bulanık ilçesinde CKMP'nin kurullarının kurulduğu ve hızlı bir şekilde çalışmalarına başlandığı ifade edilmiştir. Liste başı olarak aday gösterilen Kemal Aytaç'ın hummalı çalışması neticesinde vatandaşların partiye olan ilgisinin giderek arttığı belirtilmiştir. Adalet Partisi'nin eski milletvekillerini tekrar aday göstermiş olması halk tarafından büyük üzüntü ile karşılanmış, CHP'nin ise bu ilçelerde varlığından bahsetmenin mümkün olmadığına değinilmiştir. Bu yüzden CKMP'nin halk tarafından desteklendiği ve listelerin yakında açıklanacağı belirtilmiştir (Köyün Sesi, 05.07.1965: 1).

İl Sağlık Müdürü İrfan Aksu'nun Sağlık Bakanlığı müfettişlerinden bir ekip ile ilçeye gelerek teftişlerde buldukları belirtilmiştir. Sağlık Ocağı Tabibi Hikmet Ata'nın konuk ettiği teftiş heyetinin, yaptıkları teftişlerde herhangi bir olumsuzluğa rastlamadıkları ve ocak tabibini tebrik ettikleri haber edilmiştir (Köyün Sesi, 12.07.1965: 1).

İki yıldan beri Malazgirt'te kaymakamlık görevinde bulunan Sami Rıfat Arıkan'ın görev süresinin sona ermesi nedeniyle Ordu iline bağlı Mesudiye ilçesine tayin olduğu duyurulmuştur. Gazete yönetimi tarafından; yakında ilçeden ayrılacak olan kaymakama yaptığı hizmetlerden dolayı tebrik ve yeni görev yerinde başarı dilekleri yazılmıştır (Köyün Sesi, 12.07.1965: 1).

Siyasi partilerin ve benimsedikleri politikaların açıklandığı bir manşet gazetede haber edilmiştir. Bu haber "Fikir Kümeleşmeleri" olarak başlıklandırılmıştır. Türkiye İşçi Partisi için, sosyalist bir parti olarak doğduğu ve aşırı bir şekilde sol politika izlediği için ülkenin çeşitli yerlerinde bazı olaylara neden olduğu ifade edilmiştir. Adalet Partisi'nin kuruluş amacı dışında bir politika izlediği nasıl bir amaca hizmet ettiğinin bilinmediği açıklanmıştır. Bunun gibi partilerin her ne kadar serbest ekonomi

taftarı olsalar da bu cesareti politikalarında bulmak mümkün değildir diye belirtilmiştir. Yeni kuruluşunda kuvvetlenmek için çeşitli fikirlere sahip kişileri kadrolarına dâhil ettiği açıklanmıştır. CKMP için, milliyetçi, mukaddesatçı Türkiye İşçi Partisi'nin savunduğu fikirlere karşı bir fikir ile ortaya çıktığını, ahlakçı, gelenekçi olduğunu cesaretle savunduklarını açıklamışlardır. Ekonomik düşünceleri ve tatbikatları bu açıdan onları ortaya çıkarmaktadır, denilmiştir. CHP için ise, muhalefette iken yeni yeni sloganlar çıkararak onlara sıkı sıkıya bağlı kalmış denilmektedir. Fakat bu sloganlardaki yenilik fikirlerine fırsat buldukları zaman ters düştükleri görülmektedir. Partiye hâkim olanların vermiş olduğu beyanatların birbiriyle çeliştiği açıklanmıştır. Öyle ise Türkiye'de iki tane fikir etrafında toplanan partilerden bahsedilebilir, denilmiştir. Solda TİP sağda CKMP. Şahıslardan ziyade prensiplerin hâkim olduğu bir anlayış vardır denilmiş. Öyle ise bu iki parti dışında kalan diğer partilerin kendilerine uygun bir birliktelik içine girmeleri gerektiği açıklamasında bulunulmuştur. "CKMP bütün vatandaşlarımızın arzu ettiği bir hüviyetle ortaya çıkmış bulunmaktadır. Sağduyu sahiplerini bu partiye davet etmek bizim için bir memleket görevidir" denilmiştir (Köyün Sesi, 12.07.1965: 1). Buradan yapılan açıklamalarda bir bloklaşma olması gerekliliği vurgulanmıştır. Son açıklamada CKMP için yapılan davetlerin nedeni ise, gazetede yazı işleri müdürlüğü görevini yapan Kemal Aytaç'ın bu partide aday olması nedeniyle yapıldığı düşünülebilir.

Sovyetler Birliğinin, işgal bölgelerinde yapmış olduğu devletleştirmelere rağmen, çiftçi ve köylüler tarafından bakılan beş milyon hayvan ve ellerinde kalan toprakları da devletleştirme isteğinin bulunduğu bu isteğe SED partisinin öncülük ettiği bildirilmiştir (Köyün Sesi, 14.07.1965: 1).

Malazgirt, Bulanık, Hınıs ve Karayazı gibi birbirine yakın ilçe kaymakamlarının Malazgirt'e bağlı Aktuzla bucağında toplandıkları belirtilmiştir. Bölgenin menfaati ile ilgili kararların alınacağı haber edilmiştir. Ayrıca bu bölgede halka zarar veren firarilerin yakalanması için birlikte hareket edeceklerine değinilmiştir (Köyün Sesi, 19.07.1965: 1).

Ağrı'nın Tutak ilçesine bağlı Kılıçgedik köyü kırsalında 243 P.A. Komutanlığının bir süredir yaptıkları tatbikatta sona gelindiği bildirilmiştir. Başarılı geçen tatbikatin yakın zamanda Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanlarının Ağrı iline

ziyaretlerinin olacağı ve Tutak ilçesine gelme ihtimalleri nedeniyle yapıldığı aktarılmıştır (Köyün Sesi, 19.07.1965: 1).

Muş Belediye Başkanı Abdülhadi Toplu ile CKMP il başkanının beraberinde bir heyet ile Malazgirt ilçesine geldikleri duyurulmuştur. Hem ilçe merkezinde hem de köylerinde çeşitli etkinlikler düzenleneceği belirtilmiştir. Kısa zaman önce kurulan bu partinin gelişmesinin hızlı olduğuna ve halk tarafından desteklendiğine değinilmiştir. Partide aday olan Kemal Aytaç heyete eşlik etmişlerdir. Yaptıkları gezilerde halkın desteklerinin olduğu kanısına varmışlardır. Malazgirt gezisi dışında Bulanık ilçe merkezi ve bazı köyleri gezdikten sonra Muş'a doğru yola çıktıkları belirtilmiştir (Köyün Sesi, 21.07.1965: 1).

Alparslan Türkeş'in 20-31 Mayıs olayları ile ilgili yapmış olduğu savunma metni gazetenin manşetinde verilmiştir. Verilen savunma;

“20/31 Mayıs olayları ile ilgimiz bulunmadığı, haksız, isabetsiz ve kasıtlı olarak bu davaya karıştırılmış bulunduğumuz bugün artık gün gibi aşikâr olmuştur. Niçin bu davaya karıştırıldık? Evet, 20/31 Mayıs'ta memlekette hakikaten büyük bir hadise olmuştur. Ve elbette memleketin meşru hükümeti buna karşı tedbir almakla sorumlu olmuştur. Fakat bizim bu davaya karıştırılmış olmamızı icap ettiren sebepler nelerdir? Şimdi bunu 6 set olarak huzurunuzda sermeye çalışacağım. Ben ve arkadaşlarım bilindiği gibi 27 Mayıs hareketini tertipleyenler arasında bulduk, 27 Mayıstan sonraki devrede bir zaman sorumlu olarak memleket hizmetlerinde vazifeler aldık, işler gördük. 27 Mayıs hareketini biz hiçbir zaman bir ihtilal olarak tavsif etmedik. Biz bu harekete asayiş hareketi veya Ak Devri dedik.. Biz şu halde 27 Mayıstan önceki hüviyetimiz Türk ordusu içinde hizmet eden müteni bir subaylıktır. Bu hizmetlerimizin ve de içinde bulunduğumuz süre içinde daima takdire mazhar olmuştur ve ordunun hatırı sayılır yüksek kademelerinde bu hizmetleri ifa etmiştir. 27 Mayıs'a kadar olan hayatımız hiçbir kimsenin şüphesini davet edecek bir husus arz etmemiştir. 27 Mayıs ise kanunla bayram haline getirilen ve milli bayramlardan biri olan bir hadisedir. O halde 27 Mayıs'ı karşılamak ondan sonra memleket hizmetlerinde vazife almak suç olmaz... O halde neden 13 Kasım'da yurtdışına gönderdik? 13 Kasım'dan dolayı da kimse bizi mesul tutmaz. Esasen 13 Kasım bize bir mağduriyet yüklemiştir. Ve yurtdışına görevlendirme, mevcut 27 Mayıs Anayasasının ihlali şeklinde olmuştur. Bunun üzerinde fazla durmayacağım” (Köyün Sesi, 21.07.1965: 1)

Şeklinde haber olarak verilmiştir. Savunmanın geri kalanını gazetenin 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106 ve 107. sayılarında verilmiştir. Gazetenin idare müdürü Kemal Aytaç'ın CKMP'nin kongresine katılmak üzere Ankara'ya gittiğini duyurulmuştur. 1965 yılında yapılacak olan seçimlerde adaylığı kesinleşen Kemal Aytaç'ın CKMP'nin genel kongresine katılacağı belirtilmiştir (Köyün Sesi, 26.07.1965: 1).

AP il başkanı ve temsilciler meclisi üyesi Nimet Ağaoğlu'nun seçimlerde aday olacağından il başkanlığı görevinden çekilmek zorunda kaldığı yazılmıştır. Yeni başkanın ileride seçileceği duyurulmuştur (Köyün Sesi, 26.07.1965: 1).

Uzun bir süredir AP Muş il teşkilatında bazı huzursuzlukların olduğu, bu huzursuzluğa aday olmak isteyen kişilerin fazla olması neden olduğu belirtilmiştir. İl başkanlığından çekilen Nimet Ağaoğlu yerine Mustafa Sabuncuoğlu'nun getirildiği haber edilmiştir. Şimdilerde partide aday olmak için çalışan kişilerin, Ahmet Bingöl, Nimet Ağaoğlu, Sami Öztürk, Kazim Emre, Ferit Danişmen ve Ferit Bingöl olduğu ve bu sayının daha da artacağı belirtilmiştir. Partideki bu huzursuzluk ve anlaşmazlığı gidermek için. AP genel merkezi tarafından görevlendirilen Bolu Senatörü Rahmi Arıkan'ın müfettiş sıfatıyla görevlendirildiği ve Muş'a geldiği yazılmıştır. Rahmi Arıkan'ın çalışmalarına başladığı ve kısa zamanda adayları belirleyerek bu huzursuzluğa son vereceği belirtilmiştir (Köyün Sesi, 28.07.1965: 1).

Gazetenin yazar kadrosunda olan Necip Nasır, “ Dost İran Radyosunu Dinlemek Neden Yasaktır?” başlıklı yazısında; bazı yerlerde radyolardan Kürtçe şarkı dinlemenin yasak olduğunun duyulduğunu dile getirmiştir. Bu kararın hangi merciler tarafından ve hangi gerekçelerle verildiğinin bilinmediğini söylemiştir. Hangi merciler ve hangi gerekçelerle alınmış olursa olsun, bu kararın Anayasaya aykırı olduğu kanaatini taşıdığını belirtmiştir. Anayasanın 12. maddesinde herkesin dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, din ve mezhep ayrımı olmaksızın eşit olduğu belirtilmiştir. İngilizce, Fransızca, Arapça, İspanyolca, Rumca ve hatta Rusça şarkılar için böyle bir yasak olmadığı halde neden Kürtçe için bu yasak verildiğini eleştirmiştir. Acaba Kürtçe dinlemek Kürtçülük propagandası mı sayılıyor diye hayıflanmıştır. Müziğin doğrudan doğruya ruha ve zevke hitap eden bir sanat olduğuna değinilmiştir. Eğer Kürtçe dinlemek bir propaganda olsaydı diğer dillerde şarkı dinlemek de öyle sayılmalı hatta Rusça şarkı dinlemenin komünist propagandası sayılması ve bununda çok mantıksız bir durum olduğu dile getirilmiştir. Bu hatalı düşüncenin kafalardan silinmesini, Kürtçe şarkı dinleyenlerin bu kararı verenlerden daha fazla vatansever olduğunu, Anayasaya aykırı olan bu kararın derhal kaldırılması gerekliliğini belirtmiştir (Köyün Sesi, 28.07.1965: 1).

Malazgirt'te Millet Partisi teşkilatının kurulmasından sonra İşçi Partisi'nin de teşkilat kurduğu haber edilmiştir. Bu parti teşkilatında Ali Demir'in başkan olarak görev alacağı duyurulmuştur (Köyün Sesi, 06.08.1965: 1).

Adalet Partisi Muş Milletvekili Sami Öztürk'ün ilçeye gelerek ön seçim hazırlıklarını yerinde incelediği belirtilmiştir. Bir günlük incelemeden sonra ilçeden ayrıldığı duyurulmuştur (Köyün Sesi, 06.08.1965: 1).

10 Ekim 1965'te yapılacak seçimler için partilerin çalışmalarına hız verdiği belirtilmiştir. Aday tespiti için son günün 29 Ağustos olduğu yazılmıştır. Muş'tan alınan haberlere göre Adalet Partisi için aday çokluğu nedeniyle asıl aday belirleme konusunda büyük bir çekişmenin olduğu duyurulmuştur. Bu çekişme nedeniyle ilçede bulunan delegelerin oyunu almak için köy köy gezerek çalıştıkları belirtilmiştir. CHP için de Tekin İleridikmen için hummalı bir çalışma yapıldığı haber edilmiştir. M.P. İl Başkanı Abdullah Karasu'nun, ilçede parti teşkilatını eski CHP ilçe başkanlığını yapan Selim Yalçinkaya'ya verdiği bildirilmiştir. Selim Yalçinkaya ve Muş il heyeti ile beraber köylerde gezerek çalışma yaptıkları duyurulmuştur. YTP adayı Muş Milletvekili Sait Mutlu ise yapmış olduğu çalışmalardan bir netice alamadığı hatta ilçede teşkilat kuramadığı belirtilmiştir. CKMP için ise dürüst, samimi ve ideal bir çalışma yürüttükleri bu nedenle il genelinde parlak bir durumda olduklarını yazmışlardır (Köyün Sesi, 09.08.1965: 1).

3.3. SOSYAL HABERLER

Malazgirt'e bağlı Aktuzla köyünde bir cinayetin işlenmiş olduğu, maktulün kimliğinin tespit edilemediği ayrıca kim ya da kimler tarafından bu cinayetin işlendiğinin bilinmediği belirtilmiştir. Jandarma Komutanlığı tarafından gerekli arama ve tarama işlemlerinin başlatıldığı haber edilmiştir (Köyün Sesi, 25.11.1964: 1).

Gazete yönetiminin daha önce haber yaptıkları Malazgirt ile Bitlis iline bağlı Ahlat ilçesinin yol yapımının 1965 yılında karayolları programına alındığı haberinin bakanlık tarafından bildirildiği haber edilmiştir. Bu yolun karayolları programına alınması nedeniyle Bayındırlık Bakanlığına ve ilgili Milletvekili ile senatörlere teşekkür dilekleri belirtilmiştir (Köyün Sesi, 25.11.1964: 1).

“Kifirli Mahallesinde Buğday Hırsızlığı” başlıklı haberde “Kifirli” olarak yazılan mahallenin şimdiki adı “Afşin” olarak geçmektedir. Bu haberde, Süleyman isimli kişiye

ait buğday kuyusunun açılması suretiyle buğdayların çalındığı yazılmıştır. Olaya el koyan İlçe Jandarma Komutanı Arif Işıklar tarafından gerekli incelemelerin başlatıldığı açıklanmıştır. Yapılan tahkikat sonucunda başarılı bir operasyon ile failler buğday ile beraber tutuklanmıştır. Tutuklananlar arasında Nazım Sürer aynı mahalleden, Acem oğlu Ömer ise “Harabasor” (Gölkoru Köyü) köyüne bağlı “Sılektulu” (Kurtulmuşoğlu Köyü) mezrası sakinleri oldukları belirtilmiştir (Köyün Sesi, 25.11.1964: 2)⁶.

25.10.1964 tarihli gazete haberinde verilen Aktuzla bucağında bir adamın öldürüldüğü, olayın faillerinin ve öldürülen kişinin kimliklerinin belirlendiği açıklanmıştır. Öldürülen kişinin Erzurum’un Hınıs ilçesine bağlı Güvendik köyü sakinlerinden 1938 doğumlu Çerkez Taşdemir olduğu belirtilmiştir. Failler ise yine Hınıs ilçesinin Kırımkaşa köyü sakinlerinden İsmail ve Necmettin Aslan kardeşler olduğu haber edilmiştir. İki taraf arasında daha öncelerden kan davası olduğu belirtilmiştir. Çerkez düğün dönüşü iki kardeş olan İsmail ve Necmettin tarafından takip edilmiştir. Takip edildiğini fark eden Çerkez dereye atlamışsa da iki kardeşin attığı kurşunlardan kurtulamamıştır. İki kurşunun isabetiyle hayatını kaybeden maktulün cenazesi bulunduğu yerden alınıp Malazgirt’e bağlı Konakkuran bucağına getirilmiş burada otopsi yapılacağı belirtilmiştir. Hava muhalefeti nedeniyle Cumhuriyet savcısının olay yerine gidemediği belirtilmiştir (Köyün Sesi, 27.11.1964: 1).

Malazgirt ve Bulanık ilçelerinin elektrik ihtiyacı için Malazgirt Adalar Mahallesi’nde yapılmakta olan hidroelektrik tesisinde havaların soğuması nedeniyle çalışmanın tatil edildiği haber edilmiştir. Bu tesiste lojman ve biriktirme tesislerinin tamamlanmasının ardından yeni yapılacak olan ihale ile faaliyete geçmesi için İller Bankası tarafından destek alınması gerekliliği belirtilmiştir (Köyün Sesi, 27.11.1964: 1).

İlçeye bağlı Mezra Köyü yolunun yapılmasına başlandığı, yol inşaatında köylülerin fiilen çalışmalara katıldığı ve kaymakam tarafından sürekli kontroller yapıldığı haber edilmiştir. Hem köylülere hem de kaymakam ilgili olmaları nedeniyle teşekkür dilekleri iletilmiştir (Köyün Sesi, 27.11.1964: 1).

---

⁶ Türkiye’de yer adlarının değiştirilmesi 1940 tarihli genelge ile resmileştirilmiştir. 1949 yılında 5442 sayılı İl idaresi kanunu ile devam eden süreç 2000 kadar yer adının değişmesine neden olmuştur. Bknz. Harun Tunçel, “Türkiye’de İsmi Değiştirilen Köyler”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 10, Sayı 12, 2000, s.27.

“*Oburluk Yarışması*” adı altında lokantacı Ziya Kavgaz adlı yarışmacının bahse girerek sabah kahvaltısında on üç porsiyon çorba, iki porsiyon pilav, bir porsiyon talaş kebabı ve iki adet ekmek yiyerek 20 liralık ödülü kazandığı haber edilmiştir. Yarışmacı bu yiyecekleri yedikten sonra mide rahatsızlığı geçirdiği ve kendisine başarı ile sağlık dileklerini belirtmişlerdir (Köyün Sesi, 30.11.1964: 1).

Malazgirt’e bağlı Konakkuran köyünde (günümüzde belde) yapımı devam eden bölge yatılı ortaokulunun inşasının bittiğini haber edilmiştir. Okulun ve pansiyon kısmı için açılış töreni düzenlendiği ve Ankara’dan gelen heyet tarafından yapılan merasim ile açılışı yapıldığı belirtilmiştir. Açılış konuşmalarında başarılı ve önemli bir işi geride bıraktıkları dile getirilerek mühendis ve müteahhit tebrik edilmişlerdir (Köyün Sesi, 04.12.1964: 1). Geçmişte okul sıkıntısından dolayı ilköğretimi tamamlayan öğrencilerin okumaya devam edemedikleri bir dönemde bu okulun köylere yakın olması nedeniyle birçok kişinin okumasına vesile olduğu açıktır. Konakkuran köyünün hem nüfus bakımından fazla olması hem de çevre köylerin ortasında bir yerde olması nedeniyle ayrıca önemli bir kriter olduğu açıktır. Halen eğitime devam edilen okulda bugüne kadar verdiği mezunlar ve yetiştirdiği insan açısından bölgede oldukça önemli bir değer taşıdığı muhakkaktır.

“*Kıymeti Bilinmeyen Değer*” başlıklı haberde, Muş ve Bitlis illeri arasındaki karayolunun tek yön yol olmaktan çıkarıldığı ve yeni güzergâh ile beraber bazı köylere uğraması ile yenilendiği haber edilmiştir. Hasköy civarında Devlet Su İşleri ile Muş Bayındırlık Müdürlüğü tarafından yapılan sondaj ile iki tane su kaynağı bulunduğu ve bu su kaynağının Hasköy’e ışık verdiği, ayrıca köyün ortasından geçen derenin ıslahının yapıldığı ve duvarlar ile örülen dere kenarlarının heyelandan kurtulduğu belirtilmiştir. Muş ve Bitlis için önemli bir turizm kaynağı olarak görülen Karasu deresi üzerinde bir havuz yapıldığı ve içinin farklı renkler verecek şekilde boyandığı belirtilmiştir. Havuzun çıkış tarafında güzel bir yapay şelale yapıldığı haber edilmiştir. Karasu deresinin çıktığı yerde yapılan bu havuz ve şelaledeki su kaynağının buz gibi olduğu ve yaz aylarında insanların serinleyeceği bir mekân olarak kullanılabilmesi yazılmıştır. Memleket için iyi bir gelir kaynağı olarak görülen bu tesis için dönemin karayolları şefi ve şimdilerde Muş Bayındırlık Müdürlüğü olarak çalışan Kazım İldan’a memleket insanları adına teşekkür dilekleri belirtilmiştir (Köyün Sesi, 11.12.1964: 1).

Malazgirt Hasretpınar köyünde ikamet eden Emrullah adlı şahsın çocukları olan 10 yaşındaki Bayram ile 7 yaşında olan Veli isimli çocukların dışarıda buldukları top mermisini eve getirip içini açmaya çalışmaları sonucunda patlayan top mermisi sonucunda öldükleri belirtilmiştir. Jandarmanın yapmış olduğu inceleme sonucunda olayın kaza sonucu gerçekleştiği belirtilmiştir (Köyün Sesi, 16.12.1964: 1).

“Cebren Kız Kaçırma” başlıklı haber okuyucularla paylaşılmıştır. Haberde, 12 Aralık 1964 günü gece saat 01:00 dolaylarında merkeze bağlı Danışment Gazi Mahallesi’nde ikamet eden İlyas Polat adlı şahsın evinde bir olayın gerçekleştiği belirtilmiştir. Evin damını delerek eve giren Abuzer Abaylı, Nureddin, Cemal, Sabri, İbrahim ve Haydar adlı kişilerin eve girdikten sonra İlyas ve eşini döverek bayılttıkları ve daha sonra elleri ile ayaklarını bağladıkları belirtilmiştir. Daha sonra bu kişilerin 17 yaşındaki Ş. adlı kızın ağzını zorla kapatarak Dirimpınar (Hanik) köyüne kaçırdıkları belirtilmiştir. Bu köyde Abuzer adlı kişi tarafından zorla kızın ırzına geçildiği, olayın duyulması sonucunda ilçe emniyet yetkilileri tarafından yapılan operasyon ile yakalanan kişilerin adalete teslim edildiği haber edilmiştir. Yapılan soruşturma sonucunda kişilerin tutuklandıkları belirtilmiştir (Köyün Sesi, 16.12.1964: 1).

Emniyet tarafından ilçe merkezinde bir arama yapıldığı haberinde, Reşit adlı bir şahısta susturucu silah ve Abdurrahman Dinç’te ise bir adet kama bulunduğu yazılmıştır. Bulunan silahlara el konulduğu ve şahısların tutuklandıkları belirtilmiştir (Köyün Sesi, 01.01.1965: 1).

İlçe merkezinde ilkokul öğretmeni olarak görev yapan Fahrettin Aymelek adlı öğretmenin gezici başöğretmen olarak seçildiği haber edilmiştir (Köyün Sesi, 04.01.1965: 1)

“*Muş’ta Gördüklerim*” başlığı ile Muş ili ile ilgili haber kaleme alınmıştır. Muş ismi ile bir ovaya sahip olan şehrin, ovanın batısına doğru dağına yamacına yapılan eski bir yerleşim yeri olduğu yazılmıştır. Kale Mahallesi denilen eski yerleşim yeri halen mevcut yaşam alanı iken yavaş yavaş şehrin aşağıya doğru genişlediği belirtilmiştir. Eskilerde askeri garnizonun şehre çok uzak bir yerde kurulduğu yazılmışken şimdilerde şehir ile iç içe olduğu açıklanmıştır. Ovaya serpilmiş vaziyette bulunan köylerin birer üretme çiftliği gibi şehri aydınlattıklarına değinilmiştir. İki ırmağın geçtiği, birinin ovayı boydan boya diğerinin ovayı ikiye bölercesine aktığı yazılmıştır. Bu iki ırmaktan

herhangi bir yarar sağlamadan sularının ovayı terk ettiğine hayıflanarak söz edilmiştir. Bu ovada toprak analizi ve sulama kanallarının yapıldığı takdirde ne kadar yararlı olacağına değinilmiştir. Bu yararlı yatırımlar yerine lüks binalara milyonların harcandığı haber edilmiştir. Bu şekilde doğu tarafına yararlı olmayan yatırımların yanlış bir politika olduğu açıklanmıştır (Köyün Sesi, 04.01.1965: 1). Bundan önce Muş ilinde özel teşebbüs eliyle herhangi bir yatırım olmadığı ve bundan sonra da olacağına inanılmadığına değinilmiştir. Bu nedenle devlet yatırımlarının yararlı olması adına öncelikle bir taktik ve tahlile dayandırılması aksi halde bir başarı sağlanamayacağına değinilmiştir (Köyün Sesi, 04.01.1965: 2). İl genelinde üç tane bölge okulunun yapılmaya başlandığı ya da bitirildiği, bunlardan biri Muş merkezde, biri Varto'da diğerinin de Malazgirt'te olduğu belirtilmiştir. (Malazgirt'te yapılan okul muhtemelen daha önce değindiğimiz Konakkuran Bölge Yatılı Okuludur). Diğer olumsuzlukların yanında bu eğitim yatırımının zamanla eğitimde yeni bir çağ atlatacağı Muş için önemli bir adım olduğu belirtilmiştir. Bunun devamında Bayındırlık Müdürlüğünde Kazım İldan için eğer dört yıl daha Nafia Müdürü olarak görev almaya devam ederse Muş ilinde yol sorunu kalmayacağına değinilmiştir. Burada Kazım İldan'ın yapmış olduğu çalışmaların başarısının ön planda tutulmaya çalışıldığı görülmektedir. Muş ilinde Devlet Su ve Toprak Su teşkilatlarının eserlerinin önemine değinerek vali muavini tarafından desteklenen Hidroelektrik Kooperatifinin faydalı bir iş olduğuna değinilmiştir (Köyün Sesi, 11.01.1965: 1). Muş pilot bölgesinde yapılan devlet hizmetlerinin yanında özel sektör eliyle yapılacak yatırımların olması gerektiğine değinilmiştir. Ülke genelinde yapılan lüks binaların varlığı zengin kesimin daha zenginleşmesinden başka bir şey olmadığı açıklanmıştır. Devlet dairelerinde oturmuş kişilerin bu devletin dışarıdan aldığı yardımlarla geçindiği bir dönemde her devlet dairesi çalışanlarının altında halı görmek, her gün yapılan lüks binaların olması sadece bunlara hizmet gibi olması, halktan kemer sıkma yönteminin dillendirilmesi ancak bu kişi ve kurumların kemer sıkma gibi bir düşüncelerinin olmaması devlete büyük bir külfet ve yanlış olduğu açıktır ifadesiyle mevcut düzen eleştirilmiştir. Bu açıklamalarla birlikte Muşlu zengin kesimine seslenerek kişi olarak memlekete yapılacak çok şeyin olduğuna, iyi esnaflık yaparak katkı vermesi gerekliliğine değinilmiştir. Ancak böyle düşünecek esnaflara Muş ilinde rastlanmadığına değinilmiştir (Köyün Sesi, 25.01.1965: 1).

Köy yollarının yapımında çalışan işçilerin gıda yardımlarını dağıtmak üzere ilçeye gelen Nafia Müdürü Kazım İldan'ın, Aynalı Hoca köyüne gidip çalışan işçileri ilçe merkezine getirerek onlara gıda yardımının dağıtımını sağladığı haber edilmiştir. Gıda yardımı dağıtımını gece geç vakitlere kadar yapan İldan'a, kar kış demeden yapmış olduğu bu çalışması için gazete yönetimi tebrik ve teşekkürlerini iletmişlerdir (Köyün Sesi, 05.01.1965: 1). Çalışan işçilere gıda yardımı yoksul oldukları için mi, yoksa maddi olarak desteklenmediği için mi verildiği ile ilgili bir açıklama yapılmamıştır. Oysa gıda yardımı yoksullara verilen bir yardım olarak bilinmektedir.

“Ölüye Hapzen Tazyik Kararı Verildi” haberinde ilginç bir durum açıklanmıştır. İlçenin Hancağz köyü nüfusuna kayıtlı Süleyman oğlu Ali'ye verilen hapzen tazyik kararının jandarmaya mahkeme yazısıyla bildirildiği açıklanmıştır. Jandarmanın Ali adlı şahsın öldüğü gerekçesiyle Ali'nin oğlunu yakalayıp ilçe merkezine getirdiği belirtilmiştir. Mezarda bile kurtuluş yok şeklinde karar eleştirilmiştir (Köyün Sesi, 05.01.1965: 2).

Üç gündür yoğun bir şekilde yağın kar ve çıkan fırtına nedeniyle yolların kapandığı ve iş makinelerinin açmakta zorluk çektiği belirtilmiştir. Malazgirt-Bulanık yolunun henüz yeni açıldığı, Malazgirt-Patnos yolunun ise yetkililerin açıklamalarına göre jandarmanın yardımı olmadan açılmasının mümkün olmayacağı haber edilmiştir. Özellikle Malazgirt Gölkoru köyü arasında yoğun fırtına nedeniyle yola çok fazla kar birikmesi olduğu yazılmıştır. Jandarmanın yardım talebini kabul etmesiyle Patnos yolu açılma çalışmalarının başlandığı belirtilmiştir (Köyün Sesi, 10.02.1965: 1). Bu haberde sadece bir iş makinesinin olduğu ve Alay Komutanlığı yardımı olmadan bazı yolların açılmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir. Karayollarının yetersiz makineye sahip olduğu ya da askeri kurumlardaki makinelerin daha iyi olduğu kanısına varabiliriz.

“Kurtlar Parçaladı” başlıklı haberde bir kişinin kurt saldırısı sonucu öldüğü haber edilmiştir. Erzurum Karayazı ilçesine bağlı “Mırgehel” köyünden komşu köye gitmek için yaya yola çıkan Çimşit adlı kişi kendisine atlı olarak gelen iki kişinin uyarılarına gülerek karşılık verdiği ve yoluna devam ettiği yazılmıştır. İki atlı kişi Çimşit adlı yayaya ileride dört kurtun olduğu kendilerinin kurtlardan zor kurtulduklarını belirttikleri halde Çimşit bunlarla alay edercesine gülerek cevap vermiş ve yoluna devam etmiştir.

İlerleyen Çimşit'in karşısına çıkan kurtların saldırısı sonucunda kurtulamadığı belirtilmiştir (Köyün Sesi, 15.02.1965: 1).

Gazetede ki reklamların genellikle hep aynı olduğu ve tekrarlandığı görülmektedir. Bu reklamlar Malazgirt ve çevre ilçeler ile ilgili olmuştur. Şahsi reklamların kamu reklamlarından daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. Bu reklamlarda ilginç ifadeler de görülmektedir. Genellikle gazetenin ikinci sayfasında verilen reklamlardan bazıları şunlardır;

“Köyün sesi gazetesi senin gazetendir. Onu oku ve okut”

“Vatandaş Kızılay kara gün dostumuzdur. Yardımı unutma”

Ziraat Bankasının ilanında “Büyük çekilişe katılmak istiyorsanız hesap açmakta acele ediniz”

Esnaflık yapan İhsan Kılıç'tan verilen reklamda “Singer radyoları emsalsizdir bütün müşterilerin emrindedir”

Nuri ve Ziya kardeşlere ait lokanta reklamında “Rostomu yemek isterseniz öyleyse Murat lokantasına gidiniz” (Köyün Sesi,08.03.1965:2). Bu lokanta halen hizmetine devam etmektedir. Şimdiki Malazgirt Belediyesinin karşısında Kardeşler Lokantası ismi ile hizmetine devam etmektedir.

Bazen de bireylerin vermiş olduğu kayıp ilanları gazetede “Zayi” başlığıyla verilmiştir. Kimlik, diploma ya da soyadı gibi değişiklikler. Bunlara bir örnek verirsek; Malazgirt'te öğretmenlik yapan Nejla Danışman ismindeki kişi, Elazığ Kız İlköğretmen okulundan almış olduğu 30.06.1959 tarihli 168 numaralı diploma için, yeni diploma aldığından eskisinin hükümsüz olduğunu ilan vermiştir (Köyün Sesi,12.03.1965:2).

İlçede polis olarak görev yapan İsmail Göksu'nun evlendiği haber edilmiştir. Yakup Aktan'ın kızı Y. Aktan ile yapılan düğün töreniyle hayatlarını birleştirdikleri haber edilmiştir (Köyün Sesi, 15.03.1965: 1).

Yapılan ihbar üzerine çarşı merkezinde Midayet Kaya isimli kişinin üst araması sonucunda üzerinde tabanca bulunduğu belirtilmiştir. Tabancanın Trabzon yapımı olduğu ve ateşlemeye müsait olmadığı, kişinin tabancayla beraber yakalanarak cumhuriyet savcılığına sevk edildiği haber edilmiştir (Köyün Sesi, 15.03.1965: 1).

Malazgirt'te tekel memurluğu yapan Tahsin Dede adlı şahsın zimmetine 90 bin kúsür para geçirdiği gerekçesiyle tutuklandığı ve Muş'a sevk edildiği haber edilmiştir. Kişinin sevki için bir pikabın kiralandığı ve u jandarma ile Muş'a doğru gönderildiği haber edilmiştir (Köyün Sesi, 26.03.1965: 1).

İlçeye bağlı Sarıdavut köyü sakinlerinden Hacı Salih zdemir'e ait on adet büyük baş hayvanın çalındığı haber edilmiştir. Emniyet teşkilatı ve mal sahibinin beraber yapmış oldukları arama ve tarama faaliyetlerinin sonuç vermediği haber edilmiştir (Köyün Sesi, 24.05.1965: 1).

İlçeye bağlı Karaali köyünde silahlı bir kavganın meydana geldiği haber edilmiştir. Köy sakinlerinden S.. ve kardeşleri ile Celali aşireti mensuplarının kavga ettikleri belirtilmiştir. Kavga sebebinin tarlaya hayvan sokma olduğu belirtilmiştir. elik ailesinden bir kişinin av tüfeğiyle ağır yaralandığı ve Bulanık Devlet Hastanesine kaldırıldığı belirtilmiştir. Firar eden kişilerin arandığı haber edilmiştir (Köyün Sesi, 26.05.1965: 1).

İlçeye bağlı Kuruca köyünde hayvan hırsızlığı habere konu olmuştur. Köyden Fahrettin isimli kişinin hayvanlarının çalındığı belirtilmiştir. Jandarmanın yapmış olduğu takip sonucunda Azo (şimdiki ismi Erence) köyünden bir evde hayvanların bulunduğu belirtilmiştir. Fail olarak Kuruca köyünden İbrahim ve M. Emin Barış ile Azo (Erence) köyünden Hacı Muzaffer'in oğlunun yakalandıkları yazılmıştır. şahışlar yapılan sorgulama sonucunda serbest bırakılmışlardır (Köyün Sesi, 26.05.1965: 1).

30 Mayıs 1965 Pazar günü Erciş ilçe takımı ile Malazgirt Alparslan Spor arasında bir futbol müsabakası yapıldığı haberi paylaşılmıştır. Erciş'te yapılan müsabaka sonucunda Alparslan Spor takımının dört golne Erciş Spor'un u gol ile karşılık verdiği belirtilmiştir. Maı kazanan ilçe takımının tebrik edildiği yazılmıştır (Köyün Sesi, 31.05.1965: 1).

Daha önce ilçe tekel memurunun usulsüzlük yaptığı gerekçesiyle görevden alındığını belirtmiştik. Tekel memurluğuna vekâleten Pertev abacı görevlendirilmiş. Tekel ilçe memurluğuna yeni atama yapılması nedeniyle devir teslim işlemi yapıldığı belirtilmiştir. Yeni tekel memurunun Sabri Ermiş olduğu belirtilmiştir (Köyün Sesi, 31.05.1965: 1).

İl makamının kararıyla bu yıl gıda yardımı dışında Gölağılı ile Boyçapkın köyleri arasındaki yolun yapımının kararlaştırıldığı bildirilmiştir (Köyün Sesi, 04.06.1965: 1). Gıda yardımı olarak adlandırılan yardımın yol için harcanacağı hususu yollara ayrılan ödeneğin yetersiz olduğu anlamına gelmektedir.

İlçeye bağlı Balkaya köyü sakinlerinden Abdurrahman İş isimli şahsın hayvanlarının 23 Mayıs tarihinde yaylada çalındığı belirtilmiştir. Yaklaşık bir aydır hayvanlarını arayan Abdurrahman'ın iki hayvanını Karayazı ilçesinde, iki tanesini Erzurum mal meydanında, iki tanesini de Erzurum Horasan ilçesine bağlı Kürt Kalmaz köyünde bulduğu belirtilmiştir. Erzurum ve Karayazıda bulduğu hayvanlarını teslim alan Abdurrahman Horasan da bulduğu hayvanlar savcı tarafından kişiye verilmediği haber edilmiştir. Savcının mahkeme sonucu açıklanmaya kadar hayvanların yedieminde bekletileceği kişiye bildirildiği yazılmıştır. Gazete yazısında mahkemenin belki iki üç yıl süreceği ve bu süre boyunca yedieminde bekletilen hayvanlardan kişinin bir hayır göremeyeceği nedeniyle bu kararı eleştirdikleri haber edilmiştir (Köyün Sesi, 16.06.1965: 1).

Malazgirt Adalar Mahallesi'nde yapılmakta olan hidroelektrik santral inşaatının ikinci kısmı için müteahhidin geldiği ve çalışmalarına başlandığı belirtilmiştir. İller bankası yetkilisinden alınan bilgilere göre santralin 1966 yılında bitirileceği ve elektrik dağıtımına başlanacağı haberi manşete taşınmıştır. Malazgirt ve Bulanık ilçelerinin elektrik ihtiyacı 1966 yılının sonbaharında bu santralden karşılanacağı belirtilmiştir (Köyün Sesi, 23.06.1965: 1). Bu santral halen aktif olarak kullanılmaktadır.

Bulanık ilçesinin Söğütlü köyünde meydana gelen bir hırsızlık olayından sonra aranan meşhur firari İbrahim Tur isimli kişi Bulanık zabıta ekiplerinin gayretli çalışmalarından sonra yakalandığı belirtilmiştir. Firar ile birlikte arkadaşı olan Ramazan Korkmaz'ında yakalandığı yazılmıştır. Firar İbrahim Tur'un izini süren zabıta ve jandarma tarafından bir evde oldukları anlaşılması üzerine evin etrafının sarıldığı belirtilmiştir. Yapılan teslimiyet çağrılarına rağmen İbrahim Tur'un iki elinde birer tabanca ile kaçmaya çalıştığı yazılmıştır. Ateşlediği silahtan çıkan mermilerden ağır yaralanan bir jandarma eri olduğu haber edilmiş. Jandarmanın karşılık vermesiyle İbrahim Tur ağır yaralı arkadaşı ise yara almadan yakalanmıştır. Yapılan arama sonucunda İbrahim Tur'un üzerinde ve kaldığı evde çok sayıda silah ve mermi

bulunduğu belirtilmiştir (Köyün Sesi, 23.06.1965: 1). 23 Haziranda basılan gazetede birçok soygun ve gasp suçundan aranan İbrahim Tur’un jandarma tarafından yakalandığı haber edilmişti. Ağır yaralı olarak yakalanan firarinin yapılan önemli bir ameliyattan sonra kurtulamadığı belirtilmiştir. Bulanık Devlet Hastanesinde hayatını kaybeden İbrahim’in cenazesi Malazgirt’e getirilerek ailesine teslim edildiği ve defnedildiği haber edilmiştir (Köyün Sesi, 05.07.1965: 1).

“Adam Kesildi” başlıklı haberde Bulanık ilçesinin Örenkent köyünde bir olayın gerçekteştiği haber edilmiştir. Aynı köyden iki kişi arasındaki olayda Hacı Cimşit’in torunu tarafından tırpan ile kesilmek suretiyle birinin öldüğü, tırpan ile kesen kişinin yakalandığı belirtilmiştir (Köyün Sesi, 28.06.1965: 1).

Bulanık ilçesinde Bulanık Kop Spor ile Ahlat Süphan Spor arasında bir futbol karşılaşması yapıldığı yazılmıştır. Yapılan müsabakada tarafların üçer gol ile berabere kaldığı ve maçın kavga ile bittiği haber edilmiştir. Son cümlede her iki ilçe halkının zevkli bir maç seyrettiği yazılmıştır (Köyün Sesi, 05.07.1965: 1). Eleştirel mahiyette yazılan halkın hem kavga hem de spor müsabakasını bir arada izlemesi kaleme alınmiştır.

Muş Valisi Etem Boysan’ın ilçeye gelerek bazı incelemeler yaptığı, sonrasında kaymakamlık binasında Malazgirt Alparslan Spor Kulübü futbol takımı başkanı ve sporcuları ile hasbihal yaptığı haber edilmiştir. Yapılan görüşmede Başkan Hüsamettin Hazinedar validen futbol sahasının tanzimi için mali yardım, belediyede mevcut beden terbiyesi hisselerinden kendilerine ödeme yapılmasını istemiştir. Ayrıca bu yıl yapılacak olan 26 Ağustos Malazgirt Meydan Savaşı kutlamasında bir futbol turnuvası yapmayı planladıklarını, bu turnuvayı iller arası yapmak için kendilerinden destek olmasını istemişlerdir. Bu turnuvaya Malazgirt Alparslan Kupası adını koyduklarını belirtmişlerdir. Vali Etem, saha için tapu işlemleri alındıktan sonra gerekli maddi yardımın yapılacağını ve belediyede mevcut beden terbiyesi hisselerinin derhal verileceğinin müjdesini kendilerine bildirmişlerdir. Alparslan Kupası için de gerekli çalışmaları yapacağını, hiç olmazsa bu yıl yapılacak olan kutlamaları bir festival haline çevirmek için çalışacağını ve kupa için en az dört vilayetin katılması için çalışma yapılacağını sözünü vermiştir. Kulüp yetkilileri ve futbolcuların bu görüşmeden oldukça memnun kaldıkları ve vali beye teşekkür ettikleri, kulüp başkanı ile yapılan

görüşme detayları böylece gazetede haber edilmiştir (Köyün Sesi, 14.07.1965: 1). Cumhuriyet kurulduktan sonra 1960'lı yıllardan itibaren Malazgirt Zaferi kutlamalarının başladığı bu dönemde kutlamaların genişlemesi için çalışmalar yapılmıştır. Spor karşılaşması çalışması bu çalışma ile başlamıştır diyebiliriz.

Gece yarısı sıralarında Malazgirt'in kuzey sınırında bir çiftçinin kendi bostanına hayvan girdiğini ve gördükten sonra hemen zabıtaya haber verdiği yazmıştır. Zabitanın olaya el atması ile durumun bir hırsızlık olduğu anlaşılmış ve fail on beş öküz ve bir tosun ile yakalanmıştır. Yakalanan hayvanlar mahalle muhtarına teslim edilmiş olup suçlunun gözaltına alındığı belirtilmiştir. Suçlu bostan sahibi ile kavga ettiği sırada kurtulamayacağını anlayınca nüfus kimliğini yemeye çalışmıştır. Kimliğin yarısı yenildiği için kim olduğu tam olarak anlaşılmamıştır. Ancak yapılan soruşturma sonucunda kişi, Bitlis iline bağlı Ceyda köylü olduğu isminin ise Cemil olduğunu açıkladığı belirtilmiştir. Yine de kişinin kimliği tam olarak tespit edilmediği haberde duyurulmuştur. Haberin devamında başka bir hırsızlık haberi daha verilmiştir. Ancak bu haber oldukça ilginç olmuştur. İlçe merkezinde bulunan Mengüçgazi Mahallesi sakinlerinden Tahir adlı kişinin evine hırsız girdiği belirtilmiştir. Fakir olan Tahir'in evine giren hırsızlar pencereyi kırarak girdikleri ancak çalacak bir eşya olmadığından eli boş döndükleri belirtilmiştir (Köyün Sesi, 23.07.1965: 1).

Malazgirt belediyesine ait otelin altında bulunan dükkânlarda Cemil Yaşar adlı kişinin bir lokanta açtığı haberi yansımıştır. Bu lokanta diğer ilçe lokantalarından farklı olarak içkili bir lokanta olarak hizmete açıldığı haber edilmiştir (Köyün Sesi, 23.07.1965: 1). O dönemde küçük bir ilçe olan Malazgirt'te içkili bir lokanta açılmış olması ilginç bir durumdur. Halkın çoğunun kırsalda yaşadığı ve dine bağlılıkları oldukları düşünüldüğünde bu küçük ilçede bu lokanta hem dikkat çekeceği hem de nasıl para kazanacağı düşündürücüdür. Günümüzde bile Malazgirt'te içki satılan yerler gizli saklıdır ve oldukça azdır. Lokanta gibi içkili yer ise hiç yoktur.

“Batman Bitlis yolunda ikinci büyük soygun” başlıklı haberde Batman-Bitlis arasındaki virajlı yolda altı arabanın soyulduğu haberi paylaşılmıştır. Soyguncuların altı kişi oldukları ve birinin teğmen, birinin astsubay diğer dördünün er kıyafetleriyle oldukları yazılmıştır. Arabaları önce durdurup herkesi arabalardan indirerek soyduktan sonra, ellerindeki el fenerlerini kendi yüzlerine tutarak bu yüzlere iyi bakın iyi tanıyın,

bizden başkasının yakasına yapışmayın dedikleri haber edilmiştir. Suçluların bu suçu işsizlikten yoksulluktan yaptıklarını söyledikleri belirtilmiştir. Soygun olayı bitince olay yerinden hemen uzaklaştıkları belirtilmiştir (Köyün Sesi, 23.07.1965: 2). Soygun ve hırsızlık olaylarının fazlalığı dikkatlerden kaçmamaktadır. Bunun nedenleri arasında yoksulluk, eğitim seviyesinin düşüklüğü ve kolluk güçlerinin yetersizliği sayılabilir.

Malazgirt-Patnos yolu arasında Gököru köyünü geçen Bitlis'ten gelen ve İnhisar madde taşıyan 13 AC 167 plakalı aracın virajı aldıktan sonra yolda bir taş yığını olduğunu fark ettikten sonra yol kesenlerden şüphelenip yola devam ettiği belirtilmiştir. Taş yığınına geçmeyi başaran usta şoförün arkasından silahların ateşlendiği ancak isabet eden merminin olmadığı yazılmıştır. Usta şoför tuz yüklü iki arabayı da haberdar ederek soyulmalarını engellemiştir. Patnos tarafından gelen Bulanık'a ait bir Jeep'in soyuncular tarafından silah zoruyla durdurulduğu, kişilerin dövüldüğü ve 2400 lira soyuldukları haber edilmiştir. Bunun üzerine Malazgirt'ten otuz Patnos'tan beş kişilik jandarmaların aynı anda olay yerine intikal ettikleri haber edilmiştir. Soyuncular ile çıkan çatışmada Malazgirt mürettebatındaki Afyon nüfusuna kayıtlı Er Yusuf Aygüzel adlı kişinin alınından yediği kurşun ile şehit olduğu haber edilmiştir. Devamında havanın karanlık olması nedeniyle soyuncuların kaçtığı yazılmıştır. Şehidin cenaze töreni halkın ve belediye başkanının katılımıyla Alparslan Camisinde yapıldığı, tören bitiminde defnedildiği yazılmıştır (Köyün Sesi, 30.07.1965: 1). Günümüzde şehitlerin naaşları memleketlerine gönderilmektedir. Ancak o dönemde araçların fazla olmaması, yolların yetersizliği ve yolculuğun uzun sürmesi ve cenazenin bozulması nedeniyle şehadet yerinde defnedildiği söylenebilir. Jandarma Er'inin şehit olduğu soygun olayıyla ilgili güvenlik güçlerinin yoğun takibi sonucunda Süleyman adlı bir kişinin otomatik silahıyla birlikte yakalandığı haberi verilmiştir. Yakalanan suçlunun suçunu itiraf ettiği ve iki arkadaşının ismini verdiği bilgisi paylaşılmıştır. Bu haberle birlikte halkın bir nebze de olsa sevindiği paylaşılmıştır (Köyün Sesi, 02.08.1965: 1).

Aynı olayla ilgili bir kişinin daha yakalandığı yazılmıştır. Yakalanan kişinin Erciş ilçesine bağlı Mağara köyü nüfusuna kayıtlı İzzet oğlu Mehmet olduğu açıklanmıştır. Kişinin jandarma tarafından 28 Haziran tarihinde silahıyla birlikte yakalandığı bildirilmiştir. Diğer firarın yakalanması için de sıkı takibin devam ettiği belirtilmiştir (Köyün Sesi, 04.08.1965: 1).

Malazgirtli üniversite öğrencilerinin okulların tatil olması ve memleketlerinde bulunmaları nedeniyle “*Üniversite Gençliği*” adında futbol takımı kurdukları ve bu takımın Malazgirt Alparslan Gençliği futbol takımıyla bir müsabaka yaptığı haber edilmiştir. 1 Ağustos tarihinde yapılan maçta Alparslan Gençliği takımı Üniversite Gençliği takımını 4-1’lik skor ile yendiği belirtilmiştir. Alparslan Gençliği takım kadrosunda kaleci Ali ve oyuncular olarak da; Zeki, Fadıl, Kemal, Beçet, Mustafa, İsmet, Nizam, Yaşar, Vedat ve Nedim yer almışlardır. Üniversite Gençliğinde ise kaleci Nuri ve oyuncular; Remzi, Okan, Muhittin, Yıldırım, Hasan, Coşkun, Saylan, Yaşar, Erhan ve Teyfik idi (Köyün Sesi, 04.08.1965: 1).

Dönemlik olarak “Güzel Sözler” adlı köşe yazılarının gazetede göze çarptığı görülmektedir. Bu yazılardan bir tanesini vermek isabetli olacaktır. Açık ismi yazılmayan ve kod isim kullanan bir yazarın güzel sözler bölümünü aynen aktaralım.

“Aşk, sadakat hayatımızı ebedi bir şiir haline getirebilir.

Kadın iyilik ve güzelliğin, Erkek doğrunun ve hakkın sembolüdür.

Her insan bir sanatkâr olmalıydı; o zaman her şey güzel bir sanat eseri olurdu. Novaliş”
(Köyün Sesi, 09.08.1965: 1).

Gazetenin Milli Kütüphane Müdürlüğü kayıtlarında olan en son nüshası 9 Ağustos tarihli ve 107 sayılı olanıdır. Devamında gazetenin basılıp basılmadığına ulaşamamıştır. Son sayısında yeni bazı reklamların olduğu görülmektedir. Bunlar; “Matbaamızda temiz dizgi ve baskı işleri yapılır, Malazgirt kitaplığı senin eserindir. Onu maddeten ve manen besle kitaplar senin emrindedir. Kahveye gideceğine kitaplığa git okumak faydalıdır” (Köyün Sesi, 09.08.1965: 2). Reklamlara bakıldığında önemli bir gelişmenin olduğu açıktır. Henüz o yıllarda birçok yerde matbaa yok iken Malazgirt gibi okuma ve yazma oranının düşük olduğu küçük bir ilçede matbaanın varlığı oldukça önemli bir konudur. Şuna da değinmekte fayda vardır. İlçenin eğitimi bu durumdayken ve ülke genelinde ekonomik ve siyasi çalkantılar varken bu ilçede yerel basın çalışmaları yapmak ve parasal olarak maliyetli olan matbaanın getirilmiş olması ayrıca önemli bir gelişmedir. Köyün Sesi gazetesi yetkililerini ve yazarlarını ayrıca bu teşebbüslerinden dolayı kutlamak gereklidir. Çok önemli kazanımlar sağladıkları ve memleketlerinin daha iyi bir şekilde gelişmesine katkıda buldukları açıktır.

SONUÇ

Tarihin en önemli gelişmelerinden biri matbaanın bulunması ile olmuştur. Matbaanın Avrupa devletleri tarafından geliştirilmesi ile baskı işleri daha kolay ve zaman açısından daha verimli hale gelmiştir. Avrupa’da matbaanın geliştirilip yaygınlaşması sonucunda gazetelerde önemli artışlar görülmüştür. Bu gelişmeler yaşanırken henüz Osmanlı Devleti sınırlarında bir matbaanın olmadığı görülmektedir. Kimi araştırmacılara göre, Osmanlı Devleti’nin bu tutumu kendini süper güç olarak görmesi, bu yüzden Avrupa’da yaşanan gelişmeleri kayda değer görmemesinden kaynaklanmaktadır.

Osmanlı Devleti matbaa ile 15. yüzyılda tanışmıştır. Bu tanışma Osmanlı Devleti’nin kendi girişimi sonucu değil, İspanya’dan sürülen Yahudilerin bir kısmının İstanbul’a kaçmaları sonucu olmuştur. 1491 yılında İstanbul’a gelen Yahudiler yanlarında getirdikleri matbaayı 1493 yılında kurarak matbaanın Osmanlı topraklarına girmesine katkı sağlamışlardır. 1493 yılı ile Batılı anlamda basım işleri Osmanlı topraklarında görülmeye başlanmıştır. Matbaa kuran Yahudiler kısa zaman içinde iyi bildikleri basım işlerine başlamışlardır. O dönemde basım işi ile geçinen Osmanlı halkından Hattatçılar bu durumdan rahatsızlık duyarak şikâyet ettikleri görülmektedir. Yapılan şikâyetlerde bazı hileler de yapılmıştır. Şikâyetlerde bu matbaalarda Tevratların basılıp yaygınlaştırıldığı yazılmıştır. Bunun üzerine tahtta bulunan II. Beyazıt almış olduğu karar ile matbaa işyerlerinin kapatılması, devamında bu işle uğraşanların başları vurulsun emri ile matbaalar kapatılmıştır. II. Beyazıt sonrasında da bu tutum devam etmiş ve böylelikle Osmanlıda matbaa serüveni kısa sürmüştü. Osmanlı Devleti sınırları içerisinde ilk matbaa girişimi Yahudiler tarafından olmuş olsa da kısa zaman içerisinde tamamen kapatıldıkları görülmektedir. İlk girişimin üzerinden yaklaşık 70 yıl sonra Ermeniler tarafından kurulan matbaa dinî mabetlerde olmuştur. Devamında Rum matbaaları da kurulmuştur. Gayrimüslimler tarafından İstanbul’da kurulan bu matbaalar zamanla Osmanlı topraklarındaki büyük vilayetlerde de kurulmuştur. Tüm bu gelişmeler yaşanırken Müslümanlar tarafından kurulan matbaa 18. yüzyıla dayanmaktadır. 1727 yılında İbrahim Müteferrika tarafından kurulan matbaa Müslümanlar tarafından kurulmuş olan ilk matbaa olarak kabul edilmektedir. İlk matbaanın kurulması sonrasında basım işlerinde ilerleme kaydedilmiştir. Böylelikle matbaaların çeşitli yerlerde kurulduğu görülmektedir. Matbaaların kurulması ve

geliştirilmesi sonucunda kitap baskıları artmış bazı dönemlerde de siyasi çalkantılar sonucunda aksaklıklar olmuştur. Basın konusu ise Osmanlı Devleti'nde matbaanın kurulmasından yaklaşık 100 yıl sonra olmuştur. 1831 yılında basın hayatına başlayan *Takvimi Vakayi* Osmanlı Devleti'nde ilk gazete olarak bilinse de bu gazeteden üç yıl önce 1828 yılında Mısır'da basılan Vaka-yı Mısriye gazetesinin olduğu görülmektedir. Bu dönemden sonra vilayetlerde matbaaların kurulması ile gazetelerin çoğaldığı bilinmektedir. Böylece vilayet gazeteleriyle beraber hem ulusal hem de yerel basın organı olan gazeteler çıkmaya başlamıştır.

Basının varlığı ile bazı dönemlerde yönetim tarafından basına sansür uygulandığı, hatta çoğu dönemde gazete ve dergilerin kapatıldığı görülmektedir. Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'nda yenilmesiyle beraber toprakları işgal edilmiş, bunun yanı sıra yönetsel olarak da işgal devletleri tarafından uygulamalar başlamıştır. Bu uygulamalardan basın tarafı da baskıcı bir tutuma maruz bırakılmış, kısa zaman içerisinde çok sayıda gazete ve dergi gibi basın organları kapatılarak çalışanlar sürgün edilmiştir. Kurtuluş Savaşı Dönemi'nde yerel basının önemli bir rolü olmuştur. Hazırlık aşaması ve savaş dönemlerinde halkın topyekûn hareket etmesinde yerel basının rolü büyüktür. Cumhuriyet kurulduktan sonra da Atatürk tarafından gazetelere ayrıca önemli destekler sağlanmıştır. Yapılan ve yapılacak olan inkıpların halka benimsetilmesi ve doğru olarak yansıtılmasında gazete ve dergiler önemli bir rol oynamıştır. Her dönemde olduğu gibi Cumhuriyetin ilk yıllarında muhalif basının susturulması diğer bir deyişle sansür uygulamaları devam etmiştir. Gazete tirajları günden güne artarken yapılan Harf Devrimi sonrasında bu tirajlarda önemli düşüşler yaşanmıştır. Gazete tirajlarında düşüşlerin eğitim uygulamaları ve halkın yeni alfabeye geçiş süreci en önemli etkidir. Ayrıca bu dönemlerde kırsal nüfusun fazlalığı ve kırsal yerlerde yaşayan halkın geçim derdinin eğitim derdinden önce gelmesi de okuryazar oranı üzerinde etkili olmuştur. Cumhuriyetin kurulmasından çok partili döneme kadar olan süreçte genellikle büyük şehir ve bu şehirlere yakın olan yerlerde basın gelişme göstermiştir. Çok partili hayata geçtikten sonra Demokrat Parti ulusal ve yerel basına önemli destekler sunmuştur. Genellikle Demokrat Parti basın kurumlarını kendi propagandasını yaygınlaştırmak için kullanmıştır. Muhalif olan basın kurumlarına baskılar uygulamış ve bunların kapanmasına neden olmuştur.

Çalışmamızın konusunu oluşturan Muş'a bakıldığında ise yerel gazetelerin tarihi 1950'li yıllara dayanmaktadır. Gazeteciliğin Muş ilinde geç başlamasının en önemli nedenleri şehrin gelişmiş yerlere olan uzaklığı, ekonomik açıdan yaşanan zorluklar ve devlet yatırımlarının gecikmesi sayılabilir. Muş'un ilk gazetesi çıktığında henüz ilde bir matbaanın varlığından söz edilmemekte ve bir Taşra vilayeti niteliğindeki Muş'a matbaanın gelişi 1953 yılında olmuştur. Matbaa ile gazeteler ortaya çıkmıştır. Gazetelerin zaman zaman ekonomik sıkıntılar ve siyasi baskılar yüzünden ara verdikleri ya da kapandıkları görülmektedir.

Malazgirt ilçesinde yerel basın faaliyetleri Muş'a kıyasla yaklaşık on sene sonra başlamıştır. 1964 yılında çıkmaya başlayan *Köyün Sesi* gazetesi Malazgirt ilçesinin ilk yerel gazete örneğidir. İlçeye matbaanın geldiği tarih kesin olmamakla beraber, *Köyün Sesi* gazetesinin gazete ismiyle aynı olan matbaada basıldığı gazetede belirtilmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere matbaa Malazgirt ilçesine 1960-64 yılları arasında gelmiştir. Malazgirt'te ilk gazete olan *Köyün Sesi* gazetesi 12 Eylül 1964 yılında yayın hayatına başlamıştır. Gazetenin sahibi Bayram Özpazarbaşı'dır. Yazı işleri müdürü gazetenin yazar kadrosunda da bulunan ve genellikle siyasi eleştirileri ile ön plana çıkan Kemal Aytaç'tır. Her ne kadar küçük bir ilçede olsa da gazetenin yazar kadrosu oldukça güçlü görünmektedir. Yazar kadrosu on dört kişi olsa da gazetenin her baskısında yazı yazmamışlardır. Gazete Malazgirt'in ve ilçeye bağlı köylerin eksikliklerini, ilçeye yakın diğer ilçeler ile ilgili haberleri ve ulusal anlamda önemli gelişmeleri manşetten vermeye çalışan bir anlayış ile basılmıştır. Az gelişmiş ya da gelişme aşamasında olan ilçenin ve köylerinin yol, su, elektrik ve eğitim konuları ile ilgili işlerin takipçisi olduğunu gazete haberlerinde görmek mümkündür. Gazetenin güçlü kalemlerinden Kemal Aytaç'ın yazılarının genellikle hükümeti eleştiren bir mahiyet taşıdığını ve eğitim üzerinde durduğunu görmekteyiz. Kemal Aytaç özellikle ilçenin eksikliklerini takip edencesine yazdığı yazılarda, ilçede bulunan kamu kurumları, il merkezinde vali ve hatta bazı konularda bakanlıklara hitaben yazılarını çekinmeden eleştirel bir dil ile kaleme almıştır. Bazı eksikliklerde valiliğin ve örneğin sağlık bakanlığının bu yazılara cevap olarak gazete merkezine mektup ve haberler gönderdiği gazete baskılarına yansımıştır. Henüz ilk gazete olan *Köyün Sesi* gazetesi incelendiğinde baskı hataları ve yazım yanlışlıklarını devamlı surette görmek mümkündür. Bunun nedeninin henüz ilk defa matbaa ile tanışan Malazgirt'te teknik eleman yetersizliğine bağlayabiliriz. Gazetenin

devamlı surette ikinci sayfasında reklamlar verdiği görülmektedir. Kemal Aytaç kamu kurumlarından reklam ve ilan alamadıklarını dile getirmiştir. Hatta bazı yazılarında kamu kurumlarında ilanların il merkezindeki gazetelere verildiğini dile getirerek ilçede bulunan ilk ve tek gazeteye kamu kurumlarının ve halkın yeteri kadar destek vermemesini eleştirmiştir. Gazetenin ne zaman yayın hayatını sonlandırdığı bilinmemektedir. Bu durum gazetenin basıldığı Malazgirt ilçesinin il merkezlerine uzaklığı ve gazeteciliğe yeteri derece de özen gösterilmediğini göstermektedir. Maddi zorluklar ve gazetenin kâğıt temininin zorluğundan dolayı 1965 yılında bir ara verdiğini dile getirildiği yazılmaktadır. Haberler kısımlarında bazı haberlerin yanlış haber olmasından ötürü özür mahiyetinde haberler yapıldığı dikkatlerden kaçmamaktadır. Bu özürler kişilere ait ya da kurumlara hitaben de yapılmıştır. Yanlış anlaşılmalara mahal vermemek için haber içeriklerine önem verildiği görülmektedir. Gazete Malazgirt'te önemli katkılarda bulunmuştur. Günümüzde yapılan Malazgirt Savaşı etkinliklerini ilk teklif eden gazete olmuştur. Kaymakamlıktan istenen bu kutlama için birden çok haber dizisi yayınlanmış ve bu haber dizisi sonuçta karşılık bulmuş ve 26 Ağustos kutlamasının tertiplenmesi sağlanmıştır. Bu kutlama töreninin Malazgirt için önemli olduğunu, memleketin tanıtımı ve turizm açısından önemli bir gelir kaynağı olacağını savunulmuştur. Bu organizasyonun sayesinde hem kültürel hem ekonomik açıdan Malazgirt'e önemli kazanımları olduğu görülmektedir.

Bu tez çalışmasında *Köyün Sesi* gazetesi Malazgirt'te yayımlanan ilk yerel gazete olması nedeniyle çeşitli açılardan araştırmalara, önemli katkılar sunması beklenmektedir. Öncelikli olarak gazetenin yayımlandığı tarihte Malazgirt'te yaşanan önemli olaylar, gündelik hayatın işleyişi, ekonomik durumu, ulusal gündemin taşraya yansımaları ve siyasal eğilimleri hakkında önemli veriler barındırmaktadır. Bu anlamda denilebilir ki “yerel”in hafızası, Malazgirt özelinde *Köyün Sesi* gazetesi ile açığa çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Alpaslan İli Gazetesi, 202 ALF A96, Milli Kütüphane, Ankara.
- Bayram, H., Fırat Onat, G.(2022). “Malazgirt’te Yerel Basının Gelişimi”, Yuca, İ.S., Kızılkaya, Z., Işık, Ü (ed).Tarihsel Süreçte Muş Yerel Basını ve Yayın Kültürü, (61-74) İstanbul: Kriter Yayınevi.
- “Basın”, *Türk Dil Kurumu*, <https://sozluk.gov.tr/>, (12 Ekim 2022).
- Boran, Z. (2018). *Yerel Basın Çalışmalarına Bir Örnek: Yeni Yurd Van Gazetesi (1937-1948)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE.
- Eriñç, O. (2007). *Yerel Medyanın Tarihsel Gelişimi ve Geleceği, Türkiye’de Yerel Basın*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Gezgin, F. (2007). *Türkiye’de Yerel Basın Tarihi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Genel Nüfus Sayımı 21 Ekim 1945* (1949). Ankara: DİE.
- Girgin, A. (2009). *Türkiye’de Yerel Basın*. İstanbul: Der Yayınları.
- Girgin, A. (2001). *Türk Basın Tarihi’nde Yerel Gazetecilik*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Işık, Ü., Erdoğan, N. (2019). “Muş’ta Yerel Gazetecilik ve İlk Örnekleri”, *Tarih ve Kültür Bağlamında Muş Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*, ATAM Yayınları, Ankara, s. 867-880.
- Işık, M. (2013). *1923-1950 Yılları Arasında Yerel Basında Kars*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Kafkas Üniversitesi SBE, 2013.
- İstatistik Umum Müdürlüğü (1929). *Umumi Nüfusu Tahriri 28 Teşrinievvel 1927*. Hüsnütabiat Matbaası.
- Kabacalı, A. (2000). *Başlangıcından Günümüze Türkiye’de Matbaa Basın ve Yayın*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Koloğlu, O. (2020). *Osmanlı’dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*. İstanbul: Pozitif Yayınevi.
- Koloğlu, O. (1985).“Osmanlı Basını: İçeriği ve Rejimi”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 1. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Köyün Sesi Gazetesi, 202 ALF K1281, Milli Kütüphane, Ankara.
- Muş Altınova Gazetesi, 202 ALF M1525, Milli Kütüphane, Ankara.
- Nalcioğlu, B. (2017). *Türk Basın Tarihi*, İ.Ü. Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları.

- Okutan Akalın, E. (2014). *İktidar ve Yerel Basın İlişkileri: 27 Mayıs Döneminde Demokrat Türkiye Gazetesi (Şanlıurfa için Hizmet Gazetesi)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi SBE.
- Özkaya, Y. (2007). *Millî Mücadele'de Atatürk ve Basın (1919-1921)*. Ankara: Hilmi Usta Matbaacılık.
- Pehlivanlı, H. (2014). *Türkiye'de Yerel Basın (Kırıkkale Örneği 1951-1983)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi SBE.
- Şapolyo, E. B. (1976). *Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönü ile Basın*. Ankara: Güven Matbaası.
- Taşkın, Ü. (2018). "Vilayet ve Maarif Salnamelerine Göre Balkan Vilayetlerindeki Matbaa ve Gazeteler", *Türk Basın Tarihi Uluslararası Sempozyumu*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayını.
- Topuz, H. (2016). *Türk Basın Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tunçel, H. (2000). "Türkiye'de İsmi Değiştirilen Köyler", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 12, 23-34.
- Yuca, İ.S. (2016). "Cumhuriyet Döneminde Muş'ta Basın Hayatı (1923-1960)", *The Journal Of Academic Social Science Studies*, Sayı 43, 201-220.

EKLER

Ek 1: Malazgirt'te Gazetecilik Yapan Veysel Eşin ile 21 Kasım 2022 Saat 13:00'da Yapılan Görüşme.

Veysel Bey ile telefon üzerinden irtibat sağlanarak yüz yüze görüşme planlandı. Görüşmemiz yaklaşık iki saat sürdü. Soru-Cevap şeklinde bir sohbet gerçekleştirdik.

Malazgirt ilçesinde basın işine nasıl girdiniz?

- Basın konusu Malazgirt ilçesinde önemli ölçüde yoktu. Bu konuda kendime güvenerek bu işe başladım diyebiliriz.

Basın ve haber gazeteciliği yaparken karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

- Aslında bu konu çok boyutludur. Hem insanların birbirlerini tanınması, kişi ya da ailelerin çekişmeleri, aşiretlerin durumu gibi birçok boyutu vardır. Bir haber yaparken halkın bir kısmına ya da tamamına etki edecek bir haber değilse bu konuda bir sıkıntı çekmiyoruz. Ancak bir kişi ya da kesim ile ilgili bir haber ise bu konuda yazdığımız kelime ve cümleleri seçerek yazmak durumunda kalıyoruz. Yanlış anlaşılmalara mahal vermemek adına her türlü inceliği yapıyoruz. Daha somut bir örnek vermek gerekirse, bir gün bir köyde bir kişi yeni bir traktör almış ve traktörü tarla başında arıza vermiş. Kişi ilgili firma satıcı bilgilendirildiği halde bana yardım eden olmadı dedi. Ben de bu durumda kişinin mağduriyetini gidermek için bir fotoğraf isteyerek altına firma hakkında açıklamalar yaparak haber yayınladım. Bu haber bölgede ses getirdi ve firma ilgili satıcıyı arayarak bu konuda belli bir ceza kestiğini duydum. Satan yetkili kişi alım satım ile uğraşan bir esnaf idi. Birkaç gün sonra bu satıcı ailesinden beni arayarak ofislerinde beklediklerini söylediler. Gittim. Bu haber yüzünden firmamız iki milyon liraya yakın zarara uğradı dediler. Ben de köylünün mağduriyetini yazmak ve çare olması için yazdığımı, ayrıca köylü tarafından arandığınızda neden karşılık vermediğinizi sordum. Firma yetkilileri adamın bizimle bir irtibat sağlamadığını ve halen bize borçlu olduğunu söylediler. Muhtemelen traktöre bir eksiklik bularak iade ve borç erteleme için yapmış olabileceğini söyledi. Tabi ben de bu haber konusu için köye gitmediğimi ve sadece telefon üzerinden konuşma yaptığım için kendi içimde bu firma yetkililerine de hak veriyorum. Firma yetkilileri bu haber konusunda düzeltme ile ilgili baskı uyguladıklarını ve haber üzerine yeni bir yazı yazarak durumu

düzeltememi söylediler. Firmadan ayrıldıktan sonra köylü amcayı arayıp birazda kızgın halimle neden bana yalan haber yaptırdığı ile ilgili konuşma yaptıktan sonra telefon görüşmemiz sona erdi. Bu yaşanan tatsızlıklardan sonra önceki haberi ilgi tutarak düzeltme haberi yayınlama durumunda kaldım. İşte bu ve benzeri olaylar arasında gazetecilik yaptığımız için tam anlamıyla özgürce işi yapmada sıkıntılar çekiyoruz.

Yaptığınız iş maddi anlamda size yetiyor mu yada tirajlar kendi kendini amorti ediyor mu?

- Bu konuda şöyle söylenebilir. Gazete baskısı ve satışlarda para kazanamıyoruz. Eskiden günlük baskılarımız 500 ile 1000 arasında oluyordu. Günümüzde telefon, tablet ve bilgisayarların yaygınlaşması ile haber evde, cepte ve her yerde ulaşılabilir bir konudur. Bu teknolojik gelişmeler karşısında ayakta durmaya çalışan yerel basın, ya baskılarını azaltma ya da tamamen internet üzerinden devam etmelerine sebep olmaktadır. Şimdilerde haftada sadece bir gün baskı yapıyoruz. Basılan gazete sayımız bazen 150 bazen 200 olmaktadır. Bu baskı ve satışlar elbette bizi ayakta tutmaya yetmiyor. Bizde reklam ve internet üzerindeki kişisel hesaplarımız üzerinden kişi ya da kurumlara ait haberleri paylaşarak kazanmaya devam ediyoruz. Örneğin bir kurum yetkilisinin bir haberini sosyal medyalarımızda haber yapıp paylaşarak iyi denecek miktarda para kazanıyoruz. İşte bu yönlerden bakıldığında da teknolojik gelişmelere ayak uydurarak bizler de işimizi devam edebiliyoruz.

Kurum ve kişilerden yardımlar alıyor musunuz?

- Bu konu da elbette yardımlar alıyoruz. Örneğin şimdi içerisinde bulunduğumuz yerde herhangi bir kira ödemesi yapmıyoruz. Malazgirt İlçe Tarım Müdürlüğü tarafından geçici de olsa burada hem baskı hem de ofis olarak kullanılmaktayız. Bizim işimizde eleman sıkıntısı olmaktadır. Yaz aylarında bazen öğrenci kardeşlerimiz gelip burada yanımızda staj yapmaktalar. Ancak staj sürelerinin kısa olması ve öğrencilerin tarım ve hayvancılık ile uğraşmaları veya il dışına çalışmaya gitmeleri nedeniyle verim alamadığımız ve ihtiyaç duyduğumuz bir konudur. Teknik eleman eksikliği basın ve gazetecilik konusunda her zaman bu yörede olmuştur ve olmaya devam edecektir. Ben hem teknik hem muhabir hem de sahibi olarak bu işte bir eleman ile çalışmaya devam ediyorum.

Veysel Eşin ile görüşmemiz yaklaşık olarak iki saat sürmüştür. Kendisine bunca iş içinde bu görüşmeyi kabul edip zaman ayırdığı için çok teşekkür ederim.

Devlet Nüshası

KÖYÜN SESİ
MALAZGİRT
YÜRL. FAKAT DİNLE

7 ARALIK Pazartesi
Bügel ve Basma Yapılır
Fiyatı 15 Kurus

Sahibi: Bayram Özpınar
Yazı İşleri Müdürü: Kemal Aytac
Mesul Müdürü: Şerafettin Kaya

Kuruluşu 12 Eylül 1960 Yılı: 1 Sayı: 32
Basıldığı Yer: (Köyün Sesi Matbaası) Malazgirt Gazetemiz Şubemiz: Malazgirt İlçesi

GÜNLÜK SİYASİ MUSTAFAZİL GAZETESİ

Bölge Kalkınması

Kemal AYTAÇ

Dünyamız geri kalmış olmanın nedenlerini araştırdığımızda ilk göze çarpan sebep iktisadi durumdur. İktisadiyatı sayıf olan memleketlerde kendilerine has sosyal hastalıklarda mevcuttur. Toplumun uzviliyetinde çöbrekleşip yatan mikroplar arada bir faaliyetlerini artırmak suretille hasta toplumu komaya bile sokkabilirler.

Türkiyemiz her nedense bu güne kadar geri kalmış ülkeler arasından kurtulamamıştır. 1962 yılında devlet istatistiklerine göre Türkiye Nüfus başına 1462 TL. Milli gelir düşmüştür. Bu rakam belki Türkiye'nin bazı şehir ve kasabalarına yaklaşık olarak uygun düşebilir.

Ancak doğuda hiç bir zaman yirmi nüfuslu bir aile için yıllık geliri otuz bin lira dır denemez ve hiç bir zaman için doğulu bu kadar gelire ve nede bu şartlar altında ileride böyle bir gelire kavuşamaz ve kavuşamaz ve kavuşamayacaktır.

Milli geliri fertler arasında eşit surette dağıtmak düünümüzde elyade evvelmemizdir. Türkiye'nin diğer bölgelerine nasaran geri kalmış olan bölgelerinde hususi önemle rını sağlamak ve o bölge halkını diğerleri seviyesine yükseltmeye gayret etmeliyiz.

Geri kalmış bir köyün, geri kalmış bir bölgesi olarak doğuda kaybolur. İşletilemez, işletilemez bile randuman alınmaz ve alınmaz bile mezkur bölgenin halkı faydalanmaz sermaye ve işletme makamları olmayan. Doğulu kırk ümitlidir. Buna ulaştırma haberleşme enesi yokluğu katlıca durumun fecatli kendiliğinden ortaya çıkar.

Doğuda her türlü mahrumiyet mevcut. İken devletin bütün gücü ile ve tekniği mali kaynaklarını zorlama suretille evvela bölgeler arasında bulunan bu edetsizliği gidererek ve sonra bölgeler arasında ki muvazene sızlık giderildikten sonra Türkiye için ola rak ele alınıp bir çok fedakarlıkları gözle almak suretille muasir milletler seviyesine çıkarılmalıdır.

Buğünkü tedbirlerle şafakta bir ışık görsemektediriz.

Federal Almanya'da Kennedy kütüphanesi için 1 milyon DM bağışlandı

Bona Kennedy kütüphanesi ile ilgili Alman cemiyetinin Başkanı Dr. Birrenbach tarafından bildirilmiştir. Bona Kennedy kütüphanesi için şimdiye kadar federal Almanya ve batı Berlin'de bir milyon DM toplamında bağışta bulunulmuştur. Federal kabine ayrıca iki milyon DM vermeyi vaat etmiştir.

Birrenbach kütüphanenin amaç gayelerinden birisinde Kennedy'nin maneviyatını korumak ve geliştirmek olduğunu söylemiştir.

Malazgirt Halk Kitaplığı

Kış mevsimi müddetince yakacak sıkıntısı dolayısıyla kitaplığın bu müddet açılmayacağı ancak saat 16 dan 17'ye kadar her okuyuculara imza mukabilinde kitap verileceği anlaşılmıştır.

AY..

Adaksuda sekiz öğrenciyle öğretim yapmaya tüzük müsaaiti değilmiş Kasabaya naklelmesi hocasının herhalde tüzüğü rafa koymuş, olacağı beş öğrenciyle iktifa ediyor.

İlçemizde Halkevi kuruldu

Malazgirt kültür hareketlerini organize etme ve çevrenin kültürel seviyesini yükseltmek amacıyla Malazgirt kezi Ankarada bulunan Halkevlerinin şubesi ilçemizde açılmıştır.

Siyasi hiç bir gayesi olmayan ve kamu yararına çalışan bu dernek Kaymakam S. Rifat Atıkanın başkanlığında öğretmen memurlar ve siyasi parti mensubu olmayan vatandaşlar tarafından faaliyetlere geçmiştir. Geçmiş çapta dağ görüşüğü ümit edilmektedir.

Aynı derneğin ilk toplantısı köylerde de halk odaları açacağı memnuniyetle haber alınmıştır.

Pek ulvi gayelerle kurulmuş bu derneğin hayırlı olmasını esnasında tüzük ederi şubelerinin açılışına başarılar dileriz.

Alman tahrip filosu atlantikde

Bona Federal deniz kuvvetlerinin 1 line tahrip botu filosu 25-26 hafta sürececek bir eğitim seferinde hazır bulunmak üzere Lae Palmas'a gitmiştir.

Birlik 27 Kasım tarihinde Fransız savay üssüne olan Bresle çıkması ederek Fransız deniz savay kuvvetleri ile birlikte çarpmıştır.

TAÇ & &

Sahibi Bayram Ösperbaş
Yazı İşleri Müdürü Kemal Aytaç
Mesul Müdürü Şerafettin Kaya

KÖYÜN SESİ

MALAZGİRT

VURU. FAKAT DİNLE

12 ŞUBAT Cuma
Dingi ve Baskı Yapı
Fiatı 15 kuruştur

Kuruluşu 12 Eylül 1964 Yılı 1 Sayı: 48 GÜNLÜK SİYASİ MUSTAKİL GAZETE
Basıldığı Yer: (Köyün Sesi Matbaası) Malazgirt Gazetemiz Şimdilik Günasırı Çıkar

NEMELAZIM

Yazar : Ne Na

Memurun biri hem de dairede İndüü beğenmiyorsa anasını arvadını bilmem ne yaparım demiş şimdi sen kalksan da ulan hat işleme otur oturacağı yerde burnunu böyle işlere sokma desen kaçına geçip ne o yoksa sendemi beyenmiyorsun dese ulan beyenmiyorsam beyenmiyorum nolacak yani diyebilirdin ben şahsen diyemem niye ya lan söyleyeyim kim n arabasına binsem o nua türküsünü söylerim başımı belaya sok mam Zaten ne çıkarsa böyle işlerden çıkar insanın başı böyle işlerden belaya girer teo rübesi kolay

Mesela ben başımdan büyük laflar edip desem ki yahu yanlış değilmi karnelerini a lan çocukların hepsi ağıyorda en ucuz kur tulanın 2 3 tane sayıfı vardı hakikaten de bu çocuklar bir şey bilmiyorlar bunların hepsi ahmak değil hepsi geri zekalı değildir bunda bir hikmet var ya eğitim sistemi bo suktur veya öğretmenler ilgilenmiyorlar ve yahutta yetersizdirler hemen yakama yapı pıp sen Türk öğretmenine hakaret ettin sen is gericisin vatan hainisin demezlermi sen is teğün kadar yalvar, vallahi ben Türk öğret menine hakaret etmedim billahi ben gerici değilim ben de sizin gibi ileriye yürüyorum hem de çok iyi bir vatanperverim kime an latsakın en iyisi asını keşip oturmak.

Erkekken kesme sesini Erkekken kalk deki rüsvet alanlar rüsvetsiz iş yapmamayı prensip edinecek namusuzdur. gerifettir. O zaman görürüm senin halini hiç bir şey yapmasalac bile karşına geçip alan rana, ve ren rana, sana ne oluyor diye sorabilirler sen benim yerimde oldu cevap ver bu söze.

Yağma yok efendim ben canımı yerde bulmadım. Görüyorsunuz ki isimiz bile ya mına altına korkumdas tamam yazacımıy ram Allah demiş kulun doğru

Yalnız bir tek şey söyleyeceğim Beledi yeden bir ticada bulunacağım ya köpekler başımıza bela olmuşlar geceler yalnız başı mıza evimize gidemiyoruz. Şunlar bir orta dan kaldırırsa memnun oluruz bunun hari cinde bir şey yazmam.

Zaten üniversiteye diye bir gurubun varlığundan kimin haberi var Allah aşkına Alayda bir müsameret tertipledikler de deme

Devamı 2 de

Sağlık Bakanlığından Alaka bekliyoruz

Her iki ilçenin (Malazgirt Bulank) Hastane ihtiyacını karşılayacak Bulank Devlet Hastanesi 70 000 Nüfusuna yega ne hastanesi olmak durumunda

Muhta her ne ka dar hastane mevcut isede iki kazaya 130 160 kilometre uzak Bulunuğu Kış Yaz normal trafığe imkan verecek yoldan Mah rum bulunuğu heriki

kasa sakinlerinin bu hastaneden istifade etmesine imkan bah getmez.

Bu itibarla Bulank naktaki hastanenin tam manasile ihtiya ca cevap verecek du ruma getirilmesi ıktı za eder. Hali hazırda hastane Baştabibi bütün imkansızlıklara rağmen imkan yara tıp iş sahiplerine im kansızlıkları hissettir memekte isede bazan naşar durumda kaldı

ğın kabul etmekte dir.

Bakanlığın, hasta ne yatak adedini ot uzdan elliye çıkar ması ve mutlaka bir dahiliye mütehassısı ile bir rontgen cihazı nı hastanede bulund urması gerekir.

Bu soksanlar tela fi edildiği takdirde bir çok vatandaşla rın hayatı kurtulmuş olacaktır. Alaka bek liyoruz.

A.P. teşkilatın da huzursuzluk

Haber aldığımız göre A.P. Muş il teş kilatı ile ilçe teşki letları arasında ihtil af zuhur etmiştir.

Bilhassa Bulank ve Malazgirt ilçe baş kanlarının evvelce Halk partisi ilçe baş kanlıklarını yapmış olmaları Halk Partisi sempatisiz bulunmaları ihtimalini doğurdu ğundan il teşkilatı da şüphe uyandırmış tır.

Durumu yakından izleyen ilgililerin pek yakında geniş çapta bir tasfiyeye girişeceklerine muhtakak nazarı ile bakılmakta dir.

Belediye Reisi yarın gidiyor

Belediye Reisi ba yın İsmet Gündoğ muş Elderiin dert dilek ve ihtiyaçları hususunda ilgililerle te msata bulunmak üzere yarın Ankara'ya hareket edecektir.

Kasabemize İğme

suyu hal binası inşa su Hidro elektrik işi gibi lüzumlu ve haya ti olan mevzularda gerektiği yardımların temin edeceği kanaatindeyiz

Konularına muvaf fakateler ve iyi yol entulken olmaktadır.

Az oku çok iyi belle zsin
Kabiliyetle beyinler dolulur.
Hüner açmaktır o istidadı.
Okumak doğru düşünmek gerektir.

Eğret

AY.

Akayakatta bir miktar
Benzamin yapıldı
Eğret y pbr
Ç. nka inümüzdeki y.l arşını yır

İÇA

Sayfa 2 Köyün Sesi 24 Şubat 1965

KÖYDEN Sesleniş

Benlik Etme

Züleyhain desen dahi cihanda
Senden üstün nice Yusuf Kanan var
Yoktur desen benden üstün bu anda
Sen bir gölsün nice büyük umman var

Deme benden dahi yoktur görgülü
İster olan has beşenin bir gülü
Desen benim bu bahçemü bülbülü
Bülbüllerden daha üstün doğan var

dultan olan yedi iblim der vava
Güneş gibi ışık versen dünyaya
Padişah desen üstün feza ya
Padişaha emredici SÜBHAN var.

FJDER

Gemini pilots astronauts John Young left and Virgil Grissom pilots of the first two-man Gemini orbital flight chat in the training hangar at Cape Kennedy, Florida.

Büyük çekilişe katılmak istiyorsanız hesap açmakta acele ediniz Ziraat Bankası

Köyün Sesi gazetesi
senin gazetendir
onu, oku ve okut

Vatandaş Kızılay
kara gün
dastumuz
duryardı
mı unut
Vatandaş ormanı
koru ve sev

DKKAT DKKAT
sayın misafirlerimiz
ve müşterilerimiz
Murat Lokantasını
ısrarla arayınız Nuri
ve Ziya kardeşler

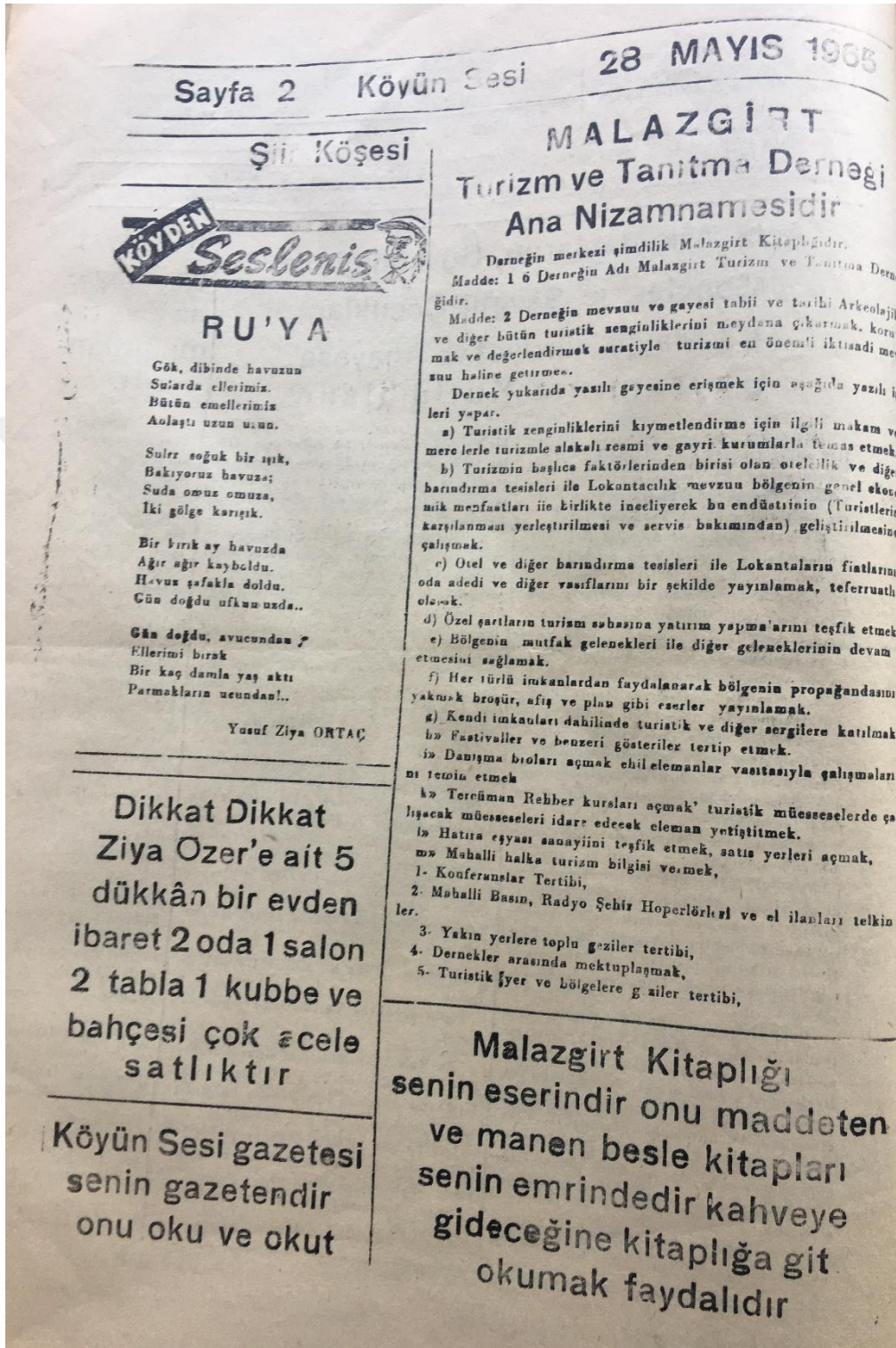
Vatandaş Türk
hava kurumun
üye ol

OTEL SARIKAYA
Kongre Caddesi B-57 Telefon 1212
ERZURUM
Misafirlerinin her hususta istirahatlerini
ve ihtiyaçlarını karşılayacak olan otelmiz,
kalerifer, her odasında sıcak ve soğuk su
kullarında banyo, odalarda Telefon, istirahat
fonları ile sayın misafirlerin hizmetindedir.
Hasan Akçay

Devlet Nüshası

Halkevi senin evindir
dir kitaplığından
istifade et

Sakibi Bayram Özpazarbaşı
Yazı İşleri Müdürü Kemal Aytaç
Mesul Müdürü Şerafettin Kaya

KÖYÜN SESİ

MALAZGİRT

VURU. FAKAT DİNLE

9 AĞUSTOS 1965

Pazartesi

Dizgi ve Baskı Yapılı

Fiati 15 kuruştur

Kuruluşu 12 Eylül 1964 Yıl: 2 Sayı: 107

GÜNLÜK MUSTAKİL GAZETE

Basıldığı Yer: (Köyün Sesi Matbaası) Malazgirt

Pazartesi Çarşamba Cuma Günleri Çıkar

Alpaslan Türkeş'in Savunması

Bu sözler bir Macar şairine aittir. Diyor ki: «Aşkım için hayatımı, hürriyetim için aşkıma feda ederim.» Bismillah her yerde, her zaman esas olarak hürriyet ve demokrasiyi ileri sürmüştür. Bu arada Turancılık davasının iç yüzünü anlatmak çok uzundur. Bundan bahsedip vaktinizi almaya çağırım, bu davadan beraat ederek çıkmış, hoşabını vermişsiniz. Hatta bu dava dolayısıyla sistimalleri olan kişiler mahkemeye verilmiştir. Mahkemeye verilen bu eski iktidar mensupları ancak Menderes iktidara geldiği zaman, devri sabık yaratmışçasım diye af kanunu çıkarılması ile kanunun pençesinden yakalarını kurtarmışlardır. Bkys o doğu halde üzerindeki yirini sene geçmiş olan ve hoşabı görülmüş olan hadise yalan yanlış aydarma beyanlarla kulaktan kuşakla yayılıyor. Tabii bu propaganda komitelerinde tesiri gösteriyordu. Komite ekim toplantısında yaptığı bir toplantıda başkan Gürsel'in de müspet oyu ile büyük bir ekseriyetle parti haline gelmeyi kabul etti ve bu hususta bir karar verdi. O zaman komiteye gelen tabii senatörlük meselesi de reddedildi. 13 Kasımın sebepleri; buraya kâlar arzettiğimiz hususlarla belli olmuştur.

Özet olarak, parti haline geçmek kararımızın bazı çevreleri müthiş surette öfkelenmesi, tabii senatörlüğünü reddi, ayrıbte yapılan menfi propagandalar. 13 Kasımın belli başlı sebepleridir. 13 Kasım ordu tarafından yapılmadı ve orduya tasvip görmedi.

Yurt dışına çıktıktan sonra aleyhimizde yapılan propaganda devam etti. Fakat halk bizi anlamıştı. Bu propagandalar aleyhimizde değil, lehimize bir hava yaratıyordu.

Devamı var

On Seçimler Yaklaştıkça Partilerde faaliyet hızlandı

10 Ekimde yapılacak Milletvekilleri seçiminde aday tesbiti için 29 Ağustosta yapılacak ön seçim için partilerde faaliyet hızlanmıştır.

Vilayetten aldığımız habere göre Adalet partisinde mevcut aday çokluğuna sebebiyle bu Çekişme Son haddine hulaftır.

Bilhassa Anayasanın 103 üm'lerinden Eski milletvekili Civanrettin Emre Kacileli Kazım Enteyi kazanmak için çaba sarfetmektedir. İlçemizde oy kullanacak delegelerin isimlerini almış köy köy gezerek Delegelerin oyunu temin etmektedir.

C.H.P. içinde ise il seçiminde görülen farklıyete göre Tekin Heri'dkmenin kazanması için hummalı bir faaliyete geçenler sözden kaçmamaktadır.

M.P. H. Başkanı Sayın Abdullah Karasın ilçede parti teşkilatını Eski C.H.P. İlçe Başkanı Selim Yalçınkayaya kurdu muş ve evvelsi gün köylere hareket etmiştir.

Y.T.P. Adayı Muş Milletvekili Sayın Sa it Mutlu bütün çabalarıyla seçim ilde

teşkilat kuramamıştır. İlçemizde ve Bulank ilçesinde sönük bir durumu vardır. CK.M.P. Dürüst sa

imni, ideal bir çalma göze çarpılmaktadır. İl dahilinde muş takar bir durumu vardır.

Sayın Muş Valisine Açık Mektup

Biz Kılıçlı Köyü

Maradın çömür, pislik içinde ek p gelen kırılışını içmekteyiz. Çeşmemizden gelen su ancak bir saatte bir kovayı doldurabilişmektedir. Kuyu suları ise katıyen içilememektedir. Murat Nebrinin suları devamlı tifo salgınına intaq

eylemektedir.

Ötedenberi icraatı ile iftihar eylediğiniz Sayın Valimiz Etem Boysan'ın bu derdi mizle ilgileneceğinizi bekler saygılarımızı sunarız.

Gazetemize de bu dileğimize yer verdiğiniz için Teşekkürlerimizi sunarız.

GÜZEL SÖZLER: Aşk sadakat hayatı ebedi bit şiir haline getirebilir, Dada iyilik ve güzeliğin, erkek doğanın ve hakkın sembolüdür.

Her insan bir sanatkar olmalıdır; o zaman her şey güzel bir sanat eseri olurdu.

Novalis

AY...

Fikir Adanı, Fikrin Adanı
Fikir Adamının Adanı
Bu üç sınıfa mensup olanlardan
Her biri, Bir hayvanı
Seğmek zorundadır.

TAC